

VASA YRKESHÖGSKOLA

Linda-Mari Teresa Högnabba

Johan Fredrik Nabb

NORGES LANDSPROFIL

En guide för privatpersoner

Företagsekonomi och turism

2010

FÖRORD

Vårt lärdomsprov som har titeln: Norges Landsprofil – En guide för privatpersoner är sammanställt under hösten 2009 och våren 2010 vid Vasa yrkeshögskola, inom utbildningsprogrammet för företagsekonomi och inriktningen internationell handel.

Valet av ämnet var till en början svårt men efter att vi två diskuterat lite bestämde vi för att skriva om Norge för att det alltid finns potential för färdig utbildade att söka jobb för en tid eller helt flytta och bosätta sig där. Sammanställningen av lärdomsprovet har varit krävande men på samma gång mycket lärorik och man har lärt sig mycket under tidens lopp. Detta skulle inte ha varit genomförbart utan varandra samt själva idéerna som vi kastat ut sinsemellan eller utan omgivningens hjälp och stöd.

Ett speciellt tack vill vi rikta till vår handledare Helena Blomquist, som under årens lopp och under arbetets gång uppmuntrat oss och varit ett stort stöd. Ett stort tack går även till alla andra som hjälpt oss och upprätthållit vår motivation under arbetets gång, speciellt till Sonja Sandbacka som språkgranskat det vi skrivit.

Vasa, 20 maj 2010

Linda-Mari Högnabba

Johan Nabb

VASA YRKESHÖGSKOLA

Utbildningsprogrammet för företagsekonomi

ABSTRAKT

Författare	Linda-Mari Teresa Högnabba, Johan Fredrik Nabb
Lärdomsprovets titel	Norges Landsprofil – En guide för privatpersoner
År	2010
Språk	svenska
Sidor	113 + 7 bilagor
Handledare	Helena Blomquist

Norge är ett mycket attraktivt land för den arbetssökande som vill pröva på något nytt och få arbetserfarenhet inom olika yrken. Folk från Finland har sedan länge tillbaka åkt till Norge för att tjäna mer pengar och det har många också lyckats med.

I detta arbete behandlas de svårigheter och problem som eventuellt kan uppkomma samt hur man skall gå tillväga när man ansöker eller fått anställning. Vi tar även upp problem som kan uppstå vid en eventuell återkomst till Finland eller om man fast bosätter sig i Norge.

I den teoretiska delen behandlas allmän information om Norge som ett land, ekonomin, tullen och dokument som behövs för att börja arbeta i landet. I arbetet tas även upp beskattningsprocedurer och samarbetet mellan EU, EFTA och Norge. Framtiden är alltid en stor fråga och den behandlas från energiindustrins synvinkel. Hur arbetssökandet fungerar och vem man kan fråga om hjälp när det behövs är också viktiga delar i arbetet.

Den empiriska delen har vi sammanställt utifrån de personliga intervjuerna vi gjort med elva personer som jobbat inom olika branscher i Norge.

Undersökningen visar bland annat att byråkratin minskat en hel del då man förflyttar sig till Norge för att arbeta. Undersökningen visar även att det är ingen större skillnad på vart i Norge man åker för att jobba, skattekort och personnummer får man på samma vis. Dubbelbeskattningen är inte heller något problem numera eftersom samarbetet mellan de nordiska länderna ökat markant.

Ämnesord	Norge, EU, Efta, arbete, ekonomi, beskattning, tullförfaranden
----------	--

VAASA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Utbildningsprogrammet för företagsekonomi

ABSTRACT

Author	Linda-Mari Teresa Högnabba, Johan Fredrik Nabb
Title	Norway Country Profile – A guide for private persons
Year	2010
Language	Swedish
Pages	113 + 7 appendices
Name of Supervisor	Helena Blomquist

Norway is a very attractive country for those searching for a new job or those who want to try something new and to get working experience. People from Finland have moved to Norway to seek jobs and to earn better salaries, many of them have also succeeded in doing this.

In this thesis we mention some of the problems that may occur when applying for a job and how to proceed when you apply or get employed. You can also find information about a possible return to Finland or how to proceed when settling down in Norway.

The theoretical part of the thesis describes general things about Norway, the country's economy, customs and documents you may need to be able to get work. This part also gives you information about taxation procedures and the collaboration between EU, EFTA and Norway. The future is always a big issue and we discuss this from the energy industry's point of view. How the job seeking works and who you can turn to for help when needed are essential parts of our thesis.

The empirical part has been put together through personal interviews with eleven different persons who have been working in Norway.

The study shows that the bureaucracy has decreased much when moving to Norway for work. The study also shows that there is not much difference where in Norway you go to work, tax card and social identity number is applied in the same way. There have also been changes in taxes and double taxation is no longer a problem, as more cooperation between the Nordic countries has increased markedly.

Keywords	Norway, EU, EFTA, work, economics, taxation, custom
----------	---

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

- Figur 1. Bild om Norges BNP förändring mellan åren 2000- 2007. sid. 30
- Figur. 2 Bild av BNP förändringen i Finland mellan åren 1999- 2008. sid. 31
- Figur 3. Bild över Schengenområdet. Sid. 39

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

Bilaga 1. Intervju- underlag till privatpersoner

Bilaga 2. Norsk mall av CV

Bilaga 3. Rekvisisjon av D-nummer

Bilaga 4. Application for tax deduction card for foreign citizens and others

Bilaga 5. Notification to the National Registry (NR) of move to Norway from
abroad

Bilaga 6. Standard employment contract for au pairs.

Bilaga 7. Application form for Authorization and License as Health personnel in
Norway

INNEHÅLL

FÖRORD

ABSTRAKT

ABSTRACT

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

1	INLEDNING	11
1.1	Val av ämne	12
1.2	Problemområde	12
1.3	Syfte	13
1.4	Avgränsningar	13
1.5	Arbetets upplägg	13
2	NORGE – LANDSANALYS.....	14
2.1	Kungariket.....	16
2.2	Klimat	16
2.3	Kultur, affärskultur, och oskrivna regler.....	17
2.4	Jordbruk, skogsbruk och fiske	19
2.5	Naturtillgångar	19
2.6	Industrin	20
2.6.1	Maskinbyggnadsindustrin	21
2.6.2	Olje- och gasindustrin	21
2.6.3	Livsmedelsindustrin	22
2.6.4	Träförädlingsindustrin.....	23
2.6.5	Metallindustrin	24
2.6.6	Fartygs- och varvsindustrin.....	24
2.7	Byggnadsbranschen	24
2.8	Tjänstesektorn	25
2.9	Utrikeshandel	27
2.10	Arbetsmarknaden	28
2.11	Jämförelse mellan Norges och Finlands ekonomiska ställning	30
2.12	Arbetslöshet	32
3	EUROPEISKA UNIONEN OCH EES-LÄNDERNA	34
3.1	Europeiska Unionen - EU	34

3.2	EES-länderna	36
3.2.1	EES-rådet där ministrarna möts	37
3.2.2	EFTA-domstol för de tre Efta-länderna	38
3.3	Schengenavtal	38
3.4	Europeiska Unionens påverkan på Norge.....	41
4	BESKATTNING	44
4.1	Allmän information om hur beskattningen sker i Norge	44
4.1.1	Folkbokföringen samt person bokföring.....	44
4.1.2	Obegränsad och allmän skattskyldighet.....	45
4.1.3	Hemvist enligt det nordiska skatteavtalet	47
4.1.4	Begränsad skattskyldighet.....	47
4.1.5	Fast driftställe.....	48
4.1.6	Skattekort	48
4.1.7	Deklaration.....	49
4.1.8	Skattebesked.....	50
4.1.9	Socialavgifter	50
4.2	Beskattningen då man jobbar i Norge.....	51
4.2.1	Privata sektorn.....	51
4.2.2	Offentliga sektorn.....	52
4.3	Pension man får från Norge	53
4.4	Bostadsrätt eller småhus i Norge.	53
4.5	Äger aktier/fondandelar i Norge.	55
4.6	Ränteinkomster/ränteutgifter i Norge.	56
4.7	Studier i Norge och kommer från ett annat nordiskt land.....	57
5	TULLEN	58
6	ATT SÖKA JOBB I NORGE OCH INVOLVERADE AKTÖRER	61
6.1	Arbete i Norge.....	61
6.2	Om du är dig utan arbete.....	63
6.3	Boende och samhälle	66
6.4	Arbetsansökan till Norge	68
6.5	Arbetsförmedling	70

6.5.1	NAV	70
6.5.2	MOL.....	72
6.5.3	EURES	72
6.6	Rekrytering	73
6.6.1	CIMO	73
6.6.2	Nordjobb	74
6.6.3	Manpower	75
6.6.4	FINN.no	76
6.7	Volontärjobb	76
6.8	Au Pair	77
6.9	Studier	78
6.10	Erkännande av kvalifikationer	80
6.10.1	NOKUT	80
6.10.2	SAFH	80
6.10.3	Utdanningsdirektoratet	81
6.10.4	Kredittilsynet.....	81
6.10.5	Mattilsynet	82
6.10.6	Tilsynsrådet for advokatvirksomhet.....	82
6.10.7	Sjøfartsdirektoratet.....	82
6.10.8	Luffartstilsnet	83
7	NORGE I FRAMTIDEN.....	84
8	UNDERSÖKNINGEN	88
8.1	Kvalitativ intervju	88
8.2	Genomförande av undersökningen	88
8.3	Redogörelse för intervjuer	89
8.3.1	Intervju	89
8.3.2	Intervju	92
8.3.3	Intervju	93
8.3.4	Intervju	95
8.3.5	Intervju	96
8.3.6	Intervju	97
8.3.7	Intervju	98

8.3.8	Intervju	99
8.3.9	Intervju	100
8.3.10	Intervju	101
8.3.11	Intervju	102
8.4	Jämförelse av intervjuresultat	104
8.5	Slutsatser	106
9	AVSLUTNING	108
9.1	Arbetets tillförlitlighet	108
9.2	Förslag till fortsatt forskning	108
9.3	Slutord.....	109

KÄLLFÖRTECKNING

BILAGOR

1 INLEDNING

Arbetsmarknaden idag växer och hela tiden krävs det mer och mer av den arbets-kunniga individen. Mera kunskaper och specialkunskaper inom vissa områden, arbetsvilja och dedikation för det man gör. Marknadens effektivitet lägger tyngd på att individen måste jobba hårdare för att ta sin del i den allt mera krävande miljön samt kämpa för de bästa platserna som finns ledig anslagna. Kompetens räknas, men också en förmåga att kunna samarbeta, koordinera och delegera samt göra sociala prestationer. Allt detta gör att arbetstagaren skall vara mångsidig.

I dagens läge kan man inte vara så säker på ekonomin eller säker på att man har en arbetsplats på grund av ekonomikrisen som drabbar oss alla på ett eller annat sätt. En sådan situation frambringar oro hos människor vilket leder till en stor mängd stress, speciellt för de lågavlönade. Trots det så får vi ro av att ha en arbetsplats, samhörighet, arbetskamrater, värde av att göra någonting och ansvars-känsla.

Norge är ett stabilt land och har alltid varit en guldgruva för den intresserade, alltid drivit arbetskraft till sig. Störst har arbetskraften varit inom byggbranschen och sjukvården med åren så lockar också andra arbetsområden med att erbjuda möjligheten att förtjäna en stor summa grön guld.

Speciellt i-ländernas tycke för att konsumera varor till oändliga mängder gör att hjulet rullar på vidare och vår efterfrågan växer i en jämn takt. Inget inom arbetsmarknaden fungerar ifall det inte finns någon som efterfrågar en vara eller tjänst, den som kan tillhandahålla varan eller tjänsten eller de som är villiga att sätta ner sin tid och yrkeskompetens för den sakens skull.

En av orsakerna varför vi valde att skriva om Norge, är att det är ett land fullt med möjligheter men dock finns det problem eller arbete som måste utföras förrän man kan ta emot en arbetsplats där.

1.1 Val av ämne

Vi studerar båda internationell handel och har haft stort intresse för att få erfarenhet utomlands oavsett om det varit tillfälle för arbete, studier eller bara för att uppleva någonting annat. Allt detta har påverkat vårt intresse för just denna inriktning och också för att i lärdomsprovet behandla uppgifter om ett annat land.

Johan har personligen varit åtskilliga gånger till Norge och arbetat, vilket lett till att han sett både för- och nackdelarna som inte alla har kommit i kontakt med. Han tänkte att det skulle vara ett intressant område att skriva om i lärdomsprovet. För att framställa en liten handbok för den som är intresserad av att åka till Norge.

Linda-Mari hade tänkt skriva själv om ett annat land inom samma begränsningar, men efter att Johan gav idén om att skriva tillsammans så blev tanken en annan. Norge har alltid också lockat som en framtida arbetsplats efter att studierna slutförts, så beslutet var inte svårt att skriva tillsammans. På detta sätt att skriva om Norge så skulle man få själv information hur att gå till väga när det är ens egen tur att hitta jobb.

Därför bestämde vi oss för att skriva om Norge, mer i syfte för den individuella personens synvinkel än som en landsprofil för företag att etablera sig i och hur på detta sätt gå tillväga. Så med andra ord ville vi skriva om hur en arbetshungrig skall gå till väga för att hitta sin arbetsplats, vad man skall tänka på och vad det är bra att veta i förväg och även vad skall göras då man återvänder eller stannar kvar.

1.2 Problemområde

Vi ville ta reda på hur man skall gå tillväga för att jobba i Norge samt att hitta svaren till hur man förbereder sig och hur själva proceduren går till. I detta arbete kommer tyngdpunkten att ligga på följande frågor; Hur skall man förbereda sig? Hur hittar man en arbetsplats? Vilka dokument behövs? Vad kan gå snett?

1.3 Syfte

Vårt syfte med detta arbete är att ge finländska individer en klarare bild av hur man smidigast skall gå tillväga för en lyckad arbetsökning i Norge och eventuella överraskningar som man inte räknat med, förrän man inlett arbetet eller vid återkomst till hemlandet.

1.4 Avgränsningar

Vi studerar i den infallsvinkeln hur det går för en individuell person att ta sig fram till Norge för att hitta arbetsplats och vilka formaliteter som behövs. Därför så kommer vi inte att ta upp hur företag skall göra för att etablera sig i Norge.

1.5 Arbetets upplägg

Lärdomsprovet delas in i en teoretisk del och en empirisk del. Den teoretiska delen uppbyggs och sammanställs av olika källor kring ämnen som hänför sig till allmän information, aktörer som hjälper till och tullen med olika dokument samt beskattningen. Materialanskaffningen kommer att till största delen ske från Internet, på grund av att material som publicerats i böcker är föråldrat och för att vi vill ha den senaste informationen som finns att få tag på.

I den empiriska delen framkommer metoder för undersökningen och resultaten av intervjuer.

Lärdomsprovet avslutas med en beskrivning av dess tillförlitlighet samt förslag till fortsatt forskning.

2 NORGE – LANDSANALYS

Norge är ett hög utvecklat och industrialiserat land, med en öppen, exportinriktad ekonomi. Det är ett av världens rikaste länder och placerade sig bland de högsta i levnadsstandard, medellivslängd och baserat på allmänna hälsotillstånd och nivå av bosättnings som mäts.

Den norska ekonomin är av karaktären en blandekonomi, det vill säga en kapitalistisk marknadsekonomi var staten är klart inblandad. Liksom på andra håll i Västeuropa så har Norges industriella expansion varit till stor del baserad på privat ägandet och den privata sektorn. Staten äger eller leder till en viss del den industriella verksamheten, här kan nämnas att staten har största äganderätten i Statoil och Norsk Hydro. Jordbruk och fiske är snarare i privat ägo, med undantag för 10 procent av andelen produktiv skogsmark, som är statligt ägda.

Statens administrativa roll syns i olika skatter, avgifter och bidrag, licensiering och bland annat arbetsmiljön, redovisning, föroreningar och produktbestämmelser. Under 1990-talet var statligt ägande av industrin mer begränsad till rent ekonomiska investeringar.

Inom banksektorn finns statliga banker, som rör de viktigaste sektorerna (jordbruk, fiske, tungindustrin), kommuner, regionalutveckling, boende och utbildning. Staten är också en betydande ägare inom vattenkraftverk och elkraftverk. Även om staten har monopol på järnvägstrafiken och postverksamheten, har man gett fria händer för statligt ägda företag. Detta leder till att företagen blir allt mer konkurrensutsatta.

Staten håller därför på att gradvis minska sin närvaro i den norska industriella verksamheten.

<URL:<http://www.norja.fi>>

BNP. Efter den svaga tillväxten på mindre än 1,5 procent under 2002-2003, steg BNP-tillväxten upp till 2,5- 6,2 procent under 2004-2007, delvis beroende på hög-

re oljepriser. Tillväxten sjönk till 2,5 procent 2008, och ekonomin minskade med 1,1 procent under 2009 till följd av den avtagande världsekonomin och nedgången i oljepriserna.

<URL:<https://www.cia.gov>>

Sedan 1970 har den årliga ekonomiska tillväxten i genomsnitt varit 3,4 procent. Norge upplevde en stark ekonomisk expansion från 2003 till 2007 med en årlig genomsnittlig tillväxt på fastlandet BNP 5 procent. Tillväxten på fastlandets ekonomi var 6 procent 2007, men minskade till 3,2 procent år 2008 enligt preliminära nationalräkenskaperna. Konjunkturtoppen nåddes vid årsskiftet 2007/2008 och den norska ekonomin upplevde nu en nedgång. Vändningen i den norska ekonomin började med en nedgång i investeringar i bostäder, som blev mer uttalad under 2008. En nedgång i efterfrågan på kapitalvaror följde, och det var en tydlig förändring nedåt i konsumtionen under 2008. Vändningen i den norska ekonomin har intensifierats av den internationella finanskrisen och den globala ekonomiska nedgången. Däremot har effekten av krisen inte drabbat Norge på samma sätt som i de flesta andra länder och den norska ekonomin väntas gå bättre även framöver.

<URL:<http://regjeringen.no>>

Inflation. Regeringens mål är att hålla inflationen så låg som möjligt, runt en 2,5 procent. I enlighet med detta mål har konsumentpriserna under de senaste åren varit ganska måttliga. Under 2009 första kvartal var inflationen dock oväntat hög. Detta berodde på en försämring av den norska kronan. Den norska kronan är på nytt starkare och världsmarknadsprisen på maten lägre och uppskattningen är att ökningen av inflationen är temporär. Inflationen sjönk till 2,1 procent i oktober 2009 efter att varit som högst på 3,3 procent i mitten av år 2009. EU förväntar sig att inflationen sjunker i genomsnitt 2,1 procent år 2009 och 1,5 procent år 2010, men förväntas öka något under 2011 genom en ökning på den inhemska efterfrågan. Inflationen väntas bli något mer än Norges viktigaste handelspartners nivå.

<URL:<http://www.finpro.fi>>

2.1 Kungariket

Norge är ett litet land i Norden men är bland de rikaste då man jämför BNP per invånare. Landet har 4,7 miljoner invånare varav 522 000 bor i Oslo. Räknar man Oslo med omnejd så stiger siffran till mer än 800 000 människor. Andra viktiga städer är bland andra Bergen, Trondheim, Tromsø, Bodö och Stavanger. Alla dessa städer har ett universitet förutom Bodö.

Norges yta täcks till största delen av fjäll och ödemark, i Norge finns mer än 100 berg som stiger 2 000 meter över havsytan. Landet är också känt för sina långa och djupa fjordar som det finns gott av.

I Norge gäller pressfrihet och ungefär 150 olika dagstidningar trycks, av dem är VG eller Verdens Gang den med största upplagan på över 300 000, Aftenposten är den näst största och Dagbladet den tredje största.

Norges statsskick är monarki med kung Harald V i spetsen. Norge gick med i försvarspakten NATO redan 1949, då slutade landets neutrala ställning i krig och dylikt. Då Norge gick med i NATO hade man vissa krav och de var att man inte får ha kärnvapen på norsk mark under fredstid samt att andra länder inte får stationera utländska trupper permanent i Norge.

2.2 Klimat

Klimatet i Norge är rått, vädret ändrar snabbt och på kusten kan man ibland se alla fyra årstiderna på en och samma dag. Golfströmmen påverkar vädret, så temperaturskillnaderna är mindre mellan årstiderna om man jämför med vårt land. På kusten finns det sällan snö, men i inlandet finns det ganska mycket på vintern. Till ytan är Norge nästan lika stort som Finland.

<URL:<http://www.landguiden.se>>

2.3 Kultur, affärskultur, och oskrivna regler

Kulturen i Norge är ganska lik den finlandssvenska kulturen men det förekommer alltid skillnader länder emellan. Nedan följer en kort redogörelse hur norrmännen gör på sitt sätt.

Norrmännen är nationalister och 17 maj firas ordentligt i hela Norge. Livsstilen är enkel och sportig och levnadsstandarden är hög. Trots detta är norrmännen mycket måna om naturen och många åker kollektivt till arbetet samt äter smörgåsar som man tagit med till lunch. Många yngre generationer konsumerar dock mycket och köper de senaste ”it-grejerna”.

Genom den höga levnadsstandarden är norrmän individualister och vill klara sig själva. De förväntar sig inte att staten tar hand om dem och skyller inte på den ifall något går snett. Norrmännen är mycket pratglada och sociala och artiga så att lära känna dem är inte krångligt och det är lätt att tycka om dem.

Tiden i Norge är ganska liknande de tidsramar som vi följer i Finland, normal kontorstid är från klockan 8.00-16.00 med 30 minuters lunch mellan klockan 11.00-12.00. De flesta norrmännen tar semester i juli, som är semester månaden i Norge, det skall noteras att största delen av företagen håller inte stängt utan är öppna i juli. Förutom semester månaden så har Norge vissa arbetsfria helgdagar; jul, nyår, påsk och pingst, 1 maj och 17 maj.

Till norrmännens seder och bruk hör artighet. Man hälsar på samma sätt som i Finland, tar i hand och utbyter visitkort. För herrar är korrekt klädsel kostym och slips medan för damer skall de tänka på att klä sig snyggt eftersom norska affärskvinnor är mycket måna om sin klädstil. I företagen klär man sig nog lite mera ledigare men alltid är det bra att under första tiden klä sig korrekt och visa en bra sida av sig.

Möten börjar man på överenskommen tid och inledningen är mycket kortfattad. Norrmännen är kanske snäppet bättre på ”small talk” än vad finnarna är. De norska förhandlarna vill helst upprepa agendan för ett möte eller förhandlingmöte så

att de i början kan avgöra omfattningen samt tidsåtgången för mötet. De vill vara effektiva och går rakt på sak som finnarna och diskuterar affärer direkt utan några större artighetsprocedurer så som kanske i de asiatiska länderna.

Resultat vill man komma till ganska snabbt och norska förhandlare är inte alltför försiktiga utan kan också ta risker. Detta kan dock medföra att man fattar beslut som kanske alltid är inte så otroligt genomtänkta, men beslut behöver inte alltid vara definitiva i Norge, kom ihåg det. I Norge kan man ändra det som man kommit överens om därför bör man ha alltid överenskommelser skriftligen för att undvika problem eller frustration. ”Muntliga överenskommelser har tidigare nästan varit regel för att ge utrymme för flexibilitet.” Kontrakt och avtal brukar inte vara så exakta och detaljerade, utan de är mera karaktäriserade som ramavtal. Jurister medverkar oftast inte när norrmännen upprättar avtal, men vid större affärer är de nog närvarande. Norrmännen är mycket pratglada och kommunikativa och kan jämföras med svenskarna. Lyssna kan de också som finnarna. Med detta så ska man komma ihåg att norrmännen kanske är pratglada men det betyder inte att de sätter alla kort på borden.

Med normännen går det bra att kompromissa och i Norge tar man i viss mån saker så som de kommer. Så norrmännen ser det inte som oetiskt ifall man vill bryta ett avtal, flexibilitet ingår i den norska mentaliteten. I norsk beslutsfattande så har man toppstyrning där chefen bestämmer och det är viktigt att gå till rätt person vid olika förhandlingar. I likhet med Finland så är man snabb i beslutsfattandet i jämförelse med Sverige. I Norge är det lika viktigt som i Finland att kontrollera motpartens betalningsförmåga och man brukar bekräfta möten och det man avtalat om per telefon ännu i brev eller fax. Norge är lika IT inriktat som Finland så i det sammanhanget förekommer inte några problem. Presenter i affärssammanhang används på samma sätt som i hela Norden.

Representation i affärssammanhang är kanske inte alltför uppseendeväckande. Oftast blir man bjuden på lunch i företagets matsal men ifall man blir utbjuden på restaurang så är det inom måttliga gränser, utan några större överdrifter. Det är bra att komma ihåg att runda av tal i restaurangen så att man lämnar lite tips, ifall man

får god service. Det är sällsynt att bli bjuden hem till sin norska affärskontakt men ifall man blir det så skall man vara där på utsatt tid. Bordsskicket är som i Finland och man kan småprata om det mesta. En positiv bild ger man om man visar intresse för Norge. De är mycket artiga, så de tackar för senast. Detta ska man också själv komma ihåg att göra.

Generellt så umgås norrmännen hellre med familjen än att på att gå ut på middag med affärsbekanta eller affärspartners. Andra arrangemang så som naturupplevelser förekommer, men inte alltid.

<URL:<http://www.swedishtrade.se>; finland.no; finpro.fi>

2.4 Jordbruk, skogsbruk och fiske

Norges ekonomi baserades tidigare till största delen på fiske och skogsbruk. Idag fiskar man också mycket. Man har en årlig fiskeproduktion som kan jämföras med hela USA:s konsumtion, men överkapaciteten har börjat märkas och på grund av detta har vissa begränsningar tagits i bruk.

Skogsbruket har minskat för att man redan huggit de bästa platserna och det betyder att en del av virket idag måste importeras.

Jordbruket är en väldigt liten del av näringen och omfattar endast 3 procent av hela landets yta. Ungefär en fjärdedel är skog. Landet indelas i 6 områden: Sörlandet, Östlandet, Vestlandet, Trøndelag, Nordnorge och Svalbard. Svalbard är en ö i norra ishavet, nära nordpolen, och den hör till norskt territorium. Till landet hör också en del andra öar.

2.5 Naturtillgångar

Esso lyckades hitta olja utanför Norges kust i slutet på 1960-talet och efter ett tag började landet exportera det. Oljefyndet påverkade ekonomin som fick ett rejält uppsving. Redan 1975 exporterade Norge mer olja än vad det förbrukade. Allt detta sökande efter olja kunde ha gått väldigt dåligt om man inte till slut efter lång sökning och otaliga misslyckade borrhningar hade hittat olja i Nordsjön.

Idag är Norge bland de länder med de högsta bruttonationalprodukterna, mycket tack vare oljan. Norge är väldigt beroende av sin olja och gasexport och man har satsat stort på detta; Projekt såsom Snövit och Ormen lange, vilka bägge två är gasfält, har byggts för att även i framtiden kunna maximera utvinningen av dessa produkter.

Även om Norge har en fond dit man sparar oljepengarna så kan ekonomin snabbt också bli sämre för att landet ändå har en rätt så liten hemmamarknad och oljeproduktionen är den största inkomsten. Fonden dit pengarna sparas heter Statens pensionsfond - Utland och den har som bäst haft ett värde på omkring 2275 miljarder norska kronor. I euro räknat så skulle det bli ungefär 60 000 euro per norsk medborgare, beroende på kursen. Fonden är till för att också i framtiden kunna betala ut pensioner, men också för att kunna använda en del av avkastningen till statsbudgeten.

Även om oljan just nu är den viktigaste exportvaran så är man väl medvetna om det att den inte kommer att finnas för evigt utan att oljereserven kommer att sina i något skede, och därför lägger man stora pengar på att bygga och expandera gasproduktionen som sedan kommer att ta den rollen som oljan har nu.

2.6 Industrin

Norge är ett mycket industrialiserat land. Det är inte endast oljan som gjort detta utan man utvinner också en hel del skog och fiskprodukter. Ingenjörstekniken har utvecklats tack vare den svåråtkomliga terrängen och de unika landskapen. Man har varit tvungen att borra långa tunnlar, göra stora dammar och kraftverk samt bygga tusentals hamnar för att både kunna utvinna energi och hålla landet i rörelse.

Norge har en väldigt stor produktion av aluminium. Man importerar de råvaror som man behöver och utvinner metallen kostnadseffektivt för att energin är billig att tillverka och för det mesta kommer den från vattenkraftverk, som är en förnyelsebar energikälla.

Statens inblandning är större inom industrin än i till exempel Sverige och Finland, staten äger stora delar av det multinationella bolaget Norsk Hydro som är ett bolag inom olje- och gasproduktionen.

Staten stöder andra näringsgrenar såsom företag inom varv och fartygsbyggen. Man har sedan länge tillverkat fartyg till både transport och passagerartrafik. Särskilt fartygsbyggarna importerar en hel del arbetskraft till Norge, då man byggde the world båten i Rissa utanför Trondheim så fanns det mer än 11 olika nationaliteter representerade. The world båten var en av den tidens största och absolut lyxigaste passagerarfartyg. Varvet som byggde båten hette Fosen mekaniske verksteder. Kvaerner har blivit en av världens största fartygstillverkare, företaget har verksamhet bland annat i Finland. Till metallindustrins starkaste stöttepelare hör just fartygsbyggandet. Idag har den mer och mer övergått till en specialiserad industri för just olje- och gasproduktionen och utvinningen av dessa naturtillgångar. Man bygger mindre men mycket mer speciella fartyg för välplanerade ändamål. Bland andra kan nämnas ”små” fartyg som endast transporterar material mellan till exempel oljeriggen Troll och fastlandet. De små fartygen är allt mellan 40 meter långa till omkring 100 meter.

<URL:<http://www.landguiden.se>>

2.6.1 Maskinbyggnadsindustrin

Maskinbyggnadsindustrin är den viktigaste sektorn i tillverkningsindustrin sett till både antal anställda, omsättning och exporten. Sektorn kännetecknas av hög diversifierings grad, teknologinriktning och relativt hög intensiteten i arbetskraften. I sektorn verkar drygt 4 000 företag som producerar 6 procent av BNP. Maskinbyggnadssektorns viktigaste branscher är varvsindustrin och tillverkning av maskiner för kraftverk och processindustrin.

2.6.2 Olje- och gasindustrin

Norge är Europas största oljeproducent och världens tredje största oljeexportland efter Saudiarabien och Ryssland. Den genomsnittliga råoljaexporten 2006 var

2,8 miljoner fat per dag (b/d), vilket är 3,3 procent av världens råoljeproduktion. Den årliga produktionen har minskat sedan början av detta årtionde, men under senare år har intäkterna ökat väsentligt som berott på en stark prishöjning. Den inhemska marknaden är liten och därför exporteras en del utomlands.

Naturgasproduktionen har fördubblats de senaste tio åren och Norge är den mest betydande gasleverantören i nordvästra Europa.

Offshore-industrins inkomster styrs delvis till oljefonden som inrättats 1995, och genom den investeras intäkterna i utländska investeringar. Avkastningen från detta försöker man styra till befolkningen i framtiden, när oljeproduktionen inte längre är lika produktiv och en åldrande befolkning skapar en ny typ av bekostnad. För närvarande förväntas oljefonden växa en mycket lång tid.

Norges oljereserver upptäcktes i Ekofisk i den sydöstra delen av den norska Nordsjöns territorialvatten år 1969, och olje- och gasproduktion började 1971. Olja och gas har sedan mitten av 1970-talet förts via ett växande römnätverk direkt till Storbritannien och övriga Europa. Olje- och gassektorn har under de senaste tio åren haft en avgörande roll i den norska ekonomin, för exporten och budgeten på inkomstsidan. Även om Norge är en av de största oljeproducerande länderna syns detta inte i bränslepriserna. Priset på bränslet är ett av de högsta i Europa på grund av beskattningen. Antalet personbilar är lägre än i de flesta västeuropeiska länder, till följd av ett högt anskaffningspris. Hög levnadsstandard, långa avstånd och status som oljeproducerande land har inte lett till hög bränsleförbrukning.

2.6.3 Livsmedelsindustrin

Mat-, dryck- och tobaksindustrin är Norges näst största industri som producerar cirka 2 procent av landets BNP. De flesta av de livsmedel som framställts är av inhemska råvaror och främst avsedda för inhemsk konsumtion (export endast omkring 3 procent av produktionen). Fiskeindustrins produkter går till 90 procent till export. I denna sektor fungerar ett fåtal större företag, som Orkla, men de flesta av företagen i livsmedelsindustrin är små eller medelstora. Ölproduktion domineras av danska och brittiska företag, den största Carlsberg. Sammanlagt så finns unge-

fär 2 500 företag inom livsmedelsindustrin som sysselsätter cirka 53 000 personer. I Norge produceras de allra flesta livsmedel lokalt och säkerhetsbestämmelserna är strikta. Tillsammans med höga skatter har detta lett till att norrmännen använder i genomsnitt högre andel av sin inkomst till mat än vad folk i resten av Väst-europa gör. Hög inkomst har ökat kvalitetskrav. Liksom i många andra, speciellt i nordeuropeiska länder, har befolkningens sociodemografiska faktorer bidragit till ökning i färdigmat och att äta på restaurang och samtidigt bidragit till att den norska matkulturen starkt internationaliserats.

Fiskeindustrin har utvecklats kraftigt under det senaste årtiondet, och lax är en bland de viktigaste exportartiklarna. Fiskindustrin tros ha tillväxtpotential under de kommande åren. Köttproduktionen i Norge tas hand om bönderna. Med den inhemska produktionen täcker man nästan hela behovet av kött. Företag inom mejeriindustrin är i stort sett organiserade kooperativt. Under senare år har konkurrensen intensifierats och mejeriprodukter från mindre verksamheter genererar en större del av till exempel osten på marknaden.

Mejeriindustrin viktigaste exportprodukt är Jarlsbergost. Choklad och konfektyr marknaden domineras av Freia och Nidar Bergen.

2.6.4 Träförädlingsindustrin

Norge har gott om skogsresurser, som håller igång mer än 2 000 träförädlingsföretag och 33 pappersbruk. Skogsindustrin genererade cirka en procent av landets BNP. Cellulosa- och pappersindustrins produkter samt timmer har traditionellt varit viktiga exportprodukter. Norska företag konkurrerar till stor del i samma marknader som till exempel Storbritannien

Det mest anmärkningsvärda skogsbolaget Moelven, finns i olika delar av landet, men energieffektiva cellulosa- och pappersindustrin är koncentrerat till de centrala och östra delarna. Sektorn sysselsätter i hemlandet cirka 23 000 anställda. Exporten står för en stor del av produktionen, träförädlingsprodukter 40 procent, cellulosa- och papper 90 procent. Sektorn har internationaliserats snabbt under de se-

naste åren, till exempel så har Norske Skog köpt upp företag i samma bransch bland annat i Centraleuropa och Asien.

2.6.5 Metallindustrin

I metallindustrin fungerar omkring 120 företag som sysselsätter omkring 13 600 anställda. Produktionen har dock koncentrerats till ett fåtal företag som ingår i stora koncerner så som Hydro Statoil och Fesil. Metallindustrin är Norges främsta exportsektor och från dess produktion går över 80 procent till export. Metallindustrins mest signifikanta produktionsbransch är aluminiumindustrin. Aluminium produceras av sju fabriker varav Hydro Statoil är den viktigaste.

2.6.6 Fartygs- och varvsindustrin

Norge är världens ledande inom varvsindustrin och dess fartygs- och varvsindustri spelar en viktig roll internationellt. Norge är ett av de få länder som kan tillhandahålla ”hela paketet” inom fartygsindustrin: ägaren, rederi, agenter, skeppsbyggare och klassificeringssystem. Norska rederier kontrollerar omkring 10 procent av hela världens totala handelsflotta som gör Norge till ett av världens viktigaste industriländer inom fartygsindustrin. Norges roll är särskilt viktig på marknadsområden som kräver komplicerade och specialutrustning: Norska företag kontrollerar nästan 25 procent av världens produktion av kryssningsfartyg och 20 procent av fartyg för transport av gas- och kemikalietankfartyg. Norska företag dominerar med 30 procent i marknadsandel i hela världens marina försäkringssektor. Oslo Börs är centrum för världens största fartygsindustrier som är listade på börsen: 30 procent av världens rederier är noterade i Oslo. Sjöfartsbranschen har de senaste åren varit en mycket lönsam affärsverksamhet och en expansion i världshandel har goda utsikter på lång sikt.

2.7 Byggnadsbranschen

Under 2008 genererade byggsektorn 4,8 procent av bruttonationalprodukten i Norge. Sektorn driver mer än 46 000 företag som sysselsätter 167 000 anställda. De flesta företag är små och de stora företagens andel av produktionen är lägre än

i de flesta andra länderna. En omorganisation är på gång där stora entreprenörerna som Veidekke och Skanska Norge har på senare år gjort många företagsuppköp. Industrin har sedan 2003 ökat gradvis efter en liten överhettning på marknaden. Efterfrågan gäller speciellt för egnahemshus och exklusiva fritidshus, som man helst köper i färdiga paket. Norska byggmarknaden karaktäriseras av höga priser, kunder med hög köpkraft och en brist på kvalificerad arbetskraft. Under senare år har fastighetspriserna haft en stark uppåtgående trend, som har lett till nybygge och ökad lönsamhet inom byggnadsbranschen. Bygg- och fastighetsmarknadernas specialitet, liksom i Finland, är fritidshusens mångfald i förhållande till befolkningen och i Norge har de över 400 000.

2.8 Tjänstesektorn

Grossist- och detaljhandeln

Norges grossist- och detaljhandelsföretag genererar cirka 15 procent av landets BNP. Denna sektor har traditionellt bestått av små företag. År 2006 bestod detalj- och partihandel samt bilförsäljning, reparations- och underhållstjänster för cirka 70 000 företag, som sysselsatte cirka 345 000 anställda. Med tanke på den lilla inhemska marknaden har inte de norska återförsäljarna utvecklats till några större och betydande internationella företag och är små även jämfört med övriga nordiska länderna. Under de senaste åren har det dock varit synligt med koncentration av större enheter genom hela distributionskedjan, vilket ger detaljhandlare mer att säga i förhållande till tillverkare och grossister med mera. Med fusion och nära samarbete mellan företag, föregångaren har varit livsmedelsbranschens företag, försöker man att förbättra den internationella konkurrenskraften. Under senaste år har utländska företag etablerat sig i Norge, särskilt inom textil- och beklädnadsbranschen. Några norska näringskedjor (inklusive REMA) har expanderat sin verksamhet till Baltikum och övriga Östeuropa. Konkurrensen på marknaderna har blivit hård. Stark marknadsposition inom dagligvaruhandelsmarknaden har stora handelskedjor (Rimi, Rema 1000, Kiwi, ICA Ahold, Coop, Meny), som innehar 99 procent av dagligvaruhandeln. I början av 2003 kom den tyska Lidl in på marknaden men har inte åtminstone ännu radikalt förändrat den. Norge är känt för

sin dyra mat och prisnivån var cirka 50 procent högre än genomsnittet i EU. I synnerhet är alkoholhaltiga drycker och tobaks priser mycket höga.

Bankväsendet

I början av 1990-talet gick banksektorn genom en allvarlig kris, vilket resulterade i att ett flertal banker gick i konkurs eller slogs samman. Krisen orsakades av 1980-talets låga räntor och lånetakens bortfall, vilket ledde till att hushåll och företag överskuldssatte sig.

När man stramade åt den ekonomiska politiken för att stävja inflationen, klarade man inte av att förvalta lånen. Lagstiftare och tillsynsmyndigheter lärde sig också värdefull lärdom av krisen, särskilt när det gäller krishantering och behovet av adekvata kapitalkrav.

Norges centralbank är ett verkställande och rådgivande organ för de monetära, kredit- och valutafrågorna. Aktiemarknader och dess verksamhet och övervakning har delgetts till Oslos Börs och bank-, försäkrings- och aktiedelegationen. Affärs- och sparbanker har nära kontakt med näringslivet och även andra finansiella institut som erbjuder corporate finance tjänster. Offentligt sparande styrs till besparingar, obligationer och fastigheter. Aktiebesparingarna är låga i förhållandet till landets välstånd speciellt då man jämför med grannlandet Sverige. Beskattningen gynnar bostadsinvesteringar. Under de senaste åren har banksektorn koncentrerats. DnB NOR är den ledande banken, varefter de största är Nordea och Sparebank 1 Dessa tre har hand om mer än 50 procent av de finansiella marknaderna. Lönsamheten i banksektorn under de senaste åren har klart förbättrats, men också de norska bankerna är kopplade till den internationella finansmarknaden skift. Ökad Internetanvändning och tendensen att följa med de andra nordiska bankernas beteende har tvingat de norska bankerna att reformera sitt eget beteende. Liksom i övriga nordiska länder så finns i Norge också banker som är helt och hållet Internet-banker. Ökad effektivitet och förbättrad konkurrenskraft kräver dock en kontinuitet i omorganiseringen. Bankverksamheten har varit framgångsrik under senare år och ekonomisk tillväxt har ökat bankernas volymer, särskilt inom bo-

stads lånemarknaden. Norska banker har hittills inte drabbats lika allvarligt av den internationella finanskrisen som många andra institutioner i Europa eller USA. Den norska finansiella sektorn har fått sund reglering och tillsyn.

<URL:<http://www.finpro.fi>; cia.gov>

Turism.

Turismnäringens andel av den norska arbetskraften är 7 procent och 4 procent av BNP. Turismen byggs upp till största del av inhemsk turism, den norska andelen av övernattning var 3/4. Utländska turisters antal har ökat under hela 2000-talet men är ändå lägre än till exempel i Danmark och Sverige. De största utländska turistgrupperna kommer från Tyskland och åtföljs av Sverige, Danmark, Nederländerna och England. Den starkaste utvecklingen har de senaste åren varit turismen från Östeuropa. Norges turismtillgångar är den sköna naturen och annars lugna förhållanden. Vintersporter och den naturliga skönheten samt fredliga förhållanden räknas också till de tillgångarna. Vintersport och semesterar vid fjällen är mycket populära samt att åka med kryssningsfartyg och mindre fartyg in i fjordarna. Nu och då viker fartygen in och stannar i de norska hamnarna. Den höga prisnivån i Norge är det största hindret för en expansion av turismen. Norge har dock börjat sätta mera tyngdpunkt på turismbranschen och investerat mer för att främja turismen i enlighet med att Innovasjon Norge marknadsföringsbudget för 2008 har fördubblats jämfört med tre år tillbaka.

2.9 Utrikeshandel

Norges utrikeshandel är mycket omfattande. Man importerar många bilar och maskiner från Sverige samtidigt som man exporterar en hel del olja till hela EU. Olja och gasexporten är två tredjedelar av hela landets totala export.

Exporten av fisk är också mycket omfattande, Norge är världsledande inom denna gren. Fisken levereras till mer än 150 länder och utgör en stor del av hela exporten. Landet exporterar mer än vad som används i hemlandet. Ungefär hälften av

varorna använder man själv. Värdet av den Norska varuexporten var år 2006 mer än 121 miljarder dollar.

<URL:<http://www.landguiden.se>>

De största handelspartnerna med Norge inom utrikeshandeln och just inom exporten är Storbritannien, de köper olja och gas I huvudsak, Storbritannien köper omkring 27 procent av värdet på exporten. Tyskland är också en stor partner och de köper för ett värde av nästan 13 procent av exporten. Andra stora importörer av norska nyttigheter är Holland 10,4 procent, Frankrike 9,4 procent. Sverige som en gång i tiden var största handelspartnern köper för 6,5 procent och förstås USA som står för 4,5 procent av köpen av den totala exporten. Dessa siffror gäller för år 2008.

Inom importsidan köper Norge ännu mest från Sverige, 14,3 procent men inköpen från Tyskland har hela tiden ökat och det börjar närma sig 13,5 procent. Från Danmark importerar man mat produkter och industriprodukter motsvarande 6,8 procent av den totala importen. Man importerar även varor från Kina 6,4 procent, Storbritannien 5,9 procent, USA 5,4 procent och Holland 4,1 procent. Av dessa har importen från Kina ökat hela tiden och visar inga tecken på att minska utan tvärtom.

<URL:<http://www.cia.gov>>

2.10 Arbetsmarknaden

Lönenivån har sedan länge varit hög i Norge och det har lockat arbetare utifrån. Finländare, Polacker, Svenskar och folk från Estland, Lettland och Litauen har i stora massor åkt till Norge för att försöka tjäna in mer pengar än vad man tjänat i hemlandet. Speciellt Finländare och Svenskar har fått väldigt bra kritik för sin pålitlighet och yrkeskunskap.

Arbetslösheten har alltid varit ganska låg i Norge. Under det sena 1980-talet och tidiga 1990-talet steg arbetslösheten tack vare världsmarknadens nedgång, men

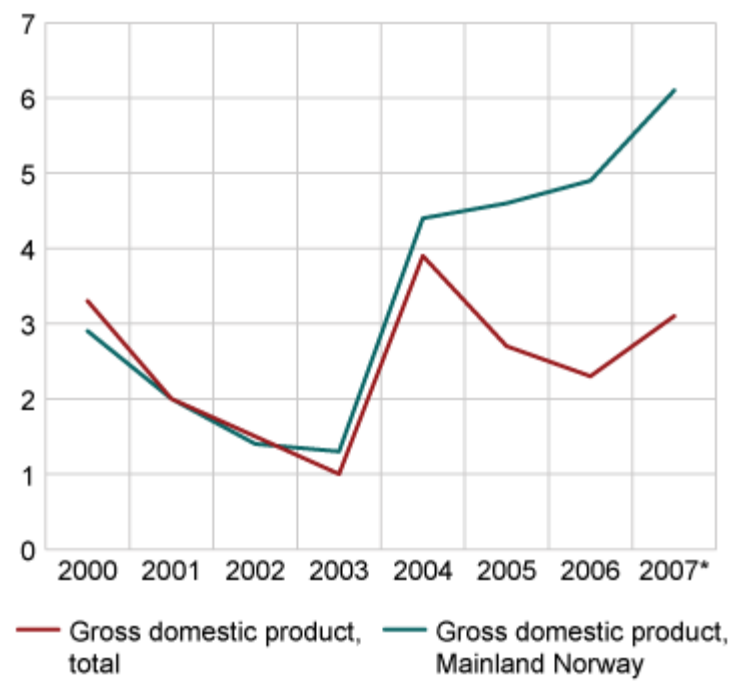
procenten började snabbt sjunka tillbaka för att igen år 2005 nå botten. 2005 var botten år då arbetslösheten steg till omkring 5 procent men den föll ner till omkring 2 procent två år senare. Sedan dess har arbetslösheten varit omkring 2 till 3,5 procent och i dag har man ett procenttal på ungefär 3,2.

Finländare och svenskar har ändå fått bra med jobb från Norge eftersom största delen jobbar både inom bygg- och fartygsproduktion. I de branscherna finns alltid en stor efterfrågan på yrkesskickliga arbetare. Arbetsplatser finns det mest av i områden kring huvudstaden Oslo och Vestlandet där man har brist av sjukskötare, arbetskraft inom tekniskt kunnande samt inom tjänste sektorn. Däremot i trakter såsom Finnmark och Nordland är arbetslöshetstalen de allra högsta. Detta beror på att Norge alltid varit starkt på kusten och inte i bergs- och jordbrukstrakterna.

Det är vanligt inom arbetskretsarna att man är fackansluten, inom de högre yrkena är man inte lika ivrig med att söka sig med i organisationer. Näringslivets Hovedorganisasjon är det största förbundet för dem som är arbetsgivare.

2.11 Jämförelse mellan Norges och Finlands ekonomiska ställning

Volume growth rates of GDP 2000-2007. Percentages change from previous year. Total and Mainland Norway

Figur 1. Bild om Norges BNP förändring mellan åren 2000- 2007

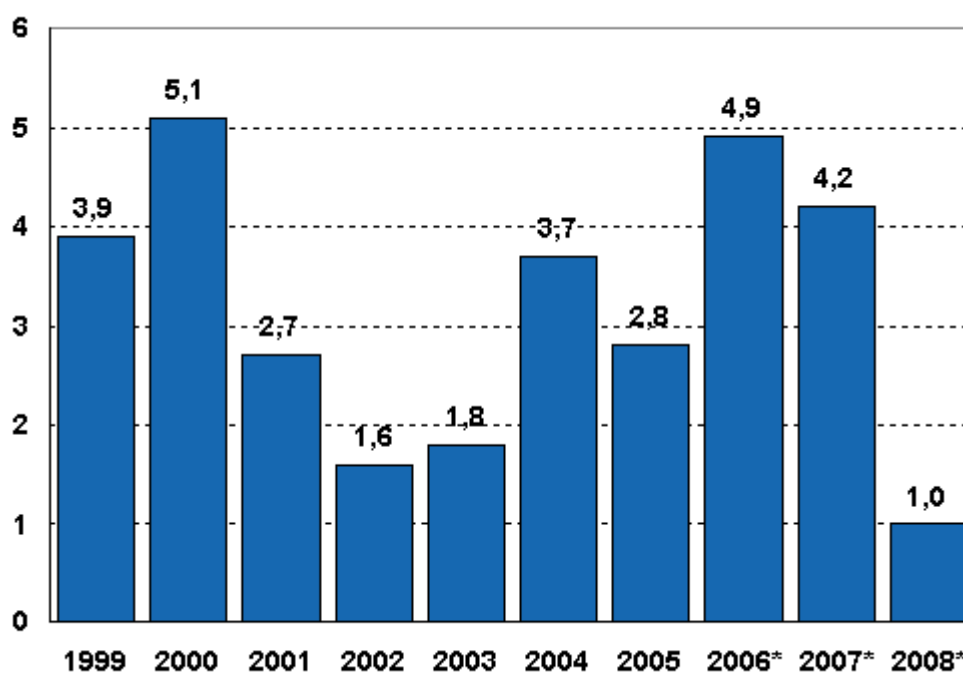
Den norska BNP:n har under åren 2006 och 2007 stigit bäst sedan 1971. BNP definieras: förädlingsvärdet vid produktionen av varor och tjänster under ett år i ett land.

Från år 2000 har BNP sjunkit sakta men säkert och tillväxten av BNP:n nådde botten år 2003. Samma år började den dock stiga och under åren 2006 och 2007 har tillväxten nått en stadig ökning. Den totala ökningen har inte stigit lika bra som den i inlandet. Största orsaken till att den totala BNP ökningen inte varit lika god är förstås marknadspriserna och efterfrågan på både gas och olja, de så kallade offshoreprodukterna.

Tillväxten år 2007 var 6,1 procent och gäller produktionen i inlandet. Den totala BNP ökningen har från år 2000 varit mellan lite över 1 procent till omkring 3 procent år 2007, detta gäller hela Norges totala ökning av BNP i procent. Olja och

gas har varit de största faktorerna som bidragit till BNP ökningen. Oljan och gasens pris har stigit varje år och det förklarar en hel del. Inom fastlandet åren 2006 och 2007 har den stora efterfrågan av serviceindustrins förädlingsprodukter varit en väldigt stor dragare, då själva produktionsindustrin igen gått ner. Detta förklaras med att konsumtionen samtidigt ökat efterfrågan på serviceprodukter och även fri kapital på marknaden varit större, då man jämför med tidigare år. Orsaken till att efterfrågan gått ner för produktionsindustrin är prishöjningen på marknaden för just dessa produkter.

<URL:<http://www.ssb.no>>

Figur. 2 Bild av BNP förändringen i Finland mellan åren 1999- 2008.

I Finland har ökningen av BNP följt lite samma bas linjer som Norges, dock finns det skillnader. Den största skillnaden är att man i Finland koncentrerar sig på en totalproduktion då man däremot i Norge räknar offshore och inlands BNP både skiljt och tillsammans.

I snitt har den finländska BNP ökningen varit 3,17 procent mellan åren 1999 och 2008. 2000 har det högsta procent talet, 2006 kommer inte långt i från. Åren 2002 och 2003 var tillväxten omkring 1,5 procent och det kan förklaras med en lätt nedgång inom ekonomin, men man måste även komma ihåg att år 2002 infördes euron i EMU länderna varav Finland var ett. Den nya valutan kan ha gjort sitt då det egentligen inte är så lätt att jämföra en valuta som man har nu och en som man hade för ett år sedan. Man måste begripa att vissa höjningar och sänkningar i prisnivån har kunnat rubba en mer eller mindre stabil ökning. Norge gick inte med i EMU, därför har inte landet behövt genomgå en stor förändring inom valuta försörjning och ändringar inom den dagliga penninganvändningen.

<URL:<http://www.stat.fi>>

2.12 Arbetslöshet

Arbetslösheten har förändrats drastiskt i och med finanskrisen som bröt ut förra året. Bankjätten Lehman Brothers försattes i konkurs och det var det första tecknet på en kommande lågkonjunktur. Efter bankjättens konkurs rasade börserna och vi fick vittna flera olika stora fall inom bank och finanssektorn. Faller bankerna i konkurs så faller en hel del andra mindre företag som är beroende av deras finansiering. Allt detta ledde till massiva permitteringar och avskedanden i vårt land, men även i oljelandet Norge. Stora företag lade ner fabriker som ledde till att många snabbt blev av med sina jobb. Pappersindustrin i Finland fick ta stora smällar, fackföreningarnas pengar räckte inte genast till att betala ut ersättningar till medlemmarna, utan köerna blev långa och väntetiderna kunde vara flera månader. För en normal familj kunde detta leda till att de blev tvungna att till och med sälja sina bostäder, eller åtminstone sälja sina bilar och anpassa sin levnadsstandard till en mycket lägre nivå.

Islands ekonomi som i stora drag hölls på benen tack vare amerikanska bostadslån kraschade totalt och flera banker, bland andra Glitnir togs i statens händer.

Finlands arbetslöshet är nu för tillfället mer än 9,1 procent vilket är en stor ökning till motsvarande tid året innan, Norges arbetslöshet har också stigit men inte alls

lika drastiskt. Orsakerna till detta har varit den rikliga efterfrågan på både olja och gas samtidigt som priserna på dessa fått hålla en passligt hög nivå.

Norge har också vidtagit åtgärder för att inte öka på arbetslösheten genom att släppa ut en större del från sin oljefond, man har räknat med en ökning på en procent från att arbetslöshetstal på 2,5 procent. För tillfället är arbetslösheten 3,2 procent i Norge, men med detta stora stimulanspaketet som staten lovar kommer den att hållas i styr. Stimulanspaketet kommer som mest att gynna byggandet av landets publika infrastruktur såsom vårdhem, sjukhus, kyrkor, järnvägar och idrotts anläggningar är omkring 2,2 miljarder euro.

<URL:<http://www.hbl.fi>>

3 EUROPEISKA UNIONEN OCH EES-LÄNDERNA

” Lest it be forgotten, the European Union stands for the harmonized integration of some of the oldest countries in the world with very diverse cultures and extremely complicated economic systems. The European Union is about unity within diversity.”

Ali M. El-Agraa. The European Union, Economics and Policies. Sixth Edition.
Financial Times, Prentice Hall.

3.1 Europeiska Unionen - EU

Europeiska unionen bildas av en grupp länder inom Europa som är demokratiska och samarbetar för att ge dess medborgare bättre möjligheter och skapa fred och välbefinnande inom Europa. EU har inrättat en gemensam valuta, euron, samt inrättat en inre marknad utan gränser som i praktiken medför fri rörlighet för varor, människor, tjänster och kapital. Unionen har vuxit från att vara 6 medlemsstater till hela 27 medlemsstater, och fler vill ansluta sig, detta har möjliggjort att EU har blivit en viktig handelsmakt och världsledande inom områden som miljöskydd och utvecklingsbistånd.

<URL:<http://ec.europa.eu>>

Medlemsstaterna är; Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern.

Kandidatländer är; Före detta jugoslaviska republiken Makedonien, Kroatien och Turkiet.

<URL:<http://europa.eu>>

Medlemsstaterna förblir oberoende suveräna stater, men de utövar sin suveränitet gemensamt för att uppnå styrka och ett inflytande i världen som de enskilt inte

skulle ha chansen till. EU är alltså inte en federation som USA men mer som FN, EU är en organisation för samarbete mellan olika stater och är en unik konstruktion. I praktiken så innebär gemensam suveränitet att medlemsstaterna delegerar en del av sina beslutsbefogenheter till de gemensamma institutioner de inrättat, på detta sätt fattas demokratiska beslut på EU-nivå i frågor av gemensamt intresse.

Europaparlamentet, Europeiska Unionens råd och Europeiska kommissionen är de tre viktigaste beslutsfattande institutionerna. Dessa tre utformar den politik och de lagar som tillämpas i hela EU;

Europaparlamentet företräder medborgarna i EU och väljs direkt av medborgarna. Ledamöterna är inte indelade efter land utan i politiska grupper. Parlamentet har tre huvudsakliga uppgifter: anta EU-lagstiftning tillsammans med rådet, utöva demokratisk kontroll över alla EU-institutionerna, särskilt kommissionen och har tillsammans med rådet makten över EU:s budget och kan därför påverka EU:s utgifter.

Europeiska Unionens råd företräder det enskilda medlemsstaterna röst och är EU:s viktigaste beslutsfattande institution. Vid varje sammanträde deltar en minister från varje land som har befogenhet att fatta bindande beslut för sin regering. Rådet har sex huvudsakliga ansvarsområden: anta EU-lagstiftning, samordning av medlemsstaternas politik, sluta internationella avtal, godkännande av EU:s budget, fastställa och genomföra gemensam, utrikes- och säkerhetspolitik och samordna samarbetet mellan nationella domstolar och polisväsen i straffrättsliga frågor.

Europeiska kommissionen företräder unionen som helhet och har en ledamot från varje medlemsstat. Den står oberoende av de nationella regeringarna och dess uppgift är att företräda och bevaka hela EU:s gemensamma intressen. Kommissionen har fyra huvuduppgifter: lägga fram lagförslag för parlamentet och rådet, förvalta och genomföra EU:s politik och budget, se till att EU:s lagar efterlevs och att företräda EU i världen.

I princip är det kommissionen som föreslår nya EU-lagar men det är Europaparlamentet och -rådet som antar dem. Tillämpningen av dem görs av kommissionen och medlemsstaterna medan kommissionen ser till att de efter levs.

Det slutgiltiga avgörandet i tvister om EU:s lagstiftning har den Europeiska gemenskapernas domstol. Unionens verksamhet och finansieringen av den övervakas av revisionsrätten.

Andra organ har också viktiga roller att spela för att EU ska fungera väl: Europeiska ekonomiska och sociala kommittén; Regionkommittén; Europeiska investeringsbanken; Europeiska centralbanken; Europeiska ombudsmannen; Europeiska datatillsynsmannen. Utöver dessa så sköter specialiserade organ särskilda tekniska, vetenskapliga och administrativa uppgifter.

EU är grundad på fyra fördrag och dessa beskriver vilka befogenheter och vilket ansvar EU-institutioner har och vilka regler och förfarande de måste följa. I alla EU-länderna har stat- och regeringscheferna godkänt fördragen och har sedermera ratificerats av parlamenten (riksdagen).

<URL:<http://ec.europa.eu>>

3.2 EES-länderna

Europeiska ekonomiska samarbetsområdet EES (Agreement on the European Economic Area -EEA) är ett avtal med Europeiska Unionen och medlemsländerna Norge, Island och Liechtenstein. Europeiska frihandelssammanslutningen EFTA (European Free Trade Association) är en sammanslutning som idag innefattar Norge, Schweiz, Island och Liechtenstein. Danmark, Portugal, Storbritannien, Sverige samt Österrike har varit medlemmar men senare lämnat EFTA när de har anslutit sig till Europeiska Unionen. Syftet med EFTA samarbetet var att skapa fri handel för industri produkter mellan länderna.

<URL:<http://www.eu-upplysningen.se>>

EES-avtalet bildas av de 27 länderna som är medlemmar i EU och de tre länderna som bildar EFTA. Schweiz står utanför EES men har ingått flera bilaterala avtal av de områden som EES avtalet omfattar med EU. EES-avtalet trädde i kraft 1 januari 1994 och avtalet tillhandahåller för den inbegripande EU lagstiftning som utgör de tre friheterna. Den fria rörligheten av varor, tjänster, personer och kapital alltigenom de 30 EES länderna. Avtalet täcker också samarbete inom andra viktiga områden så som forskning och utveckling, utbildning, social politik, miljöfrågor, konsumentskydd, turism och kultur, arbetsrätt, arbetsmiljö, jämställdhet, offentliga upphandling, konkurrensregler och transportpolitik. Avtalet försäkrar sig om lika rättigheter och skyldigheter inom den inre marknaden för medborgare och ekonomiska operatörer inom EES.

Varor som EES avtalet innefattar är mestadels industrivaror. EES avtalet innefattar inte EU:s fisk och jordbruksvaror, fastän avtalet utökas med en rad bilaterala protokoll inom handeln med jordbruksprodukter. Norge och Island har slutit en bilateral överenskommelse med EU angående fiskrättigheterna; EU:s tullunion; gemensam handelspolitik; gemensam utrikes- och säkerhetspolitik; rättsliga och inrikes frågor (fastän EFTA-länderna ingår i Schengen området) och ekonomiska och monetära unionen EMU. EES är ett mycket långtgående frihandelsområde men inte som EU en tullunion.

<URL:<http://www.efta.int>>

3.2.1 EES-rådet där ministrarna möts

Det finns två skilda beslutsorgan i EES, varvid ministrarna från EES-ländernas regeringar möts i EES-rådet minst två gånger per år och tjänstemännen i den gemensamma EES-kommittén möts varje månad. ”De rättsakter som antas inom EU efter att EES-avtalet har trätt i kraft och som omfattas av EES-avtalet integreras i EES genom enskilda beslut av EES-kommittén”. Besluten fattas enhälligt i kommittén där EU och EFTA-länderna har var sin röst. Efta-länderna informeras och samrådes av EU under beslutsprocessen i EU.

Skillnaden mellan EU och avtalsparterna inom EES är att man inte överfört någon lagstiftningsrätt till något EES-organ. Detta betyder i praktiken att beslut som görs av EES-kommittén skall först uppfylla konstitutionella krav i ett EFTA-land för rän det blir bindande för dem. Med konstitutionella krav anses vanligen parlamentariskt godkännande.

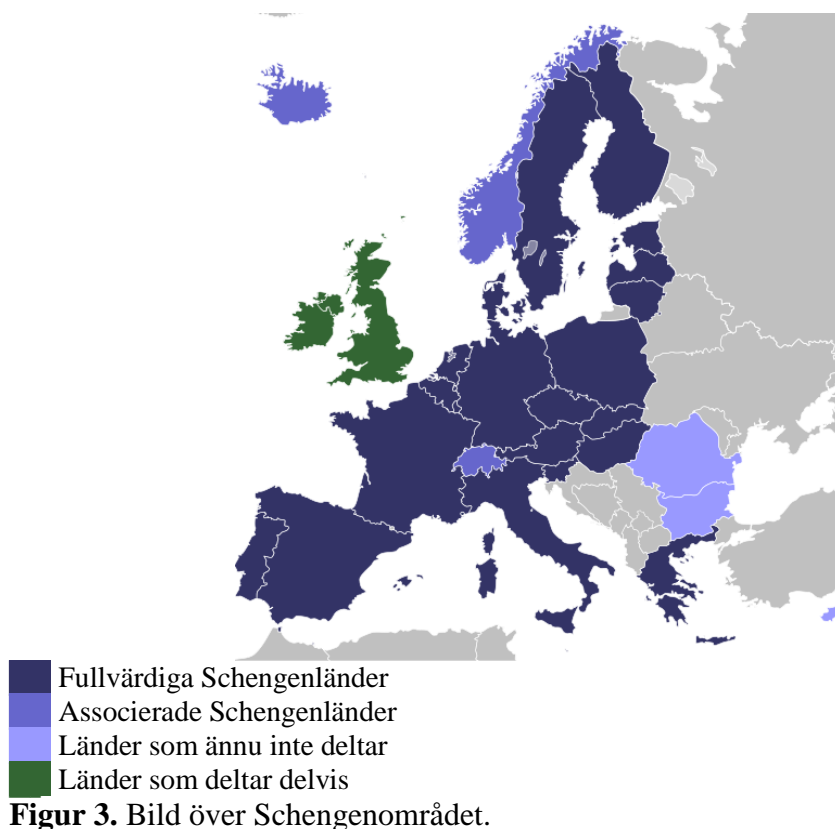
3.2.2 EFTA-domstol för de tre Efta-länderna

De tre EFTA-länderna står utanför EU:s institutioner som betyder att de har ingen behörighet att övervaka eller tolka EES-avtalet för de tre länderna. Medan EES-avtalets tillämpning i EU övervakas av Europeiska kommissionen har EFTA-länderna upprättat en självständig övervakningsmyndighet ESA som är förkortning av EFTA Surveillance Authority. Efta-domstolen har behörigheten att tolka EES-avtalet för de tre Efta-länderna.

<URL:<http://www.eu-upplysningen; regjeringen.no>>

3.3 Schengenavtal

Norge tillhör det så kallade Schengenavtalet som har som mål att underlätta den fria rörligheten inom Europeiska Unionen. Norge hör tillsammans med Island och Schweiz till Schengen länderna genom ett särskilt avtal. Med detta avtal så bevaras den rörliga friheten i Norden också genom passfriheten. På grund av deras särskilda avtal så är deras medverkan i beslutsfattandet begränsad.

<URL:<http://sv.wikipedia.org/wiki/Fil:Schengenzone.svg>>

Schengenavtalet bildades 1985 av Belgien, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna och Västtyskland, efter att alla skrev under avtalet. År 1995 så började man praktiskt använda sig av Schengenavtalet och sedan år 1999 är Schengenregelverket i EU:s regelverk enligt ett protokoll till Amsterdamfördraget. Av 27 medlemsländer deltar 22, de som avviker är Bulgarien, Rumänien, Cypern, samt Irland och Storbritannien som medverkar endast delvis i Schengenavtalet och har därför bland annat sina gränskontroller kvar. Liechtenstein är ett land som skulle ansluta sig i slutet på år 2009 men väntas göra det under 2010.

<URL:<http://www.norja.fi>; europa.eu>

Schengenavtalet har som sin största uppgift att tillåta medlemsländerna att röra sig fritt inom dess gränser, utan personkontroll. Gränsbevakningen har slopats mellan de länder som finns inom Schengenavtalet men detta har inneburit att man kan och har höjt bevakningen vid gränserna till ett tredje land utanför Europeiska Uni-

onens gränser. Ett land har dock rätt att återinföra gränsbevakningen mellan Schengenländer, med samråd av andra inom avtalet, för att säkerställa säkerheten och den allmänna ordningen. Regelbunden kontroll av personer som passerar en inre gräns är förbjudet av Schengenreglerna, men viss kontroll kan förekomma, då handlar det mest om någonting brottsligt eller personer som är efterlysta. Tullen kan i sin tur också granska med selektiva kontroller, då mest på grund av narkotikasmuggling.

Som medlem i Schengenavtalet så har man uppehållsrätt precis som varje medborgare i Europeiska Unionen. Man får vistas i tre månader i ett annat land men därefter så kan värdlandet kräva att man registrerar sig vid landets myndigheter.

För medborgare i ett tredje land finns särskilda regler inom Schengenområdet:

- 1) ”Tredjelandsmedborgare som har visum och rest in i något Schengenland får röra sig inom hela Schengenområdet så länge viseringen gäller.
- 2) Tredjelandsmedborgare som inte behöver visum kan uppehålla sig fritt inom Schengenområdet under högst tre månader för varje sexmånadersperiod.
- 3) Tredjelandsmedborgare som har ett uppehållstillstånd i något Schengenland får röra sig fritt i andra Schengenländer under tre månader.”

<URL:<http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Schengen/Friorlighet-inom-Schengen/>>

Schengenländerna har också ett informationssystem – SIS, som är ett efterlysningsprogram där alla medlemsländerna kan informera om efterlysta brottslingar, försvunna personer, eller personer som anses vara en risk för sig själva och/eller andra. SIS fungerar som en gränsbevaknings system då man tagit bort de gränskontrollerna inom Schengenområdet skall denna kompensera det.

Schengenområdet har en gemensam gräns till ett tredje land men det är dock det land som gränsar till ett tredje land som skall upprätthålla gränsbevakningen. Med hjälp av de gemensamma reglerna för Schengenområdet.

<URL:<http://www.eu-upplysningen.se>>

EU-samarbetet i rättsliga- och inrikesfrågor har successivt expanderat utanför Schengenområdet. Utvecklingen går mot en närmare polis och åklagarsamarbete i olika länder, civil- och straffrättslig harmonisering och en gemensam invandrings- och asylpolitik. Schengenavtalet innebär inte att Norge automatiskt kommer att delta i ett sådant brett samarbete. Norge har dock samma utmaningar som EU-länderna när det gäller allvarliga gränsöverskridande brottslighet, så som terrorism, narkotikasmuggling och människohandel.

Schengen samarbetet ger ett naturligt forum för Norge för gemensamma frågor för att belysa Schengenregelverket i allmänhet. Norge är också intresserad av när det är nödvändigt att fastställa särskilda samarbeten på vissa områden. Exempel på sådana avtal är det norska avtal om samarbetet för Europeiska polisbyrån (Euro-pol) och Europeiska unionens medlemsstaters åklagarmyndigheter i den gemensamma Eurojust.

<URL:<http://www.norja.fi>>

3.4 Europeiska Unionens påverkan på Norge

Norges kultur och politik, samt samhällseliga verksamhet och affärsverksamhet har alltid haft en nära förbindelse med resten av Europa. Norges utrikespolitik har länge siktat på internationellt samarbete och stabilitet i Europa och resten av världen. På 1940-talets slut så var Norge med och inrättade FN, OSSE, NATO och Europeiska rådet.

<URL:<http://www.norja.fi>>

Norges befolkning har två gånger, åren 1972 och 1994, nej till EU-medlemskap röstat genom folkomröstning. 1994 röstade 53,3 procent av norrmännen emot och

48,7 procent för ett EU-medlemskap. EU oppositionen har också varit relativt stark bland norrmännen efter folkomröstningen. Trots detta samarbetar Norge mycket nära EU inom de flesta områden. Av regeringspartierna så är det Centerpartiet (Sp) och Socialistiska vänsterpartiet (SV) som motsätter sig EU-medlemskap, och Labourpartiet (Ap) anses vara för medlemskapet. Även om det råder delade meningar om EU-medlemskap bland de norska politikerna så råder en allmän enighet om att Norge ska vara en aktiv och konstruktiv partner i EU-området.

<URL:<http://www.norja.fi; finland.no>>

Islands ansökan om EU-medlemskap väckte debatt i media om dess potentiella inverkan på Norge och EES-avtalet. Någon större EU debatt angående detta följde dock inte i Norge. Det har framkastats åsikter om att en ny debatt och kampanjer kan börja igen, ifall Sverige och Danmark kommer att införa euron eller om Island uppnår i anslutningsförhandlingarna en positiv lösning gällande fiskeindustrin.

Norge och EU strävar till aktivt samarbete och tack vare den internationella verksamheten i Norge är den en viktig partner för EU inom utrikes- och säkerhetspolitik. Norge deltog i januari 2008 i EU:s Nordic Battle Group med en trupp på 140 personer under en 18 månaders lång period. EU:s växande beroende av importerad energi och klimatförändringen som ställt krav på energipolitik har ökat EU-ländernas och kommissionens intresse för Norge.

Trots motstånd mot EU-medlemskap så erkänns vikten av EES-avtalet och majoriteten av norrmännen stödjer den. Avtalet som slutits för femton år sedan, anses ändå ha blivit föråldrad eller inaktuell. Efter genomförandet av avtalet så har EU utvidgats och makten har flyttats från EU-kommissionen till Europaparlamentet och till andra byråer/organ. Norges möjligheter att påverka beslutsfattandet anses ha försvagats.

Bland annat av detta skäl genomförs för närvarande en bred och övergripande förklaring av EES-avtalet och dess påverkan på Norge, och alla sektorer som berörs av detta. Rapporten beräknas vara klar under 2011.

<URL:<http://www.finland.no>>

Europeiska samarbetet utvecklas ständigt och förändras till att bli både bredare och djupare. Det innebär nya utmaningar för Norges Europapolitik, men öppnar också nya dörrar. EU:s geografiska expansion innebär att det europeiska ekonomiska området också vidgas. EES-länderna har stött mindre framgångsrika EU-länders utveckling finansiellt sedan EES-avtalet trädde i kraft, Norge har också gett ekonomiskt och tekniskt stöd till kandidatländerna. På detta sätt bidrar Norge själv till Europas ekonomiska och sociala utveckling.

<URL:<http://www.norja.fi>>

EES finansiella mekanism enades för första gången år 1994. För perioden 2009-2014 antogs av EES-länderna det totala bidraget, som är cirka 357,7 miljoner euro per år. Norges andel av det totala beloppet är 97 procent. Den totala bidraget är uppdelat i de totala EES-länderna gemensamma finansiella mekanism, varav Norges årliga bidrag är 186 miljoner, och i Norges egen mekanism, som uppgår till 160 miljoner euro per år. Med Norges egen mekanism stödjer man EU:s nya medlemsländer. Till mottagarna av EES-ländernas gemensamma finansiella mekanism hör bland annat nya medlemsstater samt Spanien, Grekland och Portugal. Resurserna förvaltas programbaserat. Program skall startas i miljöskydd och miljöförvaltning, klimat och förnybar energi, avskiljning och lagring av koldioxid, grön innovation, forskning och utbildning, kulturarvens skydd, sysselsättning och trepartssamarbete, frivilligorganisationer, sociala utveckling och rättvisesystems områden.

<URL:<http://www.norja.fi>; [finland.no](http://www.finland.no)>

4 BESKATTNING

Beskattningen är ett måste för att de flesta offentliga serviceformer skall kunna fungera. Med skattemedlen upprätthålls service i bland annat sjukvård, bibliotekstjänster, utbildning och andra allmänna tjänster. Vårt samhälle skulle absolut inte se ut som det gör idag utan skatter. Alla som jobbar bör betala skatt, mängden skatt beror på hur mycket man tjänar. Beskattningen i Norge jämfört med vårt land ser lite annorlunda ut, man har olika stora skatter på arbete och kapitalinkomst, även momsens är olik vår här i Finland. Beskattning är grunden till vårt samhälle idag, man betalar skatt på allt man köper, säljer eller förtjänar, man betalar också skatt på arv. Vissa undantag finns förstås, sådana kan till exempel vara kilometerersättningar, dagtraktamenten. De skattefria inkomsterna finns listade i skattelagen. Termen dubbelbeskattning har sedan länge spökat för dem som är eller har varit och jobbat utomlands, bland annat i Norge, men denna form av beskattning har slopats helt då staterna sinsemellan ingått avtal om detta.

<URL:<http://www.suomi.fi>>

4.1 Allmän information om hur beskattningen sker i Norge

Beskattningen sker egentligen på samma sätt som i vårt land, man får ett personnummer, oftast en 11 nummer lång sifferkod, där olika uppgifter om personen finns. Då man skall jobba så skall man skaffa sig ett skattekort, det kan man skaffa från ortens lokala skattekontor. Skatteprocenten är betydligt högre än i Finland. Det är viktigt att veta att man själv är skyldig till att kolla att arbetsgivaren har betalat diverse skatter. Ifall något har uteblivit blir man kontaktad av den ortens indrivare eller kemneren som det heter på norska och då kan summan till och med dras från framtida skatteåterbäringar i Finland.

4.1.1 Folkbokföringen samt person bokföring

Folkbokföringen är en del av skattemyndigheten och ifall man tänker bosätta sig eller vistas i Norge i minst sex månader så skall man meddela folkbokföringen det, eller folkeregisteret som det heter i Norge. Flyttanmälan skall göras av perso-

nen ifråga, samt medföljande familj, till skattemyndigheten i den kommun du flyttar till. Detta görs med pass och anställningskontrakt. Ifall man inte är en medborgare av de nordiska länderna så måste man också uppvisa uppehålls- och/eller arbetstillstånd.

Ifall du tänker uppehålla dig i mer än sex månader i Norge så kommer folkbokföringen utfärda ett norskt födelsenummer till dig som består av födelsetiden och personnummet. Om din vistelse och ditt uppehälle i Norge varar mindre än sex månader så kommer du i stället att tilldelas ett D-nummer, identifikationsnummer. Med detta nummer så kan de personer som bor i Norge mindre än sex månader skaffa sig bland annat skattekort (skattesedel), öppna bankkonton och söka offentliga bidrag.

<URL:<http://www.hallonorden.org>>

4.1.2 Obegränsad och allmän skattskyldighet

Skattemässig bosättning i Norge betyder att du är skyldig att betala skatt för all inkomst och förmögenhet, oavsett ifall dessa tillgångar finns eller ifall de intjänats inom landets ramar eller utomlands. Begränsning av den norska beskattningen kan uppkomma i bestämmelser i skatteavtal med andra länder.

I Norge gäller sedan 2004 nya regler angående skattemässig bosättning i Norge vid in- och utflyttning och dessa regler skiljer sig mycket från tidigare gällande regler. Du kan dock uppehålla dig i genomsnitt 90 dagar per år utan att bli skattemässigt bosatt i Norge.

De regler som gäller vid skattemässig bosättning vid inflyttning till Norge, är de personer som inte tidigare bott i Norge, och de personer som någon gång bott i Norge, men har före den 1 januari 2004 fått godkänt skattemässigt utflyttning.

Hur man räknas att vara skattemässigt bosatt i Norge går till på följande sätt:

- 1) Ifall personen under en eller flera perioder uppehållit sig i mer än 183 dagar under en tolv månadersperiod eller

- 2) Under en eller flera perioder uppehållit sig i mer än 270 dagar inom en trettiosexmånadersperiod.

Till dessa två olika sätt så räknas alla antal dagar oavsett ifall de är hela eller delar av kalenderdagar man uppehållit sig.

Från första dagen av inflyttnings året då du uppehållit dig i Norge blir du skattemässigt bosatt om du vistats i mer än 183 dagar. Ifall du skulle ha bosatt dig senare på året och inkomsten fördelas på två år av de 183 dagarna så blir man skattemässigt bosatt i Norge från den första januari under det andra året. Alltså skatteplikten för det föregående året begränsas och man behöver bara betala skatt för vissa intäkter som anknyts till Norge. I det andra alternativet så räknas du att vara skattemässigt bosatt i Norge från den första januari det år vistelsen överstiger 270 dagar och ens skatteplikt begränsas för föregående år.

När man flyttar ut från Norge så upphör också skattemässig bosättning men detta sker för den som uppehåller sig helt permanent i utlandet. Skattemässig bosättning i Norge upphävs inte av de personer som temporärt befinner sig i utlandet. Reglerna för skattemässig bosättning vid utflyttning omfattar de som var bosatta i Norge per den 31 december 2003 och personer som blivit skattemässigt bosatta i Norge under 2004 eller senare.

Man skall styrka följande saker ifall man vill ha den skattemässiga bosättningen i Norge upphävd. Att man permanent uppehåller sig i utlandet det vill säga att man inte vistats sig i Norge under en eller flera perioder som överstiger 61 dagar under ett inkomstår och att man inte disponerar någon bostad i Norge vare sig själv, sin make, sambo eller minderåriga barn.

Här finns också skillnader ifall du bott mindre än tio år i Norge totalt eller fler än tio år. Vid det förstnämnda upphör den skattemässiga bosättningen i Norge ifall du före det inkomstår du bosatt dig permanent i utlandet och att de tre villkoren ovan är uppfyllda. Vid det sistnämnda så upphör den skattemässiga bosättningen i Norge före det inkomstår du börjat uppehålla dig permanent utomlands upphöra först efter utgången av det tredje inkomståret räknat från det att man börjat uppe-

hålla sig permanent i utlandet samt att för vart och ett av de åren som man varit bosatt i utlandet så får man inte vistas i Norge i mer än 61 dagar eller att man själv eller make, sambo, minderårigt barn disponerar någon bostad i Norge. Man måste själv se till att lämna in självdeklarationen för de samtliga tre åren man bott utomlands och meddela om man uppfyller villkoren för upphörandet av skatteplikten.

4.1.3 Hemvist enligt det nordiska skatteavtalet

”Om du arbetar eller uppehåller dig i ett annat nordiskt land under en viss tid blir du skattemässigt bosatt och obegränsat skattskyldig i detta land enligt detta lands interna regler. Samtidigt kan du fortsatt vara skattemässigt bosatt och obegränsat skattskyldig i det land där du bor eller som du har flyttat ifrån.” Detta betyder att du är obegränsat skattskyldig i två länder för samma inkomster och tillgångar. I detta fall är det av stor vikt att avgöra i vilket land man skall anses som bosatt enligt bestämmelserna i det nordiska skatteavtalet. Det land man väljer att vara bosatt i har rätt att beskatta dina inkomster och tillgångar, det andra landet kan bara beskatta vissa inkomster. I skatteavtalet förekommer vilka inkomster som ska beskattas av källstaten/arbetsstaten. Ifall dubbelbeskattning uppstår, där en inkomst kan beskattas i både källstaten/arbetsstaten och hemvist staten, är det hemvist staten som ska undanröja detta.

Enligt skatteavtalet anses du bo i det land där du har en bostad som du stadigvarande använder dig av. Ifall du har bostad i båda länderna så anses du bosatt i det land där dina personliga och ekonomiska intressen är starkast. Ifall detta inte heller ger ett klart svar så anses du vara bosatt i det land där du vanligtvis uppehåller dig.

4.1.4 Begränsad skattskyldighet

Fastän man inte vistas tillräckligt länge i Norge för att anses vara skattemässigt bosatt i landet så kan man ändå ha en skyldighet att betala skatt på vissa inkomster och förmögenheter, det vill då säga förvärvsinkomst intjänad i Norge, fast egendom och aktieutdelning från norska bolag. I de två första fallen så måste man lämna in självdeklaration i Norge men vid aktieutdelning behöver du inte göra

detta på grund av att det norska bolaget gör det själv till den norska skattemyndigheten.

”Under 2005 utgick det ingen skatt på utdelning till fysiska personer som bodde i ett annat nordiskt land” men från och med 2006 har det tillkommit nya regler om detta. En viss del är skattepliktig av utdelningen ifall det överstiger en viss fastställd avkastning av ingångsvärdet. Detta gäller för alla fastän man inte är skattemässigt bosatt i Norge. Källskatten innehålls normalt efter regler.

4.1.5 Fast driftställe

Fast driftställe är definierat i det nordiska skatteavtalet och med detta menar man en stadigvarande plats för affärsverksamheten, varifrån hela verksamheten drivs eller bara delvist. Plats för företagsledning, filial, kontor, fabrik, verkstad samt gruva, olje- eller gaskälla, stenbrott eller annan plats för utvinning av naturtillgångar är exempel på ett fast driftställe, så som också ifall någon är verksam för företagets räkning i ett annat nordiskt land och regelmässigt använder sig av en fullmakt som binder företaget att ingå avtal.

Vissa projekt inom byggbranschen samt liknande branscher utgör ett undantag ifall de har verksamhet som pågått i mer än 12 månader på ett och samma ställe.

4.1.6 Skattekort

Beställning av skattekortet i Norge görs enkelt på nätet, via mobilt textmeddelande eller vid närmaste skattemyndighet. Alla som är skattepliktiga i Norge, det vill säga har lön eller inkomst, måste ha en skattekort som anger hur mycket skatt som skall dras. Skattekortet skall alltid lämnas till arbetsgivaren och han skall dra skatt vid varje löneutbetalning. Ifall man har mycket låg inkomst kan man få frikort, detta eller skattekortet skall tillhandahållas åt arbetsgivaren annars ska han dra 50 procent skatt från intäkterna. När man slutar vid ett arbete är arbetsgivaren skyldig att lämna tillbaka skattekortet eller om du har frikort skall baksidan av kortet kontrolleras så att arbetsgivaren angivit utbetald lönebelopp.

Ifall man kommer att utföra ett arbete utanför sitt bosättningsland för arbetsgivaren, i ett av de andra nordiska länderna så skall man skicka in blankett NT 1 eller NT 2 till skattekontoret. Med dessa blanketter så tryggar man att skatten betalas in i rätt land. Den förstnämnda blanketten NT 1 skall användas då beskattningen ska ske där man är bosatt, det vill säga att man inte har vistats i arbetslandet i mer än 183 dagar. Den andra blanketten NT 2 gäller när beskattningen sker i det land man arbetat, alltså man har vistats mer än 183 dagar i arbetslandet eller när arbetsgivaren har fast driftställe där samt i vissa länder där det är frågan om uthyrning.

Trekkavtalet innebär att skatteförvaltningarna kan föra över skatt mellan länderna. Det vill säga ifall man betalat in skatt i ett av de nordiska länderna men det tillhör ett av de andra så kan länderna föra över den innehållna skatten till det andra landet och här behövs inte betala några räntor för skatten anses ha betalats i rätt tid. Man skall beakta att ifall skatten inte täcker hela skattebeloppet i det andra landet så måste man själv betala skillnaden samt räntor på denna del.

4.1.7 Deklaration

Alla som har fullständig eller begränsad skatteplikt i Norge i form av skattepliktig inkomst eller skattepliktig förmögenhet skall lämna in självdeklaration. Man får från skattemyndigheten i början på april året efter inkomståret en förifylld självdeklaration. Denna skall granskas att all fakta överensstämmer, ifall något inte stämmer skall ändringar göras. De korrekta uppgifterna skall ifyllas och så skall man meddela uppgiftslämnaren om ändringarna, uppgiftslämnaren kan vara arbetsgivaren eller en bank, sedan returneras deklarationen till skattemyndigheten. Ifall man lämnar självdeklarationen till skattemyndighetens utlandsavdelning är alla uppgifter i självdeklarationen på eget ansvar. Vid det först nämnda, för ifylld skattedeklaration, är sista inlämningsdatumet den 30 april men ifall man skall lämna in skattedeklarationen till utlandsavdelningen vid skattemyndigheten är sista datum för inlämning den 31 mars.

Automatisk informationsupplysning görs mellan de nordiska länderna. Arbetsgivarna är skyldiga att meddela skattemyndigheterna om utbetalda löner samt andra prestationer. Den som betalar har också samma skyldighet ifall man betalar för prestationer till personer som bor i andra stater. De nordiska skattemyndigheterna är skyldiga att automatiskt skicka deras information om utbetalda prestationer till de andra nordiska länderna.

Alla nordbor är skyldiga att deklarerera för sina inkomster vare sig de kommer från det land där man är bosatt eller från utlandet och man skall också informera om den utländska skatten. Dessa uppgifter är av stor betydelse så att beskattningen blir rätt. Oftast så förekommer inte utländska inkomster på den förifyllda självdeklaration på grund av att upplysningen av dessa inkomster är först tillgänglig i hemlandet på en senare tidpunkt på skatteåret.

<URL:<http://www.nordisketax.net>>

4.1.8 Skattebesked

Man får sitt skattebesked antingen i juni eller i oktober, taxerings-, samt slutskattebeskedet. Taxeringsbeskedet visar vilken förmögenhet och inkomst beskattas och de avdrag som man får göra när det vid slutskattebeskedet framgår hur mycket skatt som skall betalas eller återfås och som sätts in på bankkontot eller skickas som postanvisning.

Restskatten betalas inom tre veckor och ifall den är minst 1 000 norska kronor kan den betalas i två rater, den andra raten betalas inom fem veckor från den första inbetalningens förfallodag. Detta betalas in hos den kommun där du är skattepliktig.

4.1.9 Socialavgifter

Alla som har en förvärvsinkomst i Norge är skyldiga enligt lag att betala 7,8 procent av sin lön i sociala avgifter och dessa betalas in samtidigt som skatten. Ifall

du inte är bosatt i Norge skall du lämna in blankett E101 från socialförsäkringsmyndigheten i hemlandet så behöver du inte betala social avgifter i Norge.

Arbetsgivaren är skyldig att betala arbetsgivaravgift som är beräknad på lön och annan ersättning som utförts i eller utanför tjänst. Detta rapporteras också till skattemyndigheterna. Detta samma gäller också för utländska arbetsgivare som utfört arbete i Norge ifall de inte har lämnat in blankett E101 från socialförsäkringsmyndigheten i hemlandet.

4.2 Beskattningen då man jobbar i Norge

4.2.1 Privata sektorn

Då ditt fasta boställe finns till exempel i Finland och du jobbar i Norge fungerar beskattningen inom den privata sektorn på följande sätt:

Betalning av skatterna till Norge skall ske om man jobbar för en norsk arbetsgivare, befinner sig i Norge mer än 183 dagar under en 12 månader lång period, jobbar för en utländsk arbetsgivare och som har ett fast kontor i Norge eller om man jobbar som uthyrd arbetare.

Ifall något av de ovanstående kriterierna fylls så skall skatten betalas till Norge. Du skall då ha ett Norskt skattekort och arbetsgivaren skall innehålla förskottsintehållning och betala den till Norska skattemyndigheten. I Norge finns inga speciella fasta skatteprocent för gästarbetare utan innehållningen sker från en uppskattad årsinkomst.

Man skall även göra en skattemälan till Norska skattemyndigheten. Om din arbetsgivare är norsk skall skattemälan ges till det kontor som man fått skattekortet ifrån. Om man jobbar tillfälligt i landet och arbetsgivaren är utländsk så skall skattemälan göras till ett kontor som är specialiserad för utrikes skatteärenden. (sentralskattekontoret for utenlandssaker).

Undantag för det här är att man beskattas endast i det land man bor i. Om arbetsgivaren är från det land du bor i eller från ett tredje land och jobbet i Norge är un-

der 183 dagar under en 12 månaders period så betalar du skatt till det land som du bor i. I detta fall Finland, detta gäller endast om arbetsgivaren inte har ett fast kontor i Norge och du inte är inhyrd arbetskraft.

Det andra undantaget är ifall man är gränsarbetare. Detta innebär att man bor vid gränsen till Norge men jobbar på den norska sidan. I detta fall betalar man skatten till Finland. En punkt som skall fyllas är att man befinner sig på den finska sidan minst en natt och två dagar under en veckas tid.

4.2.2 Offentliga sektorn

Till den offentliga sektorn hör staten, kommunen, länet eller statliga skolor såsom universitet och högskolor. Inga statsägda aktieföretag eller affärsverk räknas som offentliga. Ifall arbetsgivaren inte hör till någon av dessa så hör man till den privata sektorn och beskattas enligt de anvisningarna som finns ovan, privata sektorns beskattning.

Om arbetsgivaren finns i Norge så beskattas man i Norge, däremot om man utför olika små delar av arbeten utomlands där man bor så beskattas den delen i det land som arbetet utförts i.

Offentliga sektorns arbetsgivare från ett annat nordiskt land

Om arbete utförs i Norge och arbetsgivaren kommer från något annat nordiskt land så betalas skatten till det land där arbetsgivaren har sitt huvudkontor.

Beskattning i Norge

Om arbetet beskattas i Norge går det enligt normal förfarande.

Beskattning i Hemlandet

Inkomsterna som man fått i Norge anmälas i hemlandets skatteanmälan. Om beskattningen blir dubbel och den har redan betalats i Norge så tar hemlandet bort den dubbla beskattningen, då tar man i hänsyn att skatt redan betalats i Norge.

Gränsbefolkning

Om man bor vid gränsen och ändå jobbar i Norge så beskattas man i hemlandet om man vistas hemma åtminstone en natt och två dagar per vecka.

<URL:<http://www.nordisketax.net>>

4.3 Pension man får från Norge

Följande gäller den som bor i ett annat nordiskt land, i detta sammanhang Finland, och får pension från Norge. ”Informationen gäller endast beskattning av den norska pensionen.” Du skall alltså självständigt undersöka om du ska betala skatt på den pension du får från Norge. Ifall du är skattemässigt bosatt i Norge skall du betala skatt på pensionen i Norge, enligt norska regler. Ifall du är skattemässigt utflyttad från Norge eller aldrig bott i Norge skall du betala skatt på pensionen i det land du bor i. Detta gäller oberoende om den betalas ut av försäkringskassan (Arbets- og velferdsforvaltningen NAV), en tidigare arbetsgivare, norsk pensionskassa eller annan utbetalare i Norge.

Pensionen beskattas enligt samma regler som när mottagaren bor i Norge, ifall den är skattepliktig i Norge. Ifall du får endast allmän pension från Norge ska du betala 3 procent i sociala avgifter, trygdeavgift, på pensionen i Norge. Om man får ytterligare pension ska man kontakta NAV Utland för att kontrollera om man skall betala andra sociala avgifter i Norge.

Beskattningen i bosättningslandet är den pension som inte beskattas i Norge. Hur beskattningen behandlas beror på skattelagstiftningen i bosättningslandet, i detta fall Finland.

4.4 Bostadsrätt eller småhus i Norge.

Man är begränsat skattepliktig i Norge för förmögenhet och inkomst som härrör sig från den fasta egendomen om man bor i ett annat nordiskt land. Hus och bostadsrätt som används permanent eller fritidshus avses som fast egendom. Oavsett om man är skattemässigt bosatt i Norge eller är begränsat skattepliktig fastställs

förmögenhet i och/eller inkomst från fast egendom på samma sätt. De som är bosatta utanför Norge taxeras i klass 0 och kan inte yrka på personavdrag. Ifall du bor utomlands så skall du själv skicka självdeklarationen till skattemyndigheten för den kommun där egendomen ligger och lämnas in senast den 30 april året efter inkomståret. Ifall du fått inkomst från uthyrning ska blanketten ”Årsredovisning avseende uthyrning av fast egendom (RF-1189) bifogas tillsammans med självdeklarationen. Det värde som räknas som skattepliktig förmögenhet fastställs av skattemyndigheten och får inte vara högre än 30 procent av marknadsvärdet. Samt så måste man i vissa kommuner betala fastighetskatt.

Fast egendom som man hyrt ut och fått inkomster från är i regel skattepliktig. Inkomst som härrör från uthyrning av egen bostad som inte är flerfamiljsbostad är emellertid skattefri om ägaren:

- 1) Hyr ut upp till halva delen av bostaden beräknat på uthyrningsvärdet,
- 2) Hyr ut hela eller större delen av bostaden för högst NOK 20 000 under inkomståret,
- 3) Använder åtminstone hälften av den ena lägenheten i ett tvåfamiljshus för eget bruk.

Ifall du hyr din fritidsfastighet som du använder själv är de första 10 000 norska kronor skattefria och hyresintäkter som överstiger detta är till 85 procent skattepliktig. Ifall man har en bostad som är antingen permanent bostad eller fritidsfastighet skall den redovisningsklassas.

Försäljning av fast egendom i Norge och den vinst som fås är i regel skattepliktig och skattesatsen är 28 procent. Det kan ändå vara skattefritt om du ägt bostaden mer än ett år och använt den som egen bostad i minst ett år under de två år före försäljningen. Vid fritidsfastigheter skall du ha ägt den i mer än fem år och använt den som sådan i minst fem år under de sista åtta åren före försäljningen. Förluster vid försäljning är bara avdragsgilla om vinsten skulle ha varit skattepliktig.

4.5 Äger aktier/fondandelar i Norge.

Följande punkter gäller den som bor i ett annat nordiskt land och har aktier i ett norskt bolag eller andelar i en norsk aktiefond och gäller bara inkomster från dessa aktier och fondandelar.

Aktieutdelning och utdelning från aktiefond.

Aktieutdelning från Norge beskattas i Norge från ett norskt bolag och samma gäller utdelning från aktiefond. Bolagets utbetalning, egen inkomst, innehåller skatt och bolaget betalar in denna till den norska skattemyndigheten så därför behövs inte en egen norsk självdeklaration sändas in. Skatten är begränsad till 15 procent enligt det nordiska skatteavtalet. Den del av utbetald utdelning som överstiger en fastställd skattefri avkastning på ingångsvärdet, "skjermningsfradraget", är skattepliktig, enligt de norska interna reglerna. Den beräknas för varje aktie/handel som innehas den 31 december aktuellt inkomstår och visar hur stor del av utdelningen som är skattefri.

Du kan ansöka om återbetalning av för mycket norsk skatt om skatten efter norska interna regler blir lägre än 15 procent av bruttoindelingen, beräknat per aktie. Det samma gäller ifall bolag har dragit källskatt efter en högre skattesats än 15 procent så kan man begära återbetalning av för mycket innehållen norsk skatt. Detta görs till Skatteetaten i Stavanger och du måste själv se till att skicka in nödvändiga uppgifter till skattekontoret, för de avgör om du har rätt till återbetalning av skatt.

<URL:<http://www.skatteetaten.no>>

Beskattning i Bosättningslandet.

De aktier som utdelas från ett norskt bolag är också skattepliktig inkomst i bosättningslandet, alltså Finland. För att undvika dubbelbeskattning kan man begära avräkning för den norska skatten i bosättningslandet.

Vinst vid försäljning av aktier och andelar i en aktiefond.

Vinst vid försäljning av aktier i ett norskt bolag och andelar i en norsk aktiefond är inte skattepliktiga i Norge ifall du aldrig varit bosatt där. Beskattningen sker istället i ditt bosättningsland och följer detta lands regler.

”Har du varit bosatt i Norge, är vinst vid försäljning av aktier i ett norskt bolag skattepliktig i Norge när försäljningen sker inom fem år efter det år du fick hemvist i ett annat nordiskt land enligt reglerna i det nordiska skatteavtalet. För inkomståret 2006 gäller detta bara när försäljningen ägde rum under perioden 13 juni - 31 december. Dubbelbeskattning undviks genom att du kan begära avräkning i ditt bosättningsland för den skatt du betalat i Norge.”

Man följer samma regler som för personer bosatt i Norge vid beräkning av vinst eller förlust vid försäljning av aktier. I Norge beskattas vinst på aktier med 28 procent och man skall själv inlämna självdeklarationen till norska skattemyndigheten, när du har vinst som är skattepliktig i Norge.

Ifall du efter den 1 januari 2007 flyttar ut från Norge till ett annat nordiskt land och upphör att vara skatteskyldig i Norge enligt intern rätt eller skatteavtal omfattas du av nya regler om skatt på latent vinst vid försäljning av aktier med mera, vid utflyttning. När den samlade latent vinsten överstiger 500 000 NOK då först uppstår skattskyldighet. ”Vid dessa tillfällen gäller inte reglerna om skatteplikt för vinster vid försäljning av aktier under en femårs period från utflyttningen.”

4.6 Ränteinkomster/ränteutgifter i Norge.

Ifall du är bosatt i Finland och har ränteinkomster från en norsk utbetalare är dessa inte skattepliktiga i Norge. Med räntor hänvisas inkomst på fodringar, inklusive räntor på bankmedel och obligationsfonder.

Man kan göra avdrag för ränteutgifter som kommer till vid anskaffning eller förbättringskostnader på fast egendom i Norge, ifall du är begränsat skattepliktig i

Norge för fast egendom. Detta gäller inte ifall du är begränsat skattepliktig i Norge för löneinkomster.

4.7 Studier i Norge och kommer från ett annat nordiskt land.

Om du studerar i Norge kan man själv välja om man vill vara folkbokförd i ditt eget hemland, i detta fall Finland, eller anmäla flytten till Norge. Om man vill till exempel öppna ett bankkonto eller arbeta på samma gång som studierna måste man göra en flyttanmälan, för att få personnummer och ha rätt att ansöka om d-nummer. Även om du studerar i Norge och samtidigt arbetar beskattas du på samma sätt som andra arbetstagare och betalar skatt i Norge från den lön som utbetalas.

<URL:<http://www.nordisketax.net>>

5 TULLEN

Norge beslöt tidigare att inte gå med i Europeiska unionen EU. Däremot är Norge med i EFTA som är en förkortning av European Free Trade Association. Detta betyder att handeln av industrivaror är tullfria. Då det gäller produkter såsom fiskerprodukter, jordbruksprodukter och andra livsmedelsprodukter så har tullavgiften för dessa antingen sänkts ordentligt eller slopats helt och hållet. EFTA omfattar inte halvfabrikat eller halvfärdig mat och för dessa är tullen väldigt hög om man skall importera dem till Norge. Norge är inte med i mervärdesskatt samarbetet och därför måste varorna gå igenom en förtullningskontroll.

Då man skall till Norge för att jobba bör vissa detaljer tas i beaktande. Varor som man tar med sig kan vara helt, eller till en del begränsade av den norska lagen.

Då man går, kör eller springer genom tullen finns det två olika gränsövergångsställen, röd och grön. Den gröna betyder att man inte har någonting att förtulla, betala tull för eller dokumentera. Det röda spåret är till för att vid gränsen deklarerar varor som man har med sig, sådana varor kan vara telefoner datorer, videobandspelare och så vidare. Om man har med sig till exempel lite dyrare arbetsverktyg skall man gärna dokumentera dem för att inte sedan behöva betala tull i onödan om man blir tullad. Om man är osäker kan man ta den röda sidan och fråga för att inte behöva bli överraskad då man skall bort från Norge.

Genom att kontakta tullväsendet i Norge får man mer information och dokument som hjälper till att få dokumenterat det som man behöver. De dokument som man har gjort och visat åt tullen kan man senare också använda för samma ändamål om det gäller samma varor. Problemen som oftast uppstår beror på att man inte tagit reda på hur man skall gå tillväga. Ifall problem uppstår står man själv för konsekvenserna om man inte på förhand tagit reda på eller har papper som visar skriftligt att någon på tullen godkänt förfarandet.

Tullen har vissa begränsningar som gäller sådana varor som man till exempel behöver för jobben som man skall utföra, man får ta med sig en hel del men man

skall före man åker dokumentera vilka varor man har med sig för att sedan då man kommer tillbaka inte behöva betala tull för dessa varor.

Varor som du har med dig får högst vara värda 6 000 norska kronor och då måste du ha varit borta från Norge i minst 24 timmar eller 3 000 norska kronor om du har varit utanför Norge i mindre än 24 timmar, detta endast en gång under loppet av 24 timmar. Du skall kunna bevisa värdet av dina varor med till exempel kvitton eller dylika dokument. Om du inte kan bevisa värdet gör tullen det med hjälp av tullens egna källor.

Alkohol och tobaksprodukter begränsas på det viset att man får endast till exempel ta med sig 1 liter sprit och 2 liter öl och tobaksprodukter antingen 200 cigaretter eller 250 gram tobak och 200 cigarettpapper. Man får ta 10 kg kött och mjölkprodukter genom tullen, om produkterna ursprungligen är från ett ETA land. Produkter från länder utöver dessa är förbjudna.

Bränsle för eget bruk får man ha med sig 600 liter i fasta bränsletankar och utöver detta 10 liter i en godkänd bränslebehållare.

Man skall kunna bevisa att de varor som man hade med sig då man kom in i landet är samma varor som man har med sig då man åker tillbaka.

Produkter som är förbjudna utan specialtillstånd är: Droger eller motsvarande mediciner samt gift. För eget bruk får man ta med sig små mängder mediciner. Alkohol vars volymprocent är mer än 60 procent. Vapen och ammunition samt redskap för skyttevärn och fyrverkeripjäser och raketer samt potatis, djur eller växter.

Personer som bor utomlands men jobbar i Norge får använda sina egna bilar, detta gäller för tillfälligt bruk. Man skall vara fast bosatt utanför Norge och inte heller ha fru och barn som bor i Norge, om man inte kan bevisa att man har en bostad utomlands samt att man bor där tillräckligt ofta. Om man kan med hjälp av dokument bevisa att man skall bo och jobba i Norge i mindre än två år så kan man ansöka om tillstånd för att köra en bil som är registrerad utanför Norge. Dokumentet kan vara till exempel ett arbetsavtal. Prövotiden räknas dock inte som tillfälligt

arbete. Det är extremt viktigt att man försäkras sig om att de varor som man har med sig då man skall över gränsen inte är förbjudna eller på något annat sätt begränsade. Straffen för tullbrott är väldigt stränga i Norge särskilt när det gäller produkter såsom tobak, alkohol eller bilar.

Tullen har rätt att gå igenom de varor och produkter eller fordon som man som privatperson har med sig. Man skall personligen packa upp och visa de varor som tullen önskar söka igenom. Man är ytterligare skyldig att svara på möjliga frågor som tullmyndigheten ställer.

<URL:<http://www.finpro.fi>>

EES

EES, Europas ekonomiska samarbetsområde, trädde i kraft den 1 januari 1994 och omfattar idag de flesta europeiska länder. Orsaken till varför man grundade detta samarbetskontrakt är att alla personer och företag som hör hit har lika rättigheter och skyldigheter att både driva verksamhet och att jobba inom området. De flesta länderna hör också till EU med undantag av 3 länder: Island, Liechtenstein och Norge. ETA kontraktet innehåller regler om handels och ekonomiska kontakter.

Alla företag och privatpersoner skall ha samma möjlighet att fungera inom området, detta betyder i praktiken att till exempel en produkt som är godkänt i ett land också skall vara godkänt i all andra länder.

Överenskommelsen omfattar bland annat arbetare och studerande och att de skall ha samma möjligheter och sociala skydd överallt inom området, som man har i sitt hemland. Även papper och bevis på sitt yrke skall gälla oavsett från vilket land de kommer ifrån. EFTA övervakar att lagar och ordningar som hör till överenskommelsen följs. Ett av de största målen med EES är att också de fattigare länderna skall ha möjlighet att utveckla och bättra på sin ekonomi. Norge är starkt med på att stöda och finansiera projekt i fattigare länder, under åren 2004 till 2009 gav landet stöd till 13 olika länder. Summan var 226,8 miljoner euro per år.

<URL:<http://www.norja.fi>>

6 ATT SÖKA JOBB I NORGE OCH INVOLVERADE AKTÖRER

I detta kapitel tar vi upp de olika moment som en arbetssökande kan tänka på före och under sin vistelse i Norge. Var och hur man skall söka arbete, vilka organ som finns som hjälper till och vissa tillstånd som krävs inom vissa yrken.

6.1 Arbete i Norge

Alla lediga platser som offentliggörs i Norge kan hittas på Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV, Norges arbets- och välfärdsförvaltningen) databas. De flesta av de lediganslagna platserna är skrivna på norska men man kan hitta ett antal lediga platser på engelska också med hjälp av fördefinierade sök på deras hemsida. De lediga platserna kan också hittas på Eures portal och här kan du registrera ditt CV till de norska arbetsgivarna.

Innan du börjar arbeta så skall man tänka på många saker som behövs göras först.

Ifall du tänker jobba över tre månader i Norge så måste du registrera dig hos den lokala polisen. Kontakta det lokala poliskontoret eller servicecentret för utländska arbetare för att ansöka om detta. För finländska arbetare är det enklare men speciella regler gäller för de nya EU-medlemsländerna Bulgarien och Rumänien som behöver ansöka för uppehållstillstånd. Direkt man fått detta så kan man börja arbeta.

När du jobbar för en norsk arbetsgivare måste du betala skatt i Norge, därför behöver man ansöka om en skattekort vid skattekontoret var man bor. För detta behövs ett giltigt pass och en blankett som man fyller i ("Skjema RF-1209). När du erhållit skattekortet skall du ge det till din arbetsgivare.

Tillsammans med skattekortet skall du ansöka om ett nationellt ID-nummer eller D-nummer som det heter, ifall du tänker jobba i Norge i 6 månader eller mindre. Det nationella ID-nummer eller D-nummer anges på ditt skattekort och används av myndigheter för att identifiera vem du är. Om du bor i Norge mer än 6 månader skall du rapportera en adressändring till ditt lokala skattekontor. Om du befin-

ner dig i Oslo så kan du ansöka om både skattekortet och ID-nummer samt rapportera adressändring vid det nationella folkbokföringsregistret vid Servicecentralen för utländska arbetstagare.

För att du ska få din lön måste du öppna ett norskt bankkonto. Observera att de flesta bankerna kräver ett ID-nummer eller D-nummer och ditt pass som identifikation. Det är också bra att ta med sig sitt anställningsavtal och att kontrollera med fler än en bank för att få de bästa villkoren.

Nationell försäkring.

Som regel så följer att alla de som arbetar i Norge är automatisk försäkrade enligt det norska nationella försäkringssystemet från det första dag det arbetar. Detta administreras av den norska Norges arbets- och välfärdförvaltningen NAV och du kan få mera information på ditt lokala NAV kontor eller deras hemsida.

Som anställd i Norge är du skyldig att betala ett nationellt försäkringsbidrag. Detta motsvarar 7,8 procent av det lön som man får och dras av tillsammans med skatten. Ifall du inte betalar skatt till Norge så skall man betala den nationella försäkringsbidraget till din lokala NAV kontor. Som medlem av det norska nationella sjukförsäkringssystemet har du rätt till förmåner enligt den norska nationella försäkringslagen. Som exempel ifall du behöver besöka en läkare har du samma rättigheter att använda dig av den norska sjuk- och hälsovården som personer bosatt i Norge. Ifall du vill ansöka om ett norskt sjukförsäkringskort eller behöver information om sjuk- och hälsovården kan du kontakta NAV:s center för hälsoadministrationen. Om du har rätt till barnbidrag eller kontantförmån måste du ansök om detta hos ditt lokala NAV kontor.

Tullförfaranden.

Det kan finnas många saker som man vill ta med sig när man börjar jobba i Norge. Man bör vara medveten om att det finns regler för import av olika objekt som framkommit i kapitel 5. Norska tull- och skattemyndigheter ger information om de viktigaste i deras föreskrifter.

Arbetslöshet och sociala förmåner.

EES-reglerna koordinerade lagstiftningen som reglerar rätten till socialförsäkring i de olika medlemsstaterna i syfte att säkerställa kontinuerlig täckning. Det huvudsakliga syftet med bestämmelserna var att se till att man inte berövas de förmåner man har rätt till.

När du arbetar och betalar skatt som dras av från din lön i Norge kommer du oftast att bli medlem av det nationella försäkringssystemet och bygga rättigheter för dig själv i Norge. Din arbetsgivare ansvarar för att du blir medlem i försäkringssystemet och för att de norska skattemyndigheterna får ta emot ditt bidrag. Du kan ha rätt till barnbidrag, kontantbidrag, sjukpenning och arbetslöshetsersättning.

6.2 Om du är dig utan arbete

Obetald ledighet eller perioder med inget eller lite arbete kan förekomma. Om du är utan arbete kan du registrera dig som arbetssökande på ditt lokala NAV kontor i Norge. Du kan ha rätt till arbetslöshetsersättning beroende på vilka rättigheter du har fått i Norge eller i ett annat EES-land.

Arbetslöshet.

Om du förlorar ditt jobb i Norge ska du ta kontakt med ditt lokala NAV kontor. De kommer att informera dig om du har tjänat tillräckligt för att ha rätt till arbetslöshetsersättning i Norge. Som regel måste man ha tjänat in en viss summa under eller de senaste tre åren. För år 2010 måste du ha haft en inkomst på minst 109 322 norska kronor, det föregående året eller de tre senaste åren minst 218 643 norska kronor. Mer om arbetslöshetsersättning hittar man på NAV:s hemsida.

Om du blir arbetslös i Norge och inte uppfyller kraven för arbetslöshetsersättning kan man fråga efter intjänade rättigheter i ett annat EES-land som kan överföras. För att göra detta behöver du en blankett, E301, från det land där du har haft anställning de tre senaste åren.

Permitteringar.

Om du blir permitterad för en viss tid, kan du ha rätt till arbetslöshetsersättning under denna period.

Betalning vid konkurs.

Ifall företaget du jobbar för går i konkurs, kommer lönegarantin att betala löner, semesterersättning och annat som du intjänat, men som arbetsgivaren inte kan betala ut till följd av konkursen. För mer information om vad som ersätts till dig och hur man skall gå till väga skall man kontakta närmaste NAV kontoret.

Barnbidrag och kontanta förmåner.

Medlemmar som hör till det nationella sjukförsäkringssystemet kan ha rätt till barnbidrag för barn upp till 18 år. Man kan också ansöka om ekonomiskt stöd eller fördel för barn i åldrarna 0 till 3 år, ifall barnet inte är på dagis heltid.

Sjukledighet.

Om man är medlem i det nationella sjukförsäkringssystemet och är anställd och har varit det i minst fyra veckor har man rätt till ersättning vid sjukledighet från den första dagen man är sjukskriven. Arbetsgivaren betalar ut sjukersättningen de första 16 dagarna och efter denna period så betalas det ut från NAV. Din inkomst måste vara minst 50 procent av grundbeloppet. Den är från 12 januari 2010, 72 881 norska kronor. Ifall du blir sjuk skall du rapportera detta till din arbetsgivare den första dagen av arbete och bevisa detta med ett läkarintyg eller en personlig förklaring.

Medicinska behandlingar.

En del av dina kostnader för medicinska behandlingar kan täckas. Vanligtvis så blir du tvungen att betala en patientavgift. För att du inte skall behöva betala mera utöver detta så måste läkaren vara en del av den kommunala sektorn. "Fastlege-

ordning" garanterar alla medborgare i Norge en allmänpraktiserande läkare som sin husläkare.

Arbetskada.

I Norge är arbetsskador reglerade i lag. Detta innebär att arbetsgivaren måste försäkra alla arbetstagare mot olycksfall på arbetsplatsen. Om en olycka skulle inträffa på arbetsplatsen måste någon eller arbetsgivaren kontakta myndigheterna, den norska yrkesinspektionen. Arbetsgivaren måste också skicka en skadeanmälan till det lokala NAV kontoret.

Det europeiska sjukförsäkringskortet.

Detta sjukförsäkringskort fastställer att man har rätt vid en nödvändig medicinsk behandling få kostnader täckta, under tillfälliga vistelser i andra EES-länder och Schweiz på samma sätt som medborgarna i det land.

Pension.

För att få pensioner från Norge måste man ha varit medlem i det nationella försäkringssystemet i ett år. De som har arbetat i två eller flera EES-länder kan ha tjänat rätt till pension i varje land. När man bli pensionerad söker man om pension i det land där man blivit pensionär. Vad och hur mycket man har rätt till, när det är möjligt att få olika pensioner etc., kan variera mycket från land till land, både då det gäller EES-länderna samt länder med vilka Norge har en nationell försäkringsavtal. Frågor angående detta och de fördelar och krav som hänför sig till specifika länder och/eller socialförsäkringsavtal kan ställas till ditt lokala NAV kontor eller så kan man kontakta NAV International för mer information eller vägledning.

6.3 Boende och samhälle

Levnadsförhållanden.

Norge är rankad som ett land med hög levnadsstandard och som ett av världens bästa länder att bo i. Med en totalyta på 387 000 km², är Norge det sjunde största landet i Europa och med en population på 4,6 miljoner ger det en befolkningstäthet på 12 personer per km².

Boende.

I Norge bor människor i allmänhet i egna hem som de äger. Priserna varierar och ifall man önskar bo i Oslo, centralt i de östra delarna av landet, eller i en av de större städerna, måste man vara beredd att betala mycket mer än om du bor på en mindre ort. Man måste också komma ihåg försäkringar både för bostaden samt sina privata ägodelar. Försäkringsbolagens kontaktinformation hittar man lätt på Norges gula sidor (gulesider).

Några ofta använda termer när man söker boendet är leilighet (lägenhet), hybel (studio), enebolig (villa), rekkehus (radhus), møblert (möblerad), umøblert (omöblerad), delvis møblert (delvis möblerad).

Uthyrning.

Eftersom det är vanligt i Norge att man äger sin egen bostad eller sitt hus är antalet uthyrningsobjekt begränsade men hittas lättare i de större städerna. Man ska söka på Internet, titta i lokala tidningar, kolla anslagstavlor vid affärer, fråga vänner etc, eller gå till en fastighetsmäklare. Det är också klokt att själv sätta in en annons. En del arbetsgivare hjälper dig kanske med en tillfällig bostad.

Du bör inte hyra en bostad utan att använda ett standardavtal, Den hittar man enkelt på Internet eller genom att kontakta Leieboerforeningen (Internationella unionen för Hyresgästföreningen) eller Huseiernes Landsforbund (Nationella förbundet för villaägare). Avtalet anger perioden för uthyrningen och en överenskom-

melse om tre månaders uppsägningstid. Vid hyrning av en bostad så är det vanligt att betala en deposition på tre månaders hyra.

Köp av bostad.

Vid köp av bostad är det klokt att komma i kontakt med en auktoriserad fastighetsmäklare, och att hitta bostäder till salu går bra genom dem, eller så kan du också hitta via Internet eller nyhetstidningar. Fastighetsmäklarna tar hand om alla formaliteter och dessa hittas mycket enkelt på Norges ”Gula Sidor”. De flesta banker erbjuder bostadslån med bostaden som inteckning för lånet, huset lika stort som lånet.

Familjefrågor.

Om man tar sin familj med sig till Norge måste de gå igenom samma procedurer som en själv. Barn yngre än sex år får vara på dagis och vid sex års ålder börjar de obligatoriska skolan i Norge, som tar 10 år. För mer information om dagis och skolor skall man ta kontakt med den lokala förvaltningen där man bosätter sig.

Fritid.

Norge är ett bra land för utomhusaktiviteter. Som uttrycket säger; ”Det finns inget som heter dåligt väder, bara dåliga kläder”. Populära aktiviteter som kan utövas i hela landet är skidåkning, fotboll, jakt och fiske, vandring och båtliv. Du hittar också många grupper, team och olika klubbar både regionalt och lokalt som fungerar som trevliga mötesplatser, gruppaktiviteter och man expanderar det sociala nätverket.

Många norrmän är mycket upptagna med sina hem och tycker om att vistas hemma, de lägger en hel del resurser och tid för att underhålla, bygga om och inreda sina hem. Speciellt på mindre orter är mindre vanligt att besöka restauranger och kaféer, än i andra delar av Europa.

Levnadskostnader.

Inledningsvis så kommer man att reagera på att kostnader för mat, bostad, bil och alkohol är högre än här hemma hos oss, men så är oftast lönen som man får det också.

Mervärdesskatt.

Mervärdesskatten på livsmedel är hälften av den allmänna mervärdesskatten, vilket gör att kostnaderna för denna del av förekomsten är relativt små i förhållandet till inkomsten.

Hälsa.

Alla som är medlemmar i Folketrygden (den nationella sjukförsäkringssystem) har rätt till en vanlig allmänläkare (Fastlege). Det är lätt att välja en och registrera dig som patient. I regel så behöver du en remiss från din läkare för att se en specialist eller läggas in på sjukhus. Utan en remiss kommer man att få betala fullt pris men sjukhusvistelsen i Norge är gratis. Behandling av en läkare är gratis för barn under 12 år och tandvård är gratis för alla under 20 år. De flesta läkare och specialister arbetar på uppdrag av de lokala myndigheterna. Om man är deras patient behöver man endast betala en patientavgift. Ifall man väljer en läkare eller specialist utan ett kontrakt med myndigheten så måste man betala hela avgiften. Den norska sjukvården är i huvudsak offentlig men det finns vissa privata sjukhus, privata läkare och specialister.

<URL:<http://www.nav.no>>

6.4 Arbetsansökan till Norge

Vid ansökning av arbete utomlands eller till Norge går det bra att söka genom olika arbetskraftsförmedlingar, rekryteringsföretag och organisationer, via personliga kontakter, via Internet eller genom att själv direkt ta kontakt. En förfrågan om arbete kan skickas direkt. Vid olika förmedlingar och rekryteringstjänster kan man

också ladda upp sitt CV (Curriculum Vitae) på deras hemsida var man har ett eget konto. Detta skall helst vara på landets språk men engelska accepteras också.

När man ansöker skall man komma ihåg att aldrig skicka in original av betyg och intyg och att söka flera tjänster på samma gång. Friskintyg krävs oftast men man ska inte skaffa detta förrän arbetsgivarna frågar efter detta. För i regel accepteras inte friskintyg om det är äldre än två månader och vissa organisationer har egna blanketter för detta. Oftast söker man arbete då man fortfarande är belägen i sitt hemland, därför är det alltid bra att försöka få en skriftlig överenskommelse med den blivande arbetsgivaren. Ifall man blir kallad in för intervju så står man själv för resekostnaderna. Vid intervjuer skall man alltid vara korrekt klädd och det är bra att ta reda på så mycket som möjligt om landet samt arbetsplatsen. Till vissa jobb krävs tillstånd och dessa måste man själv ta reda på ifall man inte söker via ett rekryteringsföretag som oftast hjälper med sådana saker.

(Jobb och studier i Danmark-Norge-Finland sid. 4)

I Norge är det sedvanligt praxis att bifoga ett CV med sin jobbsökans. CV:n skall helst vara ifylld på en sida och inget foto är nödvändigt. Detaljerna i olika CV:n varierar från grundläggande till mera fördjupade, huvudsaken är dock att ditt CV konstaterar exakt information och är klart och tydligt presenterad. Notera att man i Norge nedtecknar de senaste studierna och arbetserfarenheter först. När man skickar ett CV från ett utländskt land till Norge skall nationalitet anges under det personliga avsnittet och minnas att lägga landskoden för telefonnummer. Ditt CV bör innehålla följande avsnitt: personliga detaljer som namn, adress, telefonnummer, e-post, födelseår och civilstånd, utbildning där det framgår dina kvalifikationer och ifall möjligt så skall man skriva ner examen så det stämmer överens med det norska. Arbetserfarenhet är mycket viktigt och skall ingå i CV:n med en liten förklaring för varje utfört arbete. Andra kvalifikationer man kan berätta om är sina språkkunskaper, muntliga och skriftliga, samt berätta om datakunskaper. Personliga intressen skall beskrivas med några rader om fritidsintressen och sportaktivitet samt andra erfarenheter om/från andra länder och ifall man spenderat tid eller bott i Norge förut och i slutet på CV:n är det bra att ha två referenser från

nuvarande eller föregående arbetsplats. Bifogat finns en CV som standardiserats av NAV.no.

<URL:<http://www.nav.no>>

6.5 Arbetsförmedling

6.5.1 NAV

Den norska arbets- och välfärdsförvaltningen NAV spelar en bred roll i delaktighet i arbetslivet och samhället och bidrar till den ekonomiska säkerheten för den enskilda individen. Detta genomförs av nära samverkan med användare, arbetsliv och lokala myndigheter och en ökad fokus på personer med särskilda behov i förhållanden till arbetsmarknaden och andra i en utmanad livssituation.

<URL:<http://www.nav.no>>

NAV är som i Finland Folkpensionsanstalten FPA, som sköter om den sociala grundtryggheten för alla som bor i Finland. ”Lagstiftningen ligger som grund för det socialskydd FPA handhar.”

<URL:<http://www.kela.fi>>

Den norska arbets- och välfärdsförvaltningen NAV inrättades den 1 juli 2006. Lokala myndigheter och regeringen samarbetar på de mest omfattande och grundläggande välfärdsreformen i modern tid. Den första pilot kontor öppnades under hösten 2006 och i slutet av 2008 hade man inrättat 239 NAV kontor. När alla kontor är färdiga att öppnas kommer det att finnas 457 NAV kontor. Personal från NAV och den lokala kommunen arbetar tillsammans för att hitta bra lösningar för sina kunder. Lokala myndigheter och NAV kontor i de berörda länen undertecknar ett samarbetsavtal som beskriver vilka tjänster det lokala kontoret skall erbjuda. De tjänster som en NAV kontor tillhandahåller kommer att variera från kommun till kommun. Man har ändå stadgat minimikrav som är: hela skalan av de statliga tjänster som tidigare erbjöds av den nationella försäkrings servicen och Arbeids- og velferdsetaten AETAT: rådgivning och uppföljning, familj och pen-

sion tjänster, yrkesinriktad rehabilitering, sjukpenning, hjälpmedel och apparater och så vidare; social hjälp från den lokala myndigheten.

Den norska arbete och välfärd service är statligt ägda delen av den norska arbets- och välfärds administration. NAV förvaltar en tredjedel av den nationella budgeten genom system som arbetslöshetsersättning, rehabilitering, pensioner, barnbidrag och kontantförmån, och räknar hela befolkningen som dess användare.

NAV:s vision bygger på tre grundläggande sociala funktioner som den måste säkerställa: arbetsmöjligheter för så många som möjligt; möjlighet till meningsfull aktivitet och verksamhet för personer med särskilda behov; och möjlighet till säkra inkomster som är i enlighet med rättigheterna som anges i lagstiftningen.

NAV:s värderingar är tillgänglighet via de lokala NAV kontoren, per telefon och via Internet. De måste vara fokuserade på deras möten med människor, höra vad de säger och förstå vad det betyder och göra deras bidrag. Tydlighet om vad de kan bidra med eller erbjuda och vad de behöver i retur. De måste vara tydliga om var de är, vad de vill och vad de kan göra. De vill vara tydliga i att om vi arbetar tillsammans, är vi här för att hjälpa den enskilde. Inriktade på att lösa saker, bra på att hitta lösningar tillsammans med användaren, där användaren är och inom deras egen organisation. Att vara orienterad att lösa saker kräver samarbete, kreativitet och energi för att se genom de åtgärder som är rättvisa, möjliga och nödvändiga.

NAV:s huvudmål är att få flera personer i arbete och aktiviteter och ha färre individer som lever på socialtjänsten, en väl fungerande arbetsmarknad, tillhandahålla rätta tjänster och förmåner i rätt tid, tillhandahålla bra tjänster anpassade till kundernas behov och förutsättningar samt omfattande och effektiv arbetsmarknad och välfärds administration.

<URL:<http://www.nav.no>>

6.5.2 MOL

MOL är den finska arbetsförmedlings sida på Internet. Denna nättjänst upprätthålls av arbets- och näringsministeriet i Finland och tyngdpunkten ligger på utbudet av arbetskraftsservicens elektroniska tjänster samt på förmedling av information om arbets- och näringsbyråns service, arbetsmarknad, utbildning och ärenden som berör anställningsförhållanden.

Nättjänsten är trespråkig, varav de finländska och svenska sidorna är mera omfattande och närmast identiska, samt engelskspråkiga sidor som inte är lika omfattande. Nättjänsten eftersträvar största möjliga aktualitet och sidorna uppdateras kontinuerligt.

<URL:<http://www.mol.fi>>

6.5.3 EURES

EURES hjälper arbetstagare att flytta över gränserna. EURES (EUROpean Employment Services) är ett samarbetsnätverk som ska främja fri rörlighet för arbetstagare inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EU-länderna samt Norge, Island och Liechtenstein) Schweiz deltar också. Den inrättades 1993 och bildas av en stabil grund av EURES medlemmar och partnerorganisationer som förfogar över resurserna vilket medför att de kan erbjuda arbetstagare och arbetsgivare tjänster av hög kvalitet. EURES hjälper med andra ord arbetstagare att förflytta sig över gränserna. I EURES nätverk ingår många olika organisationer som offentliga arbetsförmedlingar, fackliga organisationer samt arbetsgivarorganisationer. Ansvaret för nätverkets samordning har Europeiska kommissionen.

EURES främsta mål är att ge information, rådgivning samt vägleda om arbetsmöjligheter och levnadsvillkor inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet för arbetstagare som funderar på att flytta till ett annat land. Och att hjälpa arbetsgivare rekrytera arbetskraft från andra länder och ge råd till båda parterna, arbetsgivare och arbetstagare, i gränsregionerna.

Syftet med EURES är att tillhandahålla information, rådgivning, rekryterings-tjänster och placeringstjänster för arbetstagare och arbetsgivare för alla dem som önskar sig att dra fördel av principen om fri rörlighet för personer. EURES är inte bara en portal för fri rörlighet utan den har ett personnätverk med över 700 EURES rådgivare över hela Europa som är dagligen i kontakt med båda parterna och spelar en viktig roll ifall man stöter på problem i samband med gränspendling. Rådgivarna är utbildade fackmän som tillhandahåller de tre grundläggande EURES-tjänsterna: information; vägledning och arbetsförmedling. Rådgivarna har fackkunskap i praktiska, juridiska och administrativa frågor.

<URL:<http://ec.europa.eu>>

6.6 Rekrytering

6.6.1 CIMO

Internationell mobilitet och samarbets centrum CIMO (Center for International MObility) är en expert- och serviceorganisation kring internationella frågor i Finland. CIMO grundades 1991 och fungerar inom den administrativa sektorn på utbildningsministeriet och lyder under det som ett oberoende organ

CIMO samordnar och genomför ett stipendie- och utbytesprogram och ansvarar nästan för det nationella verkställandet av alla EU:s utbildnings-, kultur- och ungdomsprogram. Dessutom så främjar CIMO det finska språket och kulturstudier vid utländska universitet och stöder internationaliseringen med hjälp av utbildning, information och rådgivning samt marknadsför den finländska utbildningen utomlands i samarbete med finska universitet och deras samarbetsuniversitet.

CIMO:S affärsidé är att höja på det finländska samhällets kunnande genom att främja internationellt samarbete inom utbildning, arbete och kulturlivet.

Visionen är att vara aktiv och utvecklat Finland till en storsinnad och mångkulturell civilisations- och informationssamhälle, genom att främja en balanserad och högaktig internationell växelverkan.

Samarbetspartners i hemlandet är universitet, yrkeshögskolor, grundskolor och gymnasium, vuxenutbildningsanstalt, arbetsförvaltningen, företag, kommunerna och organisationer samt många fler. Som kunder är unga samt de som jobbar bland ungdomar, studerande och utexaminerade.

Samarbetspartners utomlands är universitet, myndigheter och organisationer som ansvarar för studerande-, expertis-, praktikant- och ungdomsutbyte samt Finlands representanter och kulturinstitutioner runt om världen.

<URL:<http://www.cimo.fi>>

6.6.2 Nordjobb

Nordjobb arbetar för att öka rörligheten mellan våra länder i Norden och för att öka kunskapen om språk och kultur i dessa länder. Nordjobb erbjuder sommarjobb i ett annat nordiskt land eller självstyrande område samt förmedlar en bostad till dig och erbjuder intressanta fritidsprogram. Alla som är nordisk medborgare eller EU-medborgare kan söka till Nordjobb och det krävs att man är mellan 18-28 år gammal och behärskar svenska, norska eller danska tillfredsställande. Man behöver inte ha någon tidigare arbetserfarenhet eller yrkesutbildning för att söka och Nordjobb förmedlar mest traditionella sommarjobb så som trädgårds- och bondgårdsjobb, hotell och vandrarhem, servering, fabriksjobb och äldre- och barnomsorg med flera. Genom Nordjobb så kan man inte få ett jobb i sitt eget hemland i det här fallet Finland – undantaget är att finländare kan få Nordjobb på Åland och vice versa.

Man får alltid avtalsenligt lön och betalar skatt i det land där man jobbar men det är dock arbetsgivaren som bestämmer vem de vill anställa. Nordjobb förmedlar bostäder också men kontraktet står mellan en själv och hyresvärden till vem man skall betala hyran och den betalas alltid i förskott. Dessa bostäder är oftast studentbostäder eller elevhem som har lägre hyreskostnader.

Nordjobb handlar inte bara om att jobba utan den ordnar fritidsaktiviteter på alla större Nordjobb orter ett par gånger i veckan. Samt så finns det på de allra flesta orterna gratis språkkurser.

Nordjobb finansieras huvudsakligen av Nordiska ministerrådet, Föreningarna Norden, medverkande arbetsgivare och nationella Arbetskraftsmyndigheter. Nordjobb är koordinerat av det Nordiska sekretariatet som ligger i Malmö och i varje land finns åtminstone ett lokalt kontor som tar hand om projektet i sitt eget område.

<URL:<http://www.nordjobb.net>>

6.6.3 Manpower

Manpower är världsledande inom arbetsförmedlingsbranschen. De har varit verksamma i Norge i mer än 40 år och de erbjuder ett stort omfång av service för hela sysselsättnings- och företagscykeln, inklusive permanent, tillfällig och kontrakt rekryteringar; bedömning av anställda och urval; utbildning; outsourcing och konsulttjänster. Manpower täcker alla områden av den norska arbetsmarknaden inom följande områden: kontor/administration, bank/försäkring, bygg och konstruktion, hälso- och sjukvården, hotell och restaurang, logistik, tillverkning, detaljhandel, bokföring, transport, försäljning och kundservice.

Manpower Professional är landets största permanenta rekryteringsföretag och specialiserad på konsulttjänster inom hälsa, teknik och finansiella tjänster.

Ifall man vill jobba i Norge via Manpower så skall man registrera sitt CV på engelska på deras hemsida. Man kan även om man inte söker heltidsarbete så kan man som arbetssökande eller studerande söka deltids-, eftermiddags-, kvälls-, natt- och snutt jobb.

<URL:<http://www.manpower.com>>

6.6.4 FINN.no

FINN.no – Möjligheternas marknad, är en av Norges största marknadsplatser och inrättades i mars 2000. FINN.no har specialiserat sig på annonser/reklam och tjänster för inköp och försäljning mellan privatpersoner samt små och stora företag. Idag besöks tjänsten av mer än 4,1 miljoner unika användare varje månad som spenderar i genomsnitt 17 minuter på denna populära tjänst. På FINN.no kan du söka nästan efter vad som helst, allt mellan restauranger, bilar, flyg, och arbetsplatser.

På en vanlig dag är det vid varje given tidpunkt cirka 300 000 annonser som finns på hemsidan, från folk från hela landet. Företaget ägs av Media Norge och har en omsättning på över 700 miljoner per år och har ett kontor mitt i Oslo.

<URL:<http://www.finn.no>>

6.7 Volontärjobb

”**Volontär**, person som för utbildning eller ideella ändamål arbetar oavlönad eller med låg lön; även tidigare om värnpliktiga som skrev kontrakt om vidareutbildning till befäl.”

<URL:<http://www.ne.se>>

Vid vissa volontärjobb kan det hända att volontären själv får betala en summa för att delta. De vanligaste volontärjobben generellt finns inom arkeologiska utgrävningar, restaurationsarbete, miljövårdande projekt, naturvård, djurskydd, arbete med handikappade barn och vuxna och socialt arbete samt många andra områden. Volontärjobb får man nästan utan någon större erfarenhet eller någon särskild utbildning, men dessa räknas i vissa fall som en bra merit. Åldern spelar inte så stor heller, en undre gräns brukar man dra vid 18 års ålder och en övre gräns existerar inte. Längden på volontärjobb varierar, vissa kan handla om några veckor och andra till flera månader upp till ett år. Av en som söker volontärjobb förväntas att

han kan arbeta i grupp och att man klarar en vardag under ganska enkla omständigheter och inkvarteringen är av enkel standard.

Man skall själv ta kontakt med volontärorganisationer och höra sig för eller beställa broschyrer och ansökningsblanketter. Vissa är mycket små men större organisationer brukar idag ha upp information på Internet om deras lediga jobb och varifrån man får svar på sina frågor.

Som sagt så kan vissa mindre organisationer ta ut en liten avgift för registrering men man skall inte betala in någon större summa pengar förrän man veta vad man betalar för, kanske husrum och mat. Själva resan bekostas också nästan alltid av volontären själv. WWOOF är en adress som man kan ha nytta av vid volontärjobb. I Norge dock finns det många andra sidor att söka på.

(Jobb och studier i Danmark-Norge-Finland sid. 20-21)

6.8 Au Pair

Norge är inte ett så stort au pair land som många andra länder eftersom Norges kommunala barntillsyn fungerar mycket bra. Största efterfrågan på au pairer är runt Oslo med omnejd där det finns familjer som av olika anledningar finner det bättre att ha en au pair som tar hand om barnen istället för att anlita dagis eller dagmamma. För finlandssvenskar är det inte så svårt att förstå språket och man klarar sig bra med svenska, om inte så talar många familjer också engelska. En större kulturchock behöver man inte vänta sig, seder och bruk är liknande som vi har i Finland men olikheter förekommer dock. De flesta au pair familjer vill att man skall kunna jobba ett helt skolår med början från augusti/september men kortare perioder kan också förekomma. Månadslönen är cirka 2 800 NOK per månad varifrån det dras skatt så det återstår ungefär 2 300 NOK, men utöver detta så ingår husrum och mat. Språkkurser betalas i regel också av familjen.

Som au pair bör man ha en försäkring som omfattar sjukdom, olycksfall, ansvar, rättsskydd, överfall och annat. Den som har en hemförsäkring omfattas oftast av allt detta och en reseförsäkring, men bara under en viss tid, detta skall då förläng-

as till hela den tid man vistas i Norge. En au pair resenär står oftast själv för resekostnaderna till och från Norge.

Den som vill hitta ett jobb som au pair kan självmant göra det utan att ta kontakt via rekryteringstjänster, och söka på egen hand genom platsannonser på Norges dagstidningar eller själv sätta in en annons. Man kan också hitta på diverse Internet adresser där familjerna själv annonserar efter en au pair. Men ifall man får jobb via detta skall man komma ihåg att ifall problem uppstår har man ingen kontaktperson att vända sig till. Annars är det bäst att vända sig direkt till arbetsförmedlingar och agenturer som hjälper till med att hitta en au pair plats i Norge, en av dessa kan till exempel vara adressen till www.atlantis-u-no.

(Jobb och studier i Danmark-Norge-Finland sid. 12-13)

6.9 Studier

Norska högskolor är öppna för alla intresserade studenter världen över som uppfyller kraven. För närvarande är nästan 10 000 utländska studerande inskrivna i utbildningssystemet i högskolor. Utländska studeranden kan söka sig till både lägre och högre examensprogram. Vissa universitet och högskolor anordnar särskilda utbildningsprogram för utländska studerande där undervisningen sker på engelska och som inte behöver vara permanent bosatta i Norge.

Som utländsk studerande anses sådana som inte har permanent uppehållstillstånd i Norge. Utländska studeranden indelas i tre kategorier: studeranden som själva finansierar sin examen; utbytesstuderanden och de som deltar i olika stipendieprogram. Rätt att delta i utbytes- och stipendiestudier bestäms ofta av nationella och regionala bilaterala avtal. Rätten att delta i olika finansierade program är begränsade till vissa länders studerande.

Inträdeskrav är samma som för de norska studerandena. Kraven varierar beroende på var den sökande har slutfört grundskolan och gymnasium. Vanligtvis förutsätter man att den sökanden har en andra stadiets utbildning. Dessutom så krävs i vissa undervisningsprogram beroende på ämnet andra inträdeskrav. I vissa fall

kan informella kvalifikationer eller yrkeserfarenhet krävas. Studerande som söker för lägre studieexamen måste uppfylla vissa tidigare krav vid studier i universitet. I den norska högre utbildningen har man infört den nya Bologna examensstruktur. Norska universitet och högskolor godkänner följande examina: kandidatexamen (tre år), magisterexamen (två år), doktorsexamen (tre år).

I ett fåtal studieområden inom forskning söker studeranden till en femårig integrerad utbildning (magisterexamen). Inom vissa specialiserade områden, som medicinska fakulteter, veterinär, psykologi och teologi, är strukturen för examen lite annorlunda och tar från fyra till sex år. Studierna och examen fungerar på samma sätt som i Finland.

Alla norska högskolor kräver goda kunskaper i engelska. För utländska studerande vars modersmål inte är engelska skall vissa engelska språkkunskaper bevisas skriftligt. Utländska studeranden som blir godkända att studera kandidatexamen måste delta i en förberedande kurs i det norska språket före de börjar själva studierna, ifall de inte kan skriftligen bevisa att de behärskar det norska språket. Till de förberedande kurserna hör norska språkliga och skriftliga kurser samt studier om det norska kulturlivet samt samhällskurser. Programmet varar ungefär två perioder.

Finansieringen av studierna varierar. I Norges statliga institutioner för högre utbildning finns inga terminsavgifter. Inom vissa yrkesutbildningsprogram, utbildningsprogram, vidareutbildning, specialutbildning och studier vid privata skolor kan en avgift förekomma. Endast de studerande som blivit beviljade olika stipendiestudier har rätt att få stöd som täcker deras levnadskostnader, de största programmen är LEONARDO DA VINCI och Erasmus program. Studeranden som finansierar sina studier själva måste bevisa att de har till förfogande minst 80 000 norska kronor (ca 10 000 euro) per läsår.

Följande nationaliteter är berättigade att ansöka om studielån och stipendier från statens studielånefond: de nordiska medborgarna; europeiska ekonomiska samarbetsområdets medborgare; medborgare i central- och östeuropeiska och utveck-

lings länder; politiska flyktingar och personer som beviljats uppehållstillstånd på humanitära grunder.

<URL:<http://www.norja.fi>>

6.10 Erkännande av kvalifikationer

6.10.1 NOKUT

NOKUT- (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) Är ett nationellt organ för kvalitet i utbildningen. Den är en professionellt oberoende myndighet med rätt att allmänt godkänna utländska högre utbildningar. Det vill säga om man vill få sina studier akademiskt erkända eller professionellt erkända, men har fullföljt en utbildning eller delar av en utbildning utomlands, skall man vända sig till NOKUT. NOKUT bedömer om en utländska högre utbildning som motsvarar en norsk universitets- eller högskoleexamen och avgör hur många studiepoäng utbildningen motsvarar.

Godkännande av en utländsk högre utbildning, ges av universitet och högskolor, som är likvärdig med de examina och studieprogram de själva erbjuder. De gör också en så kallad faglig inpassning, som betyder att de gör en inpassning av utbildningen som man fått utomlands i det norska systemet för den som vill fortsätta sina studier i Norge. För mer information över alla befullmäktigade universitet och högskolor i Norge hittas på NOKUT:s webbplats och mer information om att anpassa sin utbildning skall man få hos den aktuella läroinrättningen.

<URL:<http://www.nokut.no>>

6.10.2 SAFH

Statens autorisasjonskontor for helsepersonell. Ifall du vill arbeta inom hälso- och sjukvården i Norge kan du hitta det information du behöver på SAFH:s hemsida. SAFH har ansvaret för auktorisation av reglerade yrken inom hälso- och sjukvårdssektorn. Det finns 29 yrkesgrupper i det norska hälso- och sjukvården som är reglerat, hit hör till exempel läkare, sjuksköterskor, fysioterapeuter, läkare, farma-

ceuter, undersköterskor med flera. För att kunna arbeta på ett av dessa yrken måste man ha erkännande av yrkeskvalifikation, med andra ord ett tillstånd eller licens för att utöva sitt jobb. Yrkesmässigt erkännande innebär en inspektion av lämplighet, att man har de yrkesmässiga kunskaper och färdigheter, samt egenskaper som krävs för att vara vårdpersonal innan de beviljar tillstånd att arbeta inom yrket i Norge. Hälso- och personalregistret över alla personer med tillstånd eller licens för att arbeta som hälso- och sjukvårdspersonal i Norge uppdateras veckovis . Denna databas finns tillgänglig på SAFH:s norska hemsida. Man skall ta i beaktande att ansökningstiden kan ta några veckor förrän man får tillstånd, så detta skall göras i god tid före arbetsavtalets början.

<URL:<http://www.safh.no>>

6.10.3 Utdanningsdirektoratet

Har ansvaret för att bedöma yrkeskvalifikationer för lärare och förskolelärare med utbildning från utlandet. Utdanningsdirektoratet är en myndighet som lyder under ministeriet för utbildning och forskning med ansvar för grundskolan och gymnasium. Till Utdanningsdirektoratets arbete hör allt från planeringen av undervisningen till undersökningar och analyser av lagstiftning och tillsyn.

<URL:<http://www.udir.no>>

6.10.4 Kredittilsynet

Kredittilsynet i Norge har sedan 21 december ändrat namn till Finanstilsynet. Finanstilsynet är ett oberoende organ som bygger på lagar och beslut från parlamentet, regeringen och finansministeriet och om internationella standarder för finansiell tillsyn. Finanstilsynet har ansvaret för att godkänna statsauktoriserade revisorer, registrerade revisorer, auktoriserade bokförare, fastighetsmäklare och tillståndshavare av inkassotillstånd.

<URL:<http://www.finanstilsynet.no>>

6.10.5 Mattilsynet

Norska Mattilsynet bildades 2004 av en sammanslagning av fyra statliga tillsynsmyndigheter och kommunala näringsidkaretillsyn. Mattilsynet består av ett huvudkontor, åtta regionala kontor och 54 distriktskontor. Norska Mattilsynet ger råd och rapporterar till tre olika statliga ministerier: jordbruk och livsmedel departementet (LMD); fiske och kust departementet (FKD) och hälsa och omsorgsdepartementet. Det administrativa ansvaret för byrån ligger hos jordbruk och livsmedelsdepartementet (LMD). Det är den Norska Mattilsynet som auktoriserar och ger licens för veterinärer, fiskhälsobiologer, djurskötare och företag som handlar med biprodukter, till exempel avfall från slaktade djur, och alla andra som bryr sig om djur.

<URL:<http://www.mattilsynet.no>>

6.10.6 Tilsynsrådet for advokatvirksomhet

Tilsynsrådet for advokatvirksomhet utfärdar tillstånd till att utöva advokatyrket, auktoriserar advokatfullmäktige och beviljar tillstånd till olika rättshjälpsombud och rättshjälpsinsatser.

<URL:<http://www.tilsynet.no>>

6.10.7 Sjøfartsdirektoratet

Sjøfartsdirektoratet auktoriserar olika yrken inom sjöfartssektorn. STCW 95 är det internationella avtalet som anger normer för utbildning, certifikat och trygghet för alla seglare. Avtalet går tillbaka till 1978 och reviderades i juli 1995. All personal som kräver intyg måste ha giltiga kvalifikationer som uppfyller de krav som anges i det reviderades STCW95 avtalet.

<URL:<http://www.sjofatsdir.no>>

6.10.8 Luftfartstilsnet

Luftfartstilsnet utfärdar licenser för arbete inom luftfarten. Luftfartsförvaltningen övervakar med andra ord alla nivåer i utbildningen av personal till den norska civila luftfarten samt godkänner dessa. Detta inkluderar organisationer som utbildar flyg- och helikopterpiloter, tekniker, flygledare, markpersonal, kabinpersonal och säkerhetspersonal samt examinatorer och instruktörer. Också granskning av material som används i undervisningen, till exempel flygplan och helikopter simulatorer.

<URL:<http://www.luftfartstilsynet.no>>

7 NORGE I FRAMTIDEN

Det går väldigt bra för Norge just nu och det har det också gjort ett par årtionden. Men även om det ser ljust ut nu så finns det en del som tänker lite längre, på tiden efter att oljereserverna sinat. Man bygger vägar och andra stora publika monument med pengarna från oljefynden, men det behöver man också göra efter att oljepengarna minskat eller tagit slut. Det finns inget sådant som att ha byggt klart ett land. Populationen kommer hela tiden att öka och man behöver ständigt bygga nya hus, ”man måste ha fler ben att stå på”

<URL:<http://universitas.no>>

Hur energi framställs är en fråga som mer och mer blir aktuell i Norge. Det råder också starkt delade åsikter om hur bistånd från staten skall delas. Enligt en rapport från 2006 på webbsidan framtiden.no delade den norska staten bilateral bistånd på 12,5 miljarder kronor varav 663 miljoner gick till energiproduktion samt fortsatt forskning. Enligt rapporten är problemet att man inte tänker på framtiden tillräckligt mycket, eftersom endast 5,4 miljoner av denna summa delades till forskning av förnyelsebara energikällor såsom sol, vind och biomassa. Procentuellt sett var denna summa väldigt liten, inte ens en procent. Man kan bara hoppas att just denna summa har ökat inom de senaste åren.

Ett stort problem med att landet är till en stor del beroende av oljan och gasen, är att just de näringsgrenarna är de som bidrar till en stor del av miljöbelastningen. Att man utvecklar solceller och att den branschen alls får statligt stöd är egentligen nästan helt och hållet politisk. Andra europeiska länder som Tyskland och Spanien har krävt att Norge och andra länder också snabbt börjar utveckla solcellsindustrin. Idag finns det tecken på att man tagit lärdom av att klimatförändringar är ett faktum och att man kommer att behöva använda sig av mycket gröna former av energiproduktion.

<URL:<http://gizmodo.com>>

Allt är ändå inte så grått som vissa rapporter berättar, det finns en hel del olika innovationer som man har planerat att skall byggas någon gång i framtiden. Till dem hör bland annat en flytande vind turbin som också fungerar som en bostad för x antal människor. Ett flytande kraftverk kunde vara en bra turistmagnet där man kunde bygga till exempel hotell, spa och restauranger. En väldigt bra idé med tanke på att Norges kust är den vind rikaste av alla de europeiska länderna. Idéen får även en hel del kritik för bland annat det höga ljudet och skuggor, men enligt oss är det bara små bieffekter av ett massivt projekt. Planen är att man bygger en del likadana vindkraftverk med olika slags service i form av en ögrupp. Projektet skulle säkert vara dyrt men också betala tillbaka sig. På Statoils hemsidor hittar man bilder och förklaringar på projekt som man har planerat. Som vi redan tidigare nämnt planeras flytande vindkraftverk i olika former och dimensioner, nackdelen med dessa är att de har en negativ verkan på naturens utseende och är dyra att bygga, särskilt som flytande.

En annan form av förnyelsebar energikälla är vågkraft där man har en relativt lång rörliknande installation som ligger vågrätt på havsytan och rör sig med vågorna vilket gör att man kan utvinna elenergi. Ett annat problem som uppkommer med dessa två förnyelsebara energikällor är att de finns på havsytan vilket kan ställa till med problem för båttrafiken. Till skillnad från olja och gasenergin påfrestar dessa naturen avsevärt mindre och ifall någonting går fel riskerar inte hela landets kust och havsdjur att förstöras för en lång tid framöver.

Tidsvattenturbiner har man också planerat och redan satt en i användning utanför Hammerfest, det är den första tidsvattenturbinen i världen som tagits i bruk. Eftersom den finns på 50 meters djup så finns det ingen risk att båtar kan kollidera med den. Tidvattnet ger väldigt mycket energi men endast i relativt korta intervaller ett par gånger om dygnet.

Dessa olika förnyelsebara energikällor kommer att spela en stor roll i framtiden där utsläppen måste minska rejält men behovet av energi samtidigt ökar. De flesta används redan men mängden energi som de ger är endast en bråkdel av den energimängd som produceras idag och som kommer att behövas i en framtid som inte

finns så långt borta, kanske 10 till 15 år. Pengar finns i dagens läge men de koncentreras inte tillräckligt mycket till planering och produktion av förnyelsebar energi.

Biobränslen tar också hela tiden en större roll inom energiproduktionen vilket är ett bra steg framåt. De två energijättarna Statoil och Norsk Hydro visar intresse för både biobränslen samt innovationer som har med förnyelsebar energi att göra. Statoil har också lyckats dra ner sina koldioxidutsläpp genom att pumpa ner koldioxiden till behållare som finns på havsbotten. Dessa lager kan med full kapacitet spara upp till 3 miljoner ton koldioxid årligen.

Enligt källor från slutet av 2008 skall Gassnova SF ta ansvaret för ett anläggningsbygge som i framtiden skall kunna ta vara på och lagra omkring en miljon ton CO₂ avfall. Detta projekt stöds även av staten och under 2009 väljer man huvudentreprenör som skall stå för byggandet. Man går också igenom hur anläggningens kostnader skall finansieras. Även olika strategier går igenom för att kunna främja ett kostnadseffektivt sätt att även framöver kunna lagra CO₂ på bästa möjliga sätt. Lagringen sker djupt på havsbotten inne i geologiska formationer som skapats i ett tidigt skede i jordens historia. Lagringsanläggningen finns på Kårstø i Syd norge. Man har i Norge som målsättning att det skulle kunna vara flera än ett företag på marknaden av CO₂ lagring, detta för att inte kostnaderna skall bli alltför höga då lagstiftningen ändras och hela tiden blir allt strängare med tanke på utsläpp. Regeringen vill med hjälp av att finansiera dylika projekt säkerställa att denna form av industri vidareutvecklas och görs hela tiden mer och mer kostnadseffektiv.

<URL:<http://www.regjeringen.no>>

Norge har verkligen bollen i handen med tanke på landets egen framtid, alla dessa olje- och gaspengar skall spenderas och sparas med yttersta noggrannhet för att klara av framtida förändringar och behov. Pengar är ju alltid en stor detalj och företagsägare vill få ut så mycket som möjligt på så kort tid som möjligt. Pengar, naturen och framtiden går alltid inte hand i hand. Möjligheterna finns men man

skall inte heller glömma att det finns en nutid som man också måste vårda och försöka få att fungera så bra som möjligt.

<URL:<http://www.statoil.com>>

8 UNDERSÖKNINGEN

Ändamålet med vårt lärdomsprov har varit att utreda de olika områden som berör de finska arbetstagare och deras framfart till Norge, utmaningar och förseningar som man kan stöta på, tillvägagångssätt för att smidigast få arbeta, nationella bestämmelser som kan fördröja arbetet eller studier.

Vi har valt att ha en kvalitativ undersökning som riktat sig till privatpersoner som varit och jobbat i Norge och hur detta har inverkat dem ur olika synvinklar. Intervjuunderlaget är baserat på teoridelen för att den teoretiska och empiriska delen ska få ett samband.

Vi ansåg att en kvalitativ intervju var det bästa alternativet, för här får man mera djupgående svar och man kan diskutera fritt från intervjuunderlaget och man minskar på missuppfattningar vid kvalitativ intervju än vid enkätundersökningar där det inte alltid finns det rätta alternativet för just en själv.

8.1 Kvalitativ intervju

Den kvalitativa undersökningen ger exakta svar, den kvalitativa bygger på just en speciell form av vetenskaplighet. Med den kvalitativa undersökningen beskriver man kvaliteter hos olika fenomen. (Ulrica Nylén 2005:10)

8.2 Genomförande av undersökningen

Efter att vi valt metoden kvalitativ studie med personliga intervjuer som undersökningsmetod framställde vi frågorna och tog kontakt med de intervjuade.

Vi kom överens om en lämplig tidpunkt för intervjuerna. Som underlag för intervjuerna fungerade de frågor som vi framställde som även finns som bilaga i slutet av lärdomsprovet. Vissa intervjuer har gjorts per telefon på grund av det stora avståndet emellan oss som skrivit lärdomsprovet och de som varit intervjuobjekt. Vissa av intervjuerna har gjorts via e-post på grund av avstånd och tidsbrist från intervjuobjektets sida.

De intervjuer som utgör den empiriska delen utfördes under veckorna 14, 15, 16 och 17 och alla med gott resultat.

8.3 Redogörelse för intervjuer

För överskådlighetens skull har vi valt att redogöra för intervjuerna skilt för sig. Alla intervjuer har behandlats anonymt. Efter redogörelserna följer en jämförelse av intervjurest resultaten samt en presentation av de slutsatser som dragits utifrån undersökningen.

8.3.1 Intervju

Vår första personliga intervju gjordes med en kvinna född 1987 som studerar till examen inom sjukvården och inte har avlagt någon annan examen inom samma bransch men har tagit studentexamen.

En stor orsak varför hon valde att söka praktikplats i Norge var att få miljöomväxling och så hade hon sin släkting som bor utanför Oslo i Akerhus. En annan orsak var att hon ville skapa kontakter inom vårdarbetet som hon kan ha tillgodo när hon utexamineras och om hon i framtiden beslutar sig för att jobba där på nytt. Hon säger att tack vare praktiken på Ahus universitetssjukhus kan hon jämföra skillnaderna som finns i vårdarbete.

Hon hade tidigare erfarenhet från Finland inom samma bransch men inga tidigare erfarenheter att jobba i Norge.

Processen att söka en praktikplats i Norge startades genom hennes internationella byrå på hennes skola, men när de kunde inte hjälpa henne tog hon själv personligen kontakt direkt till Ahus universitetssjukhus till avdelningssköterskan på akutpsykiatriska avdelningen, hennes släkting i Norge informerade henne om detta. Hon diskuterade flera gånger i telefon och hade kontakt per e-post med avdelningssköterskan. Via dessa informerade hon avdelningssköterskan om hurudan hon är, hennes studier och deras framfart samt om hennes föregående erfarenheter angående praktikplatser och jobb. Hon anser att informationen gick mycket dåligt

fram mellan Norge och Finland. Två veckor före hennes avfärd fick hon veta att hon blivit beviljad praktikplatsen men fick först dagen innan hennes avfärd veta att allt var i sin ordning för praktikplatsen.

Före hennes avfärd sökte hon lägenhet, i Finland, via Ahus universitetssjukhus bolig center. Men vid ankomst så hade hon ingen lägenhet så hon bodde vid hennes släkting de första veckorna. Före praktiken började måste hon skriva under ett praktikkontrakt. På samma gång gav hon sitt finska personnummer till avdelningssköterskan som sände det vidare till myndigheterna så att hon fick ett norskt D-nummer eller identifikationsnummer. Detta var nödvändigt för henne för hon behövde ett norskt personnummer för att skaffa sig ett personalkort på sjukhuset. Personalkortet behövdes för att kunna förflytta sig i sjukhuset och kunna skriva rapport om patienterna på DIPS, som är det tekniska rapportsystemet på datorer. Hon behövde inte tulla någonting för hon tog inte med sig något som borde ha förtullats. Språkkurser behövde hon inte ta för hon klarade sig galant med sin svenska och anser att man lär sig det norska språket lätt på bara några få dagar. Annat som hon behövde göra före hon kunde starta sin praktik var att avlägga tre elektroniska kurser efter att hon fått sitt norska personalnumret. Dessa kurser var brandsäkerhet, kunskap om sjukhuset och om tystnadsplikten. Efter detta fick hon hämta sitt personalkort.

Den intervjuade jobbade i Akerhus kommun som ligger runt 15 kilometer från Oslo. Arbetsplatsen var inom den kommunala sektorn, sjukvården, vid Ahus universitetssjukhus, akutpsykiatriska avdelningen, avdelningen akut D som var en stängd avdelning.

Problem som den intervjuade stötte på var att det fanns ganska stora skillnader mellan norska och finska sjukhus. I Norge hade tekniken på sjukhus gått fram snabbare än i Finland men i Finland så sköter man hygien och sorterar skräp mycket bättre än i Norge. Andra problem som hon stötte på var att det tog lång tid att få veta om man fått någon lägenhet så hon valde till slut att bo hos sin släkting i Ahus. Norska D-numret tog en ganska lång tid för henne att få vilket förlängde tiden för henne att få personalkortet på sjukhuset och väl när hon fick allt detta så

fanns inte all information om henne inne på programmet på hennes datakonto som borde ha varit där.

Förseningar med personalkortet innebar att hon hade svårigheter att förflytta sig på sjukhuset mellan avdelningarna de första veckorna. Andra problem uppstod inte. Arbetsvillkoren var likadana som de norska anställda hade.

Hon har trivts mycket bra i Norge och fått många nya bekanta. Lönen för sjuksköterskor var i Norge dubbelt bättre än i Finland så trivseln var mycket god. Praktikperioden har också gett kontakter och att hon kan återvända då hon fått sin examen.

Någon större investering i Norge blev det inte så detta har inte medfört något större problem. Inte heller vid dubbelbeskattning så har det uppkommit några problem och hon har inte fått någon eller själv ansökt om skatteåterbäring.

Annat relaterat till vistelsen var enligt hennes personliga åsikt att man fick syn på hur bra vi har det egentligen i Finland. I Norge finns mycket som man kunde förbättra på enligt henne men där har också teknologin gått mer framåt i sjukvården än i Finland. Skolbarn i Norge får inte någon varm mat eller mellanmål i skolan eller på förskolan och skräpsorteringen är sämre än i Finland. Värkmediciner och receptfria mediciner säljs på matbutiker vilket medför större risk att de förbrukas fel. I sjukvården märkte hon att man inte har likadana värderingar inom hygien och om patientens integritet som i Finland men å andra sidan så har folk som jobbar i Norge mycket bättre betalt i många yrken jämfört med Finland.

Hon vill kommentera att ifall man vill lära känna till mer om de nordiska länderna är Norge ett suveränt land att åka till. Inom sjukvården jobbar både finländare, svenskar och danskar och man får en mycket bred kunskap om sitt yrke. Man lär sig vad som är bättre eller sämre i sitt hemland och mer respekt för det som är bättre. Man får också kunskap som man kan ta med sig hem och hur man kan förbättra omständigheterna i sitt yrke.

8.3.2 Intervju

Den andra som intervjuades är en man född 1974 och som utexaminerats till husbyggare och idag med sitt nuvarande yrke är egenföretagare inom byggnadsbranschen.

Några tidigare erfarenheter från att jobba i Norge fanns inte och Norge lockade med sin fina natur och lönerna som var mycket bättre än hemma i Finland, samt de facto att han ville pröva på något helt nytt.

Arbetsökningen gick genom att en bekant gav numret till en privatföretagare i Norge och man gjorde arbetsintervjun per telefon och därifrån så fick han en arbetsplats.

Han flyttade iväg med sig själv och sin fru till Norge och arbetsgivaren ägde en lägenhet som han hyrde till dem. Det norska personnumret och skattekort ordnades på plats den första dagen vid de lokala myndigheterna och det tog inte lång tid att få dem. Tullförfaranden behövdes men dock enbart för båda bilarna som de tog med sig till Norge. Inga språkkurser ordnades så de fick lära sig språket på jobbet.

Han var i Tromsö för att jobba för en privatföretagare inom byggnadsbranschen men bytte i ett senare skede till Skanska i Norge.

Problem uppstod väl framme i Norge. Privatföretagaren var en skattesmitare och gjorde många misstag så den intervjuade sade upp sig och hittade mycket snabbt en annan arbetsplats. Detta agerande gjorde att privatföretagaren vräkte dem med omedelbar verkan ur lägenheten som de fått hyra. Men efter att övertalat honom med lite hårdare ordalag så fick paret stanna och söka ny lägenhet i lugn och ro.

Då problemen uppstod så fick den intervjuade köra runt hela Tromsö för att hitta en ny lägenhet och detta ledde till förseningar på grund av att det fanns väldigt få lägenheter till uthyrning. Andra problemet blev det att han blev kommenderad till en ort som var 180 kilometer från Tromsö, var han egentligen skulle jobba, och frun blev kvar i Tromsö där hon hittat jobb.

Arbetsvillkoren var lika bra som med det norska anställda till och enligt honom själv så hade han kanske till och men lite bättre villkor. Trivseln i Norge var utomordentligt bra i alla aspekter förutom besvären med den första arbetsgivaren.

Under tiden i Norge så köpte de två större investeringar, två nya bilar. Detta har inte medfört några problem vare sig skattemässigt eller i tullförfaranden vid hemkomst från Norge till Finland.

Efter hemkomsten till Finland så anser han att de inte stött på några problem, allt gått ganska smärtfritt. Han hade inga problem med dubbelbeskattning och han ansökte själv om skatteåterbäring från Norge och det fick både han och hans fru.

Han anser att tiden i Norge var mycket givande och att det inte var några problem språkmässigt eller att bli accepterad av norrmännen. Norrmännen var enligt hans egen åsikt mycket positiva och öppna och man knöt kontakter mycket enkelt men hans anser också att norrmännen kanske var lite för bekväma av sig och kanske till och med lite mer lata än vi finnar.

8.3.3 Intervju

Den tredje personliga intervjun har gjorts med en man född 1978 som har en politics magisterexamen från 2006, praktisk pedagogisk utbildning 2009 och tyska 2010 och vars nuvarande yrke är lärare.

Varför han valde att söka arbete i Norge var att han var missnöjd med karriärmöjligheter, arbetsförhållanden, arbetsuppgifter, lönen, vidareutbildnings alternativ, arbetsgivare och semesterarrangemang i Finland. Bitterheten och frustrationen ledde slutligen till att beslut fattades att flytta.

Han hade inga tidigare erfarenheter av Norge. Han jobbade heltid som journalist i tre år innan flytten. Utöver det hade han varit knuten till ett par andra redaktioner under studietiden.

Processen med att söka arbete gick snabbt via Internet och detta genom norska motsvarigheten till FPA det vill säga www.nav.no.

Boende ordnades med hjälp av en kollega i Norge och norskt personnummer, skattekort och bankkonto ordnades omgående och på 14 dagar så hade han allt på posten. Flyttgodset behövde inte tullförfaras men deras utlandsregistrerade fordon fick de förtulla, men man får använda den i ett år förutsatt att man har jobb i Norge. Inga språkkurser var nödvändiga för språket var inte svårt att lära sig.

Han jobbade/jobbar i Narvik för Narvik kommun som hör till den offentliga sektorn.

Problem som uppstod i Norge när han anlät var insynen att Norge är ett byråkratiskt land med många nationella bestämmelser och egna system. Organet som godkänner examina har bland annat en behandlingstid på ett halvt år och för hans del så innebar detta att han jobbade med en lägre lön än det avtalsenliga. Detta korrigerades efterhand men var mycket frustrerande eftersom allt var i händerna på "nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen" (NOKUT).

Detta medförde förseningar i den avtalsenliga lönen. Andra problem som han stötte på inom arbetets tecken var att eftersom han studerat i Finland var hans examen angett i studieveckor och inte i poäng. Detta skapade problem speciellt vid löneförhandlingar och är fortfarande ett problem då man till exempel söker jobb. De potentiella arbetsgivarna verkar inte alla gånger förstå sig på betygen och avlagda examen. Ett annat problem man stöter på är relaterade till kreditupplysningarna. När man flyttar följer kredithistoriken inte med och det hela första året man bor i Norge så står det hos skattemyndigheten att man är god för 0 norska kronor. Detta innebar att han inte fick någon kreditkort, banklån eller ens en telefonanslutning.

Arbetsvillkoren har varit desamma som för de norska anställda och han har trivts mycket bra i Norge. Mycket bättre än i Finland och hoppas på att han får stanna i Norge och att han inte behöver återvända.

Han köpte en större investering i Norge, en bil, men detta har inte medfört några problem skattemässigt eller tullproblem för att han bor fortfarande i Norge. Han har heller inte fått någon skatteåterbäring eller själv ansökt om skatteåterbäring för han har inte återvänt till Finland för någon längre period.

Han har som sagt varit mycket missnöjd med många saker i Finland vilket ledde till att han bestämde sig för att flytta, han har varit mycket nöjd med Norge och allt som Norge har att erbjuda.

8.3.4 Intervju

Vår fjärde intervjuperson är född 1977 och har en examen inom ekonomi och förvaltning och vars nuvarande yrke är lönebyråchef.

Varför han valde att jobba i Norge var att han ville få lite ombyte i arbetsmiljön samt i sina arbetsuppgifter. Han jobbade för Hennes & Mauritz (H&M) som är ett enormt företag vilket gör det väldigt smidigt att byta position eller jobb inom koncernen.

Han hade inga tidigare erfarenheter inom arbetets tecken i Norge. Som redan nämntes så jobbade han för H&M och processen för att söka jobb i Norge gick via hans butikschef i Vasa och arbetsintervjuerna gjordes först via telefon och medföljdes av ett personligt besök i Oslo.

När han anlände till Norge fick han i början bo i en lägenhet lånad av H&M men delade senare en större bostad tillsammans med en medarbetare från Sverige. När han anlant skaffade han sig norskt personnummer samt skattekort, någon tullförfarande behövdes inte göra då han inte tog med sig något som behövts tullförfaras. Språkkurser behövde han inte gå för han klarade sig med svenskan och annat som var lite annorlunda var att lära sig använda trikken (spårvagnen).

Han var i Oslo och jobbade för H&M som är inom handelsbranschen. Han stötte inte på några problem väl framme i Norge som skulle ha orsakat några förseningar eller andra problem. Arbetsvillkoren var desamma som för de norska anställda, kan inte finnas så många olikheter då man jobbar för ett så välkänt företag som H&M.

Den intervjuade trivdes mycket bra i Oslo och saknar det väldigt mycket. Under vistelsen gjorde han inga större investeringar, så där har han inte stött på några

skattemässiga problem eller tullproblem. Han hade inga problem med dubbelbeskattningen. Skatteåterbäring så ansökte han om själv vid Likningskontoret i Oslo och fick skatteåterbäring och detta rekommenderar han.

Det var lite strul med FPA ännu ett år efter hans hemkomst. Enligt FPA:s papper så var han ännu bosatt i Norge medan magistraten hemma i Finland hade hans korrekta uppgifter. Enligt honom är arbetserfarenheten och att bo i Norge ett av det bästa han gjort. Han anser att norrmännen är väldigt trevliga mot finländare och han har bevarat sina kontakter med vissa goda vänner i Norge. Någon större kulturchock var det inte att jobba i Norge men enligt hans egen uppfattning så har norrmännen en helt annan mentalitet angående arbetslivet. I Finland lever man för att arbeta, i Norge arbetar man så att man får leva.

8.3.5 Intervju

Femte intervjun gjordes med en man född 1960 som har en examen som byggnadsingenjör och nuvarande yrke som fabrikschef på Weekendhouse.

Han valde att söka jobb i Norge eftersom han var nyfiken på att pröva på någonting nytt samt att den fabrik han jobbade för stängdes. Han hade inga tidigare erfarenheter av arbetslivet i Norge men hade prövat på att bo utomlands i Sverige och i Tyskland.

Han hittade jobb åt sig via en arbetsuthyrningsfirma. Väl framme i Norge så skaffade han sig norskt personnummer samt skattekort, inga andra tillstånd, boende eller språkkurser behövdes.

Han jobbade i Bodö, Oslo, Svalbard, Stavanger och Bergen. Efter första jobbet genom arbetsuthyrningsfirman fick han anställning hos flera olika lokala företag. Alla var inom byggnadsindustrin.

Problem som han stötte på var boendet, som kunde vara mycket dålig i vissa fall. Några problem som ledde till förseningar stötte han inte på. Andra problem var att

det arbetet som han blivit anställd för blev förlängt så att han måste vara längre tid per period än vad som var avsett.

Han kunde språket så han hade ungefär samma arbetsvillkor som de norska och i slutändan till och med bättre än norrmän. Men han hade en känsla av att de som bara kunde finska blev lurade en hel del ibland.

Han trivdes för det mest mycket bra i Norge. Inga större investeringar gjordes vilka kunde ha medfört problem vid beskattning eller tullförfaranden. Han hade inte heller några problem med dubbelbeskattning. När han anlät hem till Finland från Norge fick han skatteåterbäring från Norge.

Vid hemkomst stötte han på problem med sjukförsäkringen, om man skall opereras eller dylikt så fungerar kanske sjukförsäkringen inte normalt precis då man flyttat hem.

Han säger att man alltid skall kolla men andra som jobbar i Norge förrän man tar ett jobb så undviker man att bli anställd av lurendrejare och se till att man får löneutbetalning med högst två veckor mellanrum.

8.3.6 Intervju

Den sjätte som blev intervjuad är en kvinna född 1980 som är magister i samhällsvetenskap och var nuvarande yrke är personal/rekryteringsansvarig.

Varför hon valde att söka jobb i Norge var av den enkla anledningen att hon ville ha ett miljöombyte. Det att hon haft vänner i Norge underlättade hennes beslut att söka sig dit.

Hon hade inga tidigare erfarenheter av jobb i Norge men hade tre års erfarenhet av samma bransch på hemmaplan.

Hon fick sin nuvarande arbetsplats genom att söka via Internet på svenska arbetsförmedlingens hemsida och tog kontakt med dem. Före avfärd fixade hon själv

bostaden samt norskt personnummer och skattekort. Inga tullförfaranden eller behörighetstillstånd behövdes likaså var det med språkkurs.

Hon har varit och är i Oslo och jobbar för logistikkentrepriser Norge AS. Den hör till bemanningsbranschen med fokus på logistikbranschen.

Väl framme i Norge stötte hon på lite problem med byråkratin som var mycket långsam men hon har förstått att det är ganska allmänt på detta vis. Detta ledde till att det blev vissa förseningar inom arbetets tecken. Det var speciellt långsam behandling av skattekortsansökan vilket är individuellt men allmänt förekommande. Andra problem stötte hon inte på. Samma arbetsvillkor gällde henne som den övriga norska anställda och hon trivdes mycket bra med att vara där och jobba.

Hon gjorde inga större investeringar så detta har inte medfört några problem med skatt eller tullförfaranden. Hon har inte ännu stött på några problem med dubbelbeskattning eller skatteåterbäring.

Den intervjuade bor och jobbar fortfarande i Norge och trivs utomordentligt bra där och har inga aktuella planer på att återvända hem till Finland. Hon trivs så bra att hon kanske tänker stanna kvar i ett år eller mer.

8.3.7 Intervju

Den sjunde personen som vi intervjuade är en man och han jobbar i dag som projektingenjör på Wärtsilä. Intervjun sköttes via e-post eftersom han befinner sig just nu utomlands i Brasilien och ett telefonsamtal skulle ha blivit alltför dyrt.

Hannes utbildning är byggnadsingenjör och han jobbade i Norge under två somrar, han är född 1982 och orsaken att han åkte till Norge för att jobba var att han ville få erfarenhet av det samt tjäna lite mer pengar under studietiden. Det var första gången som han jobbade utomlands och hade därmed ingen tidigare erfarenheter. Kontakten till arbetsgivaren fick han via en vän som förmedlade kontakten, efter en kort telefonintervju fick han flygbiljetter från arbetsgivaren och åkte iväg. Personnummer och skattekortet fixades med hjälp av arbetsgivaren rätt så snabbt

under de första dagarna. Boendet sköttes också av arbetsgivaren och det drogs omkring 500 kronor från varje lön som en symbolisk summa för att boendet inte skulle räknas som inkomst utan det räknades på det viset att man i verkligheten betalade hyra för sin bostad.

Tullen har han inte haft några problem med, men företaget Nova AS som han jobbade åt hade lite problem med att få lönerna utbetalda i tid. Företaget var inom byggnadsindustrin och jobbet som Hannes gjorde var allt inom just denna bransch.

Fauske, Bodö och Sandensjöen var de orter som han jobbade på i Norge under dessa somrar. Arbetsvillkoren var inte de samma som lokala arbetare hade, men det var ett medvetet val att jobba så många timmar som möjligt per månad. Överlag trivdes han i Norge och arbetskamraterna var trevliga, de flesta var från Finland. Hannes skaffade sig inga aktier eller bostad, inte heller någon bil köpte han från Norge. Eftersom företaget han jobbade för hade i ett senare skede inte anmält den betalda källskatten så fick han en skattesmäll efter att han kommit tillbaka till Finland, men andra större problem eller problem med dubbelbeskattning råkade han inte ut för.

8.3.8 Intervju

Den åttonde intervjuade är en man född 1962. Till sin utbildning är han merkant och äldre konstapel, hans nuvarande yrke är förman inom byggnadsbranschen. Bättre lön och att uppleva någonting nytt var orsaken varför han bestämde sig för att börja arbeta i Norge.

Han har tidigare jobbat utomlands i Singapore, Thailand, Danmark och Sverige, i dessa länder jobbade han med både byggnadsarbete och som livvakt. Kontakten med en arbetsgivare fick han via Internet sökningar, vänner och kontakter samt helt enkelt genom att ringa runt och kolla. Arbetsgivaren har hittills för det mesta ordnat bostaden. Att få skattekort var inga större bekymmer, man skulle anmäla sig till skatte Staten i den kommun som man skulle jobba i, till det behövde man en anställningsavtal och antingen ett giltigt norskt legitimation eller ett utländskt pass.

Inga språkkurser behövdes eftersom han talade svenska och numera även norska, tullen var inte heller något problem och den intervjuade sade att ingen heller aldrig frågade någonting. Under de många år som han jobbat i Norge har han hunnit jobba på många olika orter, bland andra Trondheim, Verdal, Bodö, Tromsö och Oslo. Företagen som han jobbat åt är också många, Bisab as, Danish Interör, Bygg&Gjertzen, Mic service, Manpower, Skanska och Betonmast. De företag som han har jobbat för är för det mesta inom byggnadsbranschen, men han jobbat också inom Metallindustrin, Isolering och Inredning inne i casinobåtar, lite speciella jobb inom byggnadsbranschen.

Problem som framkommit i och med de olika jobben i Norge har varit till exempel att bostaden som man skulle bo i varit väldigt dålig och förseningar med både löner och sjukersättningar. Annars tycker Peter att man i stort sett har samma arbetsvillkor som de lokala arbetarna. Han köpte en lägenhet i Bodö, först för att bo i själv men sedan då han åkte till en annan ort för att jobba så hyr han ut den. Till en början trivdes han inte så väldigt bra i Norge men efter att ha jobbat ett tag så blev det bättre och i dagens läge jobbar han 12 dagar och är ledig 10, företaget står för det mesta såsom bostad, mat och flygresor. Problem med dubbelbeskattning fick han ta del av men det fick han ordnat. Till sist skriver han en norsk vits; ” En norrman var över i Sverige för att jobba. Han tog anställning som skogsarbetare. Förmannen sa:

- Med den här sågen kan du fälla 40 träd om dagen.

Men när tre dagar gått hade inte norrmannen fällt mer än tre. Då tog förmannen tag i motorsågen för att visa hur det skulle gå till. Då han startade motorsågen hoppade norrmannen högt och skrek:

- Va er de som brummar så?”

8.3.9 Intervju

Nionde intervjun gjordes med en man född 1966 och har högskoleexamen. I dagens läge jobbar han som arbetsledare inom metallbranschen. Enda orsaken varför han åkte till Norge för att jobba är lönen som är en hel del bättre än i vårt hem-

land. Han har tidigare jobbat i Sydafrika, Kirgisien, Slovakien, Danmark, Sverige, Ryssland. Kontakten med arbetsgivaren i Norge fick han via kontakter och sen ringde han runt och kollade var man kunde få jobba.

Hans bostad är också fixad av arbetsgivaren och eftersom Norge hör till EFTA så behöver man inget speciellt arbetstillstånd eller behörighetstillstånd. Den intervjuade har jobbat på tre olika orter i Norge, dessa är: Ålesund, Verdal, Oslo och företagen som han jobbade åt var: IPG Grenland AS, Notras AS, Lafopa ind. AS. Då man kommer till Norge för att jobba säger han att man skall anmäla sig hos skatteenheten med en giltig norsk legitimation eller ett pass som är ikraft. Han säger att förseningar kom ständigt.

Trivseln är inte så väldigt bra i Norge, det är pengarna som får honom att stanna. ”Im here just for the money!” säger han. Han har inte haft några problem med vare sig tullen eller dubbelbeskattningen.

8.3.10 Intervju

Den tionde intervjuade är en man född 1984 och han har en examen som maskinmontör och vars nuvarande yrke är servicemontör. Han valde att söka arbete i Norge för att uppleva någonting nytt. Han anser att det var lite spännande med en ny tillvaro och att den ekonomiska förutsättningen i Norge lockade stort. Han hade inga tidigare erfarenheter av att jobba i Norge.

Han sökte arbete genom att en vän till honom informerade om en arbetsgivare som han förut jobbat för. Arbetsintervjun fixades genom telefonintervju och en arbetsplats var färdig.

Boendet i Norge var färdigarrangerat av arbetsgivaren. Alla dokument som tillstånd, norskt personnummer och skattekort tog man hand om när han anlände till Norge. Det var arbetsgivaren som tog hand om alla dessa procedurer så att alla papper var i ordning. Några problem med tullen hade han inte på väg dit för han tog inte med något som behövdes förtullas, enbart extra kläder. Språkkurser behövde han inte, han säger med glimten i ögat att norska inte är så svårt att förstå.

Han var i södra Norge och jobbade som byggnadsarbetare. Hans arbetsuppgifter fanns på olika ställen i södra Norge vilket medförde att han jobbade på olika platser. Företaget han arbetade för var Hotvedt Eiendomsutvikling AS och företaget hör till byggnadsbranschen.

Han hade inga svårigheter då han anlände till Norge. Han stötte med andra ord inte på några problem som skulle ha orsakat några förseningar eller andra problem inom arbetets tecken. Arbetsvillkoren var i stort sett det samma som de norska anställda hade och han trivdes utomordentligt bra och tycker att de norska människorna är mycket trevliga av sig och man tas emot bra där.

Han gjorde inte några större investeringar i Norge och detta har då inte orsakat några problem med tullen eller beskattningen. Han har inte heller efter att han återvänt till Norge stött på några problem med dubbelbeskattningen men han fick skatteåterbäring när han anlant hem.

Annat relaterat till hans vistelse är bara det att han trivdes mycket väl i Norge och kan rekommendera att andra skall också söka sig dit ifall det intresserar en att vidga sina vyer.

8.3.11 Intervju

Vår sista intervju gjordes med en kvinna född 1982 och som har studentexamen och sjukskötarexamen och jobbar inom nuvarande yrke som sjukskötare.

Hon ville pröva på något nytt så därför lockade arbetet i Norge, med tanke här på att arbetsförhållanden är bättre för sjukskötarna. Naturen och möjligheten till vildmarkslivet var också en stor faktor som lockade henne att välja Norge.

Genom rekryteringsfirman Adecco startade sökandet av arbete, samt genom andra rekryteringsfirmor. Slutligen blev det att söka ett arbete genom att kontakta på vanligt vis genom att hon ringde till ett sjukhus och sände in sina papper, för det lönade sig för henne för hon var redan då bosatt i Norge. Hon var aldrig på någon arbetsintervju utan hennes nuvarande arbetsplats ringde upp till henne och sade att

de var intresserade av att anställa henne. Hon skickade in sitt CV och det var allt som krävdes.

Bostad hittades på plats och hon bor i sjukhusets bostäder som ligger på sjukhusets område, där hon bor i en liten etta och betalar 300 euro per månad. För henne så behövde hon få godkänd autorisasjon för att hon skulle kunna arbeta som sjukskötare i Norge, detta kostade henne 970 norska kronor. Hon har fått en tillfällig person signum via Skatteetaten för att hon fortfarande är finsk medborgare samt skattekortet från samma ställe efter att hon fått sin person signum. Hon har tagit sin bil med sig från Finland som då är finskregistrerad och ansökt via tullen och polisen för att hon skall få köra sin utlandsregistrerade bil i Norge. Språkkurser var inte nödvändiga eftersom hon klarar sig bra med sitt modersmål och norska är inte alls svårt att förstå.

Hon jobbar i Ålesund som ligger på västkusten mellan Bergen och Trondheim, hon har inte själv arbetat på andra orter i Norge. Ålesund Sjukehus, akut mottagning är hennes arbetsplats och detta hör till Helse Sunnmøre distriktet och är statens sjukhus.

Hon har stött på problem med Internet. För att få mobiltbredband måste man ha jobbat i Norge ett år. Hon kämpade länge för att få i igenom detta men gav upp till sist. Idag så har hon en anslutning för att hennes kompis satt in anslutningen i hans namn och hon betalar honom sedan för kostnaden. Det samma gäller för mobilanslutning påpekar hon, måste jobba ett år för att få fast anslutning, därför har hon idag ett kontantkort, vilket enligt henne fungerar helt bra.

Hon har inte stött på några problem med dubbelbeskattning eller skatteåterbäring men väntas göra det. Hon har tidigare erfarenheter av detta då hon arbetat i Sverige. Hon har samma arbetsvillkor och förmåner som de norska anställda.

Trivseln har varit hög för arbetet motiverar med tanke på lönen och att ersättningarna är mycket högre än hemma i Finland. Hon anser att pengarna räcker längre även om det är dyrare i Norge än i Finland. Detta beror också på vad man använder sina pengar till. Hon gillar det norska mentaliteten och naturen och möjlighe-

terna som finns på fritiden i Norge. Hon har jobbat 75 procent vilket har inneburit 26 arbetstimmar i veckan, hon har även extraknäckt på andra avdelningar. Hon har fått mycket bättre lön i Norge än i Finland och har haft flera lediga dagar i veckan vilket medför att man hinner sova och vila ut sig.

Hon har inte investerat i några större anskaffningar i Norge som skulle ha lett till några problem med beskattning eller tullen.

I Finland så har hon fått skatteåterbäring var det visar att hon skall få tillbaka en hel del pengar. Hon tror inte att detta stämmer utan hon ska meddela sina inkomster i Norge till Finska skatteverket. Hon säger att hon är rädd och medveten att hon säkert blir tvungen att betala dubbelskatt på samma sätt då hon jobbade i Sverige.

8.4 Jämförelse av intervjuresultat

Utav de intervjuer som redogjorts kan man se vissa likheter och skillnader. I detta stycke kommer vi att jämföra och göra en sammanfattning av de väsentligaste resultat som framkommit av intervjuerna samt kopplingar till vad som framkommer i teorin kring motsvarande ämnen.

Då vi läst igenom intervjuerna och även redogjort för dem har vi kunnat konstatera en hel del likheter mellan de intervjuade.

I början av intervjun frågade vi personliga frågor som namn, födelseår och vilken utbildning den intervjuade hade. Svaren på dessa frågor har ingen större roll och vi koncentrerar oss mer på väsentliga frågor som ganska bra gett oss de svar som vi var ute efter.

Då vi frågade varför de intervjuade valt att jobba i Norge fick vi som svar för det mesta att det var lönen som lockade, för vissa var det enbart lönen som gjorde att de stannade för att arbeta. Andra intervjuobjekt berättade att få se någonting annat samt att få nya erfarenheter också spelade roll i valet.

Hur man fått kontakten var nästa fråga som vi ställde, och svaren hade igen liknande ram, man hade tagit kontakt per telefon och ofta också haft en kort arbetsin-

tervju. I vissa fall hade man också använt sig av de finska Internetsidorna mol.fi där man också kan söka alla former av arbete utomlands. E-post användes också flitigt, egentligen mera för att få i ordning boende och andra arrangemang på plats i Norge. Detta för att det ändå finns skillnader mellan finlandssvenska och det norska språket och det är enklare att förstå skriven text i lugn och ro än att snabbt i telefon försöka gå igenom saker. Boendet är en viktig fråga som kommer fram då man skall åka och jobba, inom byggnads- och metallbranschen ordnar oftast arbetsgivaren boendet eller hjälper åtminstone till, och detta hade hänt i de flesta fallen. Då vi frågade de intervjuade om personnummer och skattekort så hade dessa ordnats genom att gå till den lokala myndigheten och fylla i dokument eller så ordnade arbetsgivaren det genast då man anlände. Eftersom Norge och de andra nordiska länderna driver ett samarbete behöver man inga speciella arbetstillstånd eller behörighetstillstånd för att kunna jobba, endast de ovannämnda dokumenten vilka var skattekortet och personnumret. Här skall man dock ta hänsyn till det som vi redogjort under rubrik 6.10 erkännande av kvalifikationer där man inom vissa branscher behöver tillstånd eller licens för att jobba inom sitt yrke i Norge.

Då vi frågade de intervjuade om de hade haft problem med tullen så var alla svaren eniga, ingen hade haft några bekymmer. Ingen hade egentligen heller haft någonting med sig att förtulla. Ingen av de intervjuade hade deltagit i någon språkkurs, utan man har klarat sig med sin svenska.

De intervjuade har jobbat på en massa olika orter i Norge, orterna är: Oslo, Bobö, Akershus, Tromsö, Narvik, Bergen, Svalbard, Stavanger, Sandensjöen, Verdalen, Ålesund och Rissa. Företagen som de intervjuade har jobbat åt är för många att räkna upp, men de flesta är inom byggnadsindustrin, sjukvården, inom service samt även statliga arbeten.

De flesta av de intervjuade hade förstås stött på olika små problem då man anlät till Norge, sådana kunde vara att man inte fick sin bostad i tid eller att bostaden var i uselt skick. Att få sitt skattekort och norska personnummer kunde man också bli tvungen att vänta på, men ingen hade blivit utan. En av de intervjuade hade blivit lurad av sin arbetsgivare och fått en del problem på grund av detta. Förse-

ningar som har med problemen att göra kunde vara just det att man inte fick börja jobba den dagen som man hade planerat på grund av någon orsak eller att det tog ett tag att få sitt personnummer och därmed också skattekortet. Andra lite mer allvarliga förseningar var att lönen kunde vara försenad, berättar en intervjuad om det har varit ett lite större problem.

De flesta svarade på frågan om samma arbetsvillkor, att de i princip hade samma, i vissa fall ansåg de intervjuade att de hade snäppet bättre. De flesta trivdes bra i Norge, endast en berättar att han är där för pengarnas skull. Två av de intervjuade skulle helst vilja flytta helt och hållet till Norge. En hade köpt bostad och två andra hade köpt bilar i Norge och ingen av dessa hade stött på några större hinder på grund av detta.

Dubbelbeskattningen var en av våra sista frågor, ett ord som många tänker på i samband med att jobba i Norge, detta hade en av de intervjuade fått problem med, men också fått det löst utan större bekymmer. På frågorna om skatt och om man fått någon skatteåterbäring svarar de flesta att de fått skatteåterbäring, endast en hade fått en skattesmäll då arbetsgivaren struntat i att anmäla källskatten.

8.5 Slutsatser

Med tanke på alla dessa olika orter som våra intervjuade har jobbat på, från norr till söder så har vi lyckats bra med intervjuerna och fått svar från många olika håll. Svaren har haft en liknande tendens och inga större olikheter har kunnat konstateras.

Alla de frågor som vi ställt har vi lyckats få svar på och eftersom de intervjuade jobbat i Norge och fått lära sig hur det är på plats så kan vi betrakta våra svar som verkligen pålitliga. Med tanke på svaren och att de överensstämmer med varandra i de viktigaste frågorna så kan vi också konstatera att det betyder ingenting vare sig man jobbar i nord, mellan eller syd Norge. Vi har fått information från många olika vinklar och många olika personer, samt några olika yrken.

De intervjuade har svarat bra på de frågor som vi ställt och vi har också nått våra mål med denna undersökning. Dubbelbeskattningen var tidigare ett stort problem för de som kanske endast jobbade ett par månader i Norge, men i dagens läge har detta ändrats så att man endast betalar skatt till ett land. Endast en av de som svarade hade haft problem med dubbelbeskattning och det hade hänt för flera år sedan.

De viktigaste svaren stämde bra överens med vår teori, som exempel kan nämnas hur man går tillväga för att få personnummer och skattekort. Även kontakten och hur den fås är i huvudsak de samma som vi nämnt i teoridelen, alltså via arbetsförmedling, kontakter och Internet. Tullen och beskattningen har inte heller orsakat några större problem för de intervjuade.

9 AVSLUTNING

Vi har nu försökt förtydliga de olika faktorer som på något vis inverkar på en privat person när han eller hon vill söka sig till Norge för att arbeta, vilka faktorer man skall ta hänsyn till, svårigheter samt lösningar på dessa. I denna avslutande del av lärdomsprovet så kommer vi att ge förslag på fortsatt forskning inom ämnet, arbetets tillförlitlighet och slutorden angående lärdomsprovet.

9.1 Arbetets tillförlitlighet

Validitet anger i vilken grad man mätt det man avsåg att mäta, alltså om trovärdigheten, hur bra undersökningen och dess resultat överensstämmer med verkligheten.

Vi anser att denna undersökning är valid då vi strävat efter att sammankoppla teorin med de frågor vi ställt. Syftet med undersökningen var att få reda på hur privata personer agerar vid att finna jobb i Norge och vi anser att vi gjort det.

Reliabilitet beskriver undersökningens tillförlitlighet, alltså huruvida man får samma resultat om man upprepar undersökningen. Reliabilitet eller begreppet är problematisk inom kvalitativa undersökningar ”eftersom det är nära kopplat till mätinstrumentets konsistens eller förmåga att leda fram till ett och samma resultat om undersökningen upprepas”.

Vi anser att reliabiliteten i vårt arbete är god eftersom vi använt oss av de instrument som vi gjort och att man kan upprepa den samma undersökningsmodellen som vi gjort, dock förändras verkligheten och detta betyder att vi själva eller någon annan som upprepar studien inte når identiska resultat.

(Christensen m.fl. 2001:308-309)

9.2 Förslag till fortsatt forskning

Ett förslag till fortsatt forskning skulle vara att i en större skala se hur processen att åka till Norge inverkat på flera människor. Intressant skulle också vara att se

hur stort intresset är i Finland att söka sig till Norge eller hur processen i företag som skickar sina arbetstagare till Norge på arbetsuppdrag går till väga.

Vi valde att inte ta med hur företag skall gå tillväga för att etablera sig i Norge, för lärdomsprovet skulle ha blivit väldigt omfattande och det har redan gjorts ett lärdomsprov om detta.

9.3 Slutord

Vi är mycket nöjda över vårt presterade arbete och tycker att vi nått de mål som vi gjorde upp innan arbetets början, att redogöra hur en privatperson skall gå tillväga och vilka faktorer som påverkar en person för att hitta arbetsplats, problem och tillstånd och flytt till Norge.

Det som vi tyckte att var svårt med vårt lärdomsprov var att avgränsa sig, vi valde att se Norge ur en privat persons synvinkel och inte hur ett företag skall gå tillväga för att etablera sig. Nu när vi har färdigställt lärdomsprovet har vi observerat att man kanske kunde ha avgränsat sig lite mer inom vissa områden och fördjupa sig lite mera i vissa områden.

Överlag är vi väldigt glada över vårt lärdomsprov och det har varit väldigt lärorikt och intressant att sammanställa detta arbete.

KÄLLFÖRTECKNING

1. Tryckta arbeten

Ali M. El-Agraa. The European Union, Economics and Policies. Sixth Edition. Financial Times, Prentice Hall.

Nylén, Ulrica 2005. Att presentera kvalitativa data. 1 upplagan. Malmö. Liber.

Christensen, Lars – Engdahl, Nina – Gräås, Carin – Haglund, Lars 2007. Marknadsundersökning – en handbok. Andra upplagan. Polen. Studentlitteratur.

2. Övriga skriftliga källor

Jobb och studier i Danmark-Norge-Finland.
Informationsguide är utgiven och tryckt av Edactus Förlag, Kristianstad.
Sammanställd av A Jacquemont
ISBN 91-89548-30-2 KRISTIANSTAD 2001

3. Elektroniska källor

<URL:http://www.norja.fi/About_Norway/business/economy/>

<URL:<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/no.html>>

<URL:http://www.regjeringen.no/upload/FIN/rapporter/Norwegian_economy_2009.pdf>

<URL: <http://www.finpro.fi>>

<URL: <http://www.landguiden.se>>

<URL: <http://www.swedishtrade.se/sv/vara-kontor/europa/norge/Om-Norge/Affarskultur/>>

<URL:<http://www.finland.no/public/default.aspx?nodeid=39597&contentlan=1&culture=fi-FI>>

<URL: <http://www.finpro.fi>>

<URL: www.landguiden.se>

<URL: <http://www.finpro.fi>>

<URL: <http://www.cia.gov>>

<URL: www.languiden.se>

<URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/no.html>>

<URL: http://www.ssb.no/nr_en/fig-2008-11-25-01-en.html>

<URL: http://www.ssb.no/nr_en/>

<URL: http://www.stat.fi/til/vtp/2008/vtp_2008_2009-07-09_tie_001_sv.html>

<URL: http://www.stat.fi/til/vtp/tau_sv.html>

<URL: <http://www.hbl.fi/text/ekonomi/2009/1/26/w22684.php>>(HBL 3.11.2009)

<URL: http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/68/sv.pdf>

<URL: http://europa.eu/abc/european_countries/candidate_countries/index_sv.htm>

<URL: http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/68/sv.pdf>

<URL: <http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Handel/EES-avtalet/>>

<URL: <http://www.efta.int/>>

<URL: <http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Handel/EES-avtalet/>>

<URL: <http://www.regjeringen.no/en/sub/europaportalen/EEA-Grants.html?id=115262>>

<URL: http://www.norja.fi/About_Norway/foreign-policy/europe/schengen>

<URL: http://europa.eu/scadplus/glossary/schengen_agreement_sv.htm>

<URL: <http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Schengen/Schengens-informationssystem---SIS/>>

<URL: <http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Schengen/Yttre-granskontroll/>>

<URL: http://www.norja.fi/About_Norway/foreign-policy/europe/schengen/>

<URL: <http://ww.norja.fi>>

<URL: <http://www.finland.no/Public/default.aspx?nodeid=41544&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>>

<URL: <http://www.finland.no/Public/default.aspx?nodeid=41544&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>>

<URL: <http://www.finland.no/Public/default.aspx?nodeid=41544&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>>

<URL: <http://www.norja.fi>>

<URL: <http://www.finland.no/Public/default.aspx?nodeid=41544&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>>

<URL:http://www.suomi.fi/suomifi/svenska/amnen/beskattning_och_finansiering/beskattning/index.html>

<URL: <http://www.hallonorden.org/forside/se/forside/norge/generelt-om-flytning-til-norge/bankkonto.aspx>>

<URL:<http://nordisketax.net/main.asp?url=files/nor/suo/i05.asp&c=nor&l=suo&m=02>>

<URL:<http://www.nordisketax.net/main.asp?url=files/nor/suo/016.asp&s=1&w=3&m=02>>

<URL:<http://www.skatteetaten.no/Templates/Artikkel.aspx?id=57413&epslanguage=NO>>

<URL: <http://www.nordisketax.net>>

<URL: <http://www.finpro.fi/NR/rdonlyres/6A4214EE-ECF0-40B2-923FA1884FCA286B/12419/RNorwayCountryReport090604SA1.pdf>>

<URL: http://www.norja.fi/About_Norway/Ulkopolitiikka/europe/eea/>

<URL: <http://www.nav.no>>

<URL: <http://www.nav.no/English/Publications>>

<URL: <http://www.kela.fi>>

<URL: <http://ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=sv>>

<URL: <http://www.mol.fi>>

<URL: <http://www.cimo.fi>>

<URL: <http://www.nordjobb.net>>

<URL: <http://www.manpower.com>>

<URL: <http://www.finn.no>>

<URL: <http://www.ne.se/volontär>>

<URL: http://www.norja.fi/Study_and_work/Opiskelu/students/>

<URL: <http://www.nokut.no/en/About-NOKUT/>>

<URL: <http://www.safh.no/english/index.html>>

<URL: http://www.udir.no/Brosjyrer/_english/A-brief-introduction-to-the-Norwegian-Directorate-for-Education-and-Training/>

<URL: <http://www.finanstilsynet.no/no/>>

<URL: <http://www.mattilsynet.no/english/about>>

<URL: <http://www.tilsynet.no/oslo/tilsynet.nsf>>

<URL: http://www.sjofartsdir.no/en/Fartoy_in_english/Certificate__STCW_Wizard/>

<URL: <http://www.luftfartstilsynet.no/utdanning/>>

<URL: <http://universitas.no/leserbrev/5602/satsing-pa-realfag-150-et-sporsmal-om-norges-framtid/>>

<URL: <http://gizmodo.com/5454512>>

<URL: <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/oed/tema-og-redaksjonelt-innhold/redaksjonelle-artikler/2008/co2-handtering-pa-karsto.html?id=502211>>

<URL: <http://www.statoil.com/en/technologyinnovation/newenergy/solutionsoftomorrow/pages/default.aspx>>

4. Intervjuer

Hanne Pitkäaho, studerande. 11.4.2010. Norge/Vasa. Intervju.

Marcus Forsbacka, lärare. 16.4.2010. Norge/Vasa. Intervju.

Johan Strandvall, egenföretagare. 23.4.2010. Kronoby. Intervju.

Mats Häggback, lönebyråschef. 21.4.2010. Korsholm. Intervju.

Stefan Björkholm, fabrikschef. 21.4.2010. Vasa. Intervju

Irene Råstu, arbetstagare. 24.4.2010. Vasa. Intervju

Hannes Ampiala, projektingenjör. 24.4.2010. Brasilien/Vasa. Intervju

Peter Barkar, förman. 22.4.2010. Norge/Vasa. Intervju

Kim Hedman, förman. 22.4.2010 Norge/Vasa. Intervju

Anders Blomqvist, montör. 25.4.2010. Vasa. Intervju

Charlotta Björkgren, sjukskötare. 29.4.2010. Vasa. Intervju

BILAGA 1

INTERVJU- UNDERLAG TILL PRIVATPERSONER

(Alla personliga uppgifter behandlas anonymt i lärdomsprovet)

1. Ditt namn?
2. Födelseår?
3. Examen?
4. Nuvarande yrke?
5. Berätta lite kort om varför Ni valde/valt att söka arbete/praktikplats i Norge?
6. Hade Ni några föregående erfarenheter, före Ni sökte arbete i Norge?
7. Hur gick Ni till väga med processen att söka arbete i Norge:
 - a. Genom vem; arbetsförmedling, vänner, privatpersoner, skolor, företag i Finland?
 - b. Arbetsintervjuer; personligt besök, per telefon, via Internet?
 - c. Annat?
8. Vad behövde Ni göra före Ni anlände till Norge eller när Ni anlät;
 - a. Boende?
 - b. Tillstånd; Arbetstillstånd, Behörighetstillstånd?
 - c. Norsk Personnummer & Skattekort?
 - d. Tullförfaranden; ifall Ni tog med egen bil eller andra ägodelar från Finland?
 - e. Språkkurser?

BILAGA 1

f. Annat?

9. Vart i Norge var Ni och arbeta?
10. Till vilket företag var Ni och arbeta?
11. Till vilken bransch hörde företaget Ni arbetade för?
12. Stötte Ni på några problem väl framme i Norge?
13. Ifall Ni stötte på några problem hur gick ni tillväga?
 - a. blev det några förseningar?
 - b. andra problem inom arbetets tecken?
14. Hade Ni samma arbetsvillkor som de norska anställda?
15. Hur trivdes Ni i Norge?
16. Köpte Ni någon större investering i Norge;
 - a. aktier?
 - b. bostad?
 - c. bil?
17. Har detta medfört några problem;
 - a. skattemässigt?
 - b. tullproblem?
18. Har Ni efter att Ni anlänt hem till Finland stött på något problem med dubbelbeskattning?
19. Har Ni efter att Ni anlänt hem till Finland fått skatteåterbäring eller själv ansökt om skatteåterbäring?

BILAGA 1

20. Annat relaterat till Er vistelse/hemkomst i/från Norge?

21. Öppen fråga för personliga kommentarer.

CV

Name: John Jobseeker
Address: Application Road 1
0300 Oslo
Date and Place of birth: 10.10.74 in Hamar, Norway
Tel: (+47) 22 33 44 55 (p) / (+47) 99 88 77 66 (m)
E-mail: john@jobseeker.no

Key qualifications

Sales, marketing management, fluency in English and international experience.

Education

1996 - 1999 Bachelor degree in business administration, Norw. School of Management, Thesis on marketing
1994 - 1996 Computer technology, Østfold College
1990 - 1993 Halden Upper Secondary, general subjects

Work experience

2001 - Key Account Manager, Cisco Systems, Houston U.S.A.
Responsibilities: sales, marketing and development
1999 - 2001 Salesman, PC-Computing AS Responsibilities: Sales and consulting in PC/software for business customers
1996 - 1999 Waiter, Bryggen Restaurant, part-time job
1994 - 1996 Interviewer, Norsk Gallup, part-time job alongside studies
1990 - 1993 Newspaper boy, Halden Arbeiderblad

Other qualifications

1997 - 1998 Chief Editor of Studentus, a student union paper
1993 - 1994 Military service

Language skills

English: Excellent skills, both written and spoken
German: Elementary level

Personal interests

Sport, music, literature and travel

References

John Johnsen, Director, Cisco Systems AS, Tel.: +47 22 24 50 00 (English speaker)
Ola Olsen, Head of Dept., PC-Computing, Tel.: +47 22 85 50 50

BILAGA 4

Skatteetaten

Søknad om skattekort for utenlandske borgere mv. Application for tax deduction card for foreign citizens and others

Opplysninger ved bruk for forskuddsutskrivingen/
Information regarding the withholding tax

Etternavn, fornavn/Family name, first name		Fødselsdato/Date of birth		Kjenn/Sex	
		Day/Day	Mo/Month	Ar/Year	☐ Mann/Male ☐ Kvinne/Female
Adresse i Norge/Address in Norway		Bostedsadresse i hjemlandet/Address in your country			
Postnr./Postal code	Poststed/Post office				
Sivilstand/Marital Status ☐ Ugift/Single ☐ Gift/Married ☐ Skilt/Divorced ☐ Enkeltram/Widower					
Yrke/Profession			Statsborgerskap/Citizenship		
Skal du være i Norge mindre enn 183 dager? Will you stay in Norway less than 183 days?		☐ Ja/Yes ☐ Nei/No		Har du vært i Norge i løpet av de siste 36 månedene? Have you been in Norway during the last 36 months?	
				☐ Ja/Yes ☐ Nei/No	
Hvis ja, hvor mange dager? If yes, how many days?					
Ankomst dato/Date of arrival			Utreisedato/Date of departure		
Har de tidligere arbeidet i Norge Have you previously been employed in Norway?			☐ Ja/Yes ☐ Nei/No		
			Når/When		
			Tidligere personnummer/Previous Norwegian personal number		
Lønn i Norge hittil i år/Wages/salaries in Norway so far this year			Betal skatt i Norge hittil i år/Amount of tax paid in Norway so far this year		
Ektefelle/Spouse		Fødselsdato/Date of birth		Hvor oppholder familien seg/ The address of the family	
Barn/Children		Fødselsdato/Date of birth			
Barn/Children		Fødselsdato/Date of birth		Har ektefellen egen inntekt? ☐ Ja/Yes ☐ Nei/No	
Barn/Children		Fødselsdato/Date of birth		Does your spouse have income of her/his own? ☐ Ja/Yes ☐ Nei/No	
Barn/Children		Fødselsdato/Date of birth		Ektefelles forventede inntekt Expected income of your spouse	
				NOK	
Arbeidsgiver i Norge/Employer in Norway				Første arbeidstidag/ First day of employment	
Forventet inntekt i år/Expected income this year		NOK		Fradrag i inntekten / Deduction in income	
☐ Uke/Week ☐ Måned/Month				NOK	
☐ År/Year ☐ Samlet/Total				NOK	
Fri bolig/Free house		☐ Ja/Yes ☐ Nei/No		☐ Delvis/Party	
Fri kost/Free board		☐ Ja/Yes ☐ Nei/No		☐ Delvis/Party	
Fri bil/Free car		☐ Ja/Yes ☐ Nei/No		☐ Delvis/Party	
Andre opplysninger/Other information					
Sted/Place		Dato/Date		Underskrift/Signature	
				Telefon/Telephone	
<p>Krav til dokumentasjon ved søknad om skattekort:</p> <ul style="list-style-type: none"> Statsborgere i en EØS-stat eller Sveits må legge frem gyldig pass eller annet identitetskort som er godkjent som reisedykkument innen EU. Det samme gjelder for deres familielemmer uansett statsborgerskap. Statsborgere i Bulgaria eller Romania som er ansatt av en norsk arbeidsgiver, må også legge frem oppholdsutlåtelse med adgang til å ta arbeid eller dokumentere at de har levert en fullstendig søknad om oppholdsutlåtelse. Andre utenlandske statsborgere må legge frem gyldig pass og arbeidsutlåtelse. Det er visse unntak fra kravet til arbeidsutlåtelse. For nordiske statsborgere er det tilstrekkelig å legge frem gyldig færekort samt en utskrift fra den enkelte stats folkeregister som ikke er eldre enn tre måneder. <p>Required documentation when you apply for a tax deduction card:</p> <ul style="list-style-type: none"> Citizens of an EEA country or Switzerland must present a valid passport or any other identity document that is an approved travel pass within the EU. This also applies to their family members, regardless of citizenship. Citizens of Bulgaria or Romania employed by a Norwegian employer must in addition present a residence permit that confers entitlement to take employment, or document that their application for such a permission is satisfactorily completed. Other foreign citizens must present a valid passport and a work permit. There are some exceptions from the obligation to have a work permit. Nordic citizens only have to present a valid driving licence and an extract from the National Population Register not older than three months. 					

Skatteetaten

Notification to the National Registry (NR) of move to Norway from abroad
Appearance in person is mandatory
1. Form 1 to be sent by the NR to the National Registrar. Information on last page

Previous address and municipality of residence		Previous address (only if you move from another Nordic country)		For the NR																			
Street, road or name of property, Land no./Title no./Lease no., Sub no.		House no., Dwelling no.		Postal code		City or town		Municipality no.		Country code		Street/ building		House/ farm		Leisure/ use no.		Dwelling no.					
Postal address		Post office box no., c/o address		Date of move		Nationality		Place/country of birth		Marital status		Other id-no.		Family code		Children of		Residence permit					
Family name, first name, middle name		Sex (M/F)		Date of birth		National id no.		If you move from another Nordic country, state your old no. (all digits) from this country in the space "Nordic"		Nationality		Place/country of birth		Marital status		Other id-no.		Family code		Children of		Residence permit	
1				Day		Nordic		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan	
2				Month		Nordic		Nordic		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan	
3				Year		Nordic		Nordic		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan	
4				If no, for how long will you stay in Norway?		Nordic		Nordic		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan	
5				Date of emigration		Nordic		Nordic		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan	
6				Date of emigration		Nordic		Nordic		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan		None-splan	
Duration of stay		Do you intend to stay in Norway permanently? ☐ Yes ☐ No		If no, for how long will you stay in Norway?		No		No		Other family members (parents, spouse, children) residing in Norway		Name		Date of birth		National id. no.		Relationship					
If you have previously lived in Norway		Previous municipality of residence		Date of emigration		Concerns person (1, 2 etc.)		Concerns person (1, 2 etc.)		No		Name		Date of birth		National id. no.		Relationship					
If you are married		Place of marriage		Spouse's name and date of birth		Concerns person (1, 2 etc.)		Concerns person (1, 2 etc.)		No		Name		Date of birth		National id. no.		Relationship					
Occupation and contact information		Occupation and employer of one of the persons after move		Employer's telephone no.		Home telephone no.		E-mail address		No		Name		Date of birth		National id. no.		Relationship					
Date and signature		Date and signature of the person(s) giving notification.		National Registry's stamp and signature		National Registry's stamp and signature		National Registry's stamp and signature		No		Name		Date of birth		National id. no.		Relationship					

* : s: single, m: married, p: partner/np, w: widow(er), sep: separated, d: divorced

Skatteetaten

Notification to the National Registry (NR) of move to Norway from abroad
 Appearance in person is mandatory
 1. Form 1 to be sent by the NR to the National Registrar. Information on last page

Previous address		Previous address (only if you move from another Nordic country)		Municipality no.	
New address		City or town		Country code	
Postal address		Date of move		House/ farm	
Family name, first name, middle name		Nationality		Other ID-no.	
Date of birth		Place/country of birth		Family code	
Sex (M/F)		National ID no.		Residence permit	
Do you intend to stay in Norway permanently?		If you move from another Nordic country, table your ID no. (all digits) from this country in the space "Nordic"		Code	
Previous municipality of residence		Nordic		Date	
Date of marriage		Date of emigration		Valid	
Occupation and employer of one of the persons after move		No. of months concerned person (1, 2 etc.)		Date	
Employer's telephone no.		Consent person (1, 2 etc.)		Date	
Date and signature of the person(s) giving notification.		National Registry's stamp and signature		Date	

* s single, m-married, p-partnership, w-widow(er), sep-separated, d-divorced

BILAGA 5

Information on rules regarding residence and duty to report change of address

I. In which municipality registry should you be registered?

Excerpts from the most important rules of residence:

1. A person shall generally be registered as resident at the place where he regularly takes his daily rest, i.e. night-time sleep or equivalent periods of rest.
2. Spouses are considered to be resident at the place where they have a common home, even if one of them works in another municipality and must therefore spend a long period of time in that municipality. Spouses who are separated or who live apart and have no common home are each considered to be residing at the place where they take their daily rest.
3. A person who alternately takes his daily rest at two or more places is generally considered to be resident in the municipality where he takes the major part of his daily rest.

II. Duty to report change of address

Notification of every change of address shall be given to the National Registry. Such notification shall be given within eight days after the move took place.

1. If you move from abroad to take up residence or to stay in Norway more than six months, you must notify the registry in the municipality you are going to stay and show your passport.
2. If you move to another address in the same municipality, you must notify the registry in the municipality.
3. If you move from one municipality to another, you must notify the registry in the municipality to which you moved.
4. If you move abroad to take up residence there or to stay there for at least six months, you must before leaving Norway notify the registry in the municipality in which you were residing at the time of your departure.

You may be liable to a penalty if you fail to notify the registry of a change of address.

III. Why must you notify the National Registry of any change of address?

In accordance with the Act relating to national population registration, a person who moves is considered to be resident at his new address from the day notification of the change of address is received by the registry.

The public authorities use the information regarding addresses in the National Registry for a wide variety of purposes: the preparation of electoral lists and tax lists, bulk mailings of tax withholding cards and tax settlements, X-ray screening programmes and school admissions, planning in connection with public facilities such as schools, health institutions, etc. The public authorities are increasingly using the registry as a source of information regarding addresses.

IV. Instructions for filling out the form

1. All persons who are moving to the same residence may report their change of address on the same form. Spouses/cohabitants may sign the form for one another, and parents may sign for their children under 18 years of age. All other persons must sign the notification of change of address themselves.

If you live in a building with more than one dwelling (flat) you must supply the dwellingnumber ("bolignummer").

2. Persons who have resided in Norway previously must furnish documentary proof of their marital status if it has changed during their stay abroad.
3. If the column "if you are married" is not filled in, the marital status automatically is registered as "unmarried".
4. The information to be filled out by the NR at the bottom of the form has been included to enable the NR to coordinate information for members of the same family.

V. Appeal

The registration of change of address by the National Registry is an administrative decision which may be appealed to the National Registrar. Appeals must be sent via the National Registry within three weeks of the date on which you received this acknowledgement of receipt.

BILAGA 6

Utlendingsdirektoratet

Standard arbeidskontrakt for au pair Standard employment contract for au pairs

Kontrakten skal være tydelig og fullstendig utfyllt. Vennligst bruk blokkbokstaver.
The application must be filled in clearly and in full. Please use capital letters only.

Mellom (nå omtalt som vertsfamilie): / Between (hereinafter referred to as the host family):
Og (nå omtalt som au pair): / And (hereinafter referred to as the au pair):
Navn på formidlingsorganisasjon (dersom dette er benyttet): / Name of agency (if an agency is used):

1 Arbeidsforholdets varighet / Duration of the employment period

Kontrakten trer i kraft fra den dagen au pairen får arbeidstillatelsen utført hos politiet. Arbeidsforholdet forventes å vare til: (Fyll ut med dato eller tidsrom. Merk at arbeidstillatelse som au pair kan gis for maksimalt to år): The contract enters into force from the date on which the au pair's work permit is issued by the police. The employment relationship is expected to last until/for. (Fill in the date or period of time. Note that a work permit as an au pair cannot be granted for more than two years in total).

2 Oppsigelse/Avskjed / Termination/Resignation

<ul style="list-style-type: none"> Kontrakten kan sies opp av begge parter med en frist på minst én måned. Oppsigelsesfristen løper fra og med den dagen oppsigelsen kommer frem til den andre part. Oppsigelsen skal være skriftlig. Vertsfamilien kan ikke si opp au pairen uten saklig grunn. Dersom au pairen krever det, skal vertsfamilien skriftlig oppgi de omstendigheter som påberopes som grunn for oppsigelsen. Au pairen plikter ikke å begrunne oppsigelsen. Begge parter kan heve kontrakten med øyeblikkelig virkning dersom den annen part har gjort seg skyldig i grovt brudd på sine forpliktelser eller kontrakten eller annen vesentlig mislighold av kontrakten. The contract may be terminated by either party with at least one month's notice. The period of notice is reckoned from the date on which the other party received notice. Notice of termination must be in writing. The host family cannot dismiss the au pair except on reasonable grounds. If the au pair so requests, the host family shall state the grounds for termination in writing. The au pair is not required to provide grounds for termination. Either party may terminate the contract with immediate effect if the other party is in serious breach of the contractual obligations, or is otherwise in material breach of this contract.

3 Lompepenger/lonn / Pocket money/pay

Au pairen skal motta lompepenger/lonn per måned av vertsfamilien, samt fri kost og losji. The au pair is entitled to monthly pocket money/pay from the host family, in addition to free board and lodging.	
Beløp NOK pr. måned: / Amount per month in NOK:	Utbetalingsmåte: / Method of payment:

4 Norskkurs / Norwegian language course

Vertsfamilien skal betale norskkurs for au pairen. The host family shall pay for a Norwegian language course for the au pair:	
Beløp NOK pr. måned: / Amount per month in NOK:	Kurssted: / Course venue:

0100_19-2017_1.1.2018-018

BILAGA 6

5 Arbeidsoppgaver / Responsibilities

Au pairen skal utføre lettere husarbeid, pass og stell av barn, tilsyn med dyr etc. Arbeidstiden skal normalt ikke overstige 5 timer per dag, maks 30 timer i uken. Au parens konkrete arbeidsoppgaver i dette ansattelsesforholdet må spesifiseres nedenfor:
The au pair shall carry out light domestic work, mind and look after children, look after pets etc. The au pair's working hours shall not normally exceed 5 hours per day, and a maximum of 30 hours per week. The au pair's specific duties in the employment relationship must be specified below:

6 Fridager / Time off

Au pairen skal ha fri minst 48 timer hver uke (friperiode), og aldri mindre enn 24 timer sammenhengende. Friperioden skal annenhver uke være en søndag. I tillegg skal au pairen ha fri annenhver helligdag og minst en fast ettermiddag per uke. Au pairen skal også gis anledning til å delta i norskopplæring og fritidsaktiviteter.
The au pair is entitled to at least 48 hours off (free period) a week. The free period shall never be less than 24 hours uninterrupted time off. Every other week the free period shall include Sunday. Furthermore, every other public holiday shall be a day off and the au pair shall have at least one fixed afternoon off per week. The au pair shall also be given an opportunity to attend Norwegian language tuition and participate in leisure activities.

7 Ferie / Holidays

Au pairen har rett til 25 virkedager ferie hvert kalenderår.
The au pair is entitled to 25 working days holiday per calendar year.

8 Sykdom / Illness

I tilfelle au pairen blir syk, skal fremdeles vertsfamilien yte fri kost og losji inntil det er funnet en annen ordning for au pairen.
If the au pair becomes ill, the host family shall continue to provide board and lodging free of charge until another arrangement has been found for the au pair.

9 Plass i familien / Status within the family

Au pairen skal behandles som et familiemedlem og få mulighet til å delta aktivt i familielivet.
The au pair shall be treated as a member of the family and shall be given an opportunity to participate actively in family life.

BILAGA 6

10 Vertsfamilie / the host family

Vertsfamilien bekrefter at hjemmet deres består av: / The host family confirms that the family consists of:		
Voksne: / Adults:		
Etternavn: / Last name:	Fornavn: / First name:	Nasjonalitet: / Nationality:
Etternavn: / Last name:	Fornavn: / First name:	Nasjonalitet: / Nationality:
Vertsfars yrke: / The host father's occupation is:		Vertsmors yrke: / The host mother's occupation is:
Dersom vertsfamilien består av én vertsforelder og barn, må vertsforelderens omsorgsprosent for barnet/a oppgis: Dokumentasjon på omsorgsprosenten må vedlegges separat. <i>If the host family consists of a single parent and a child or children, the host parent's percentage responsibility for daily care and control of the child or children must be documented. Separate documentation of the percentage responsibility must be enclosed.</i>		
Barn: / Children:		
Etternavn: / Last name:	Fornavn: / First name:	Alder: / Age:
Etternavn: / Last name:	Fornavn: / First name:	Alder: / Age:
Etternavn: / Last name:	Fornavn: / First name:	Alder: / Age:
Etternavn: / Last name:	Fornavn: / First name:	Alder: / Age:
Hvilke(t) språk snakkes i familien til daglig? / Which language(s) does the family speak on a daily basis?		
Vertsfamiliens adresse: / Host family's address:		
Postnummer: / Postal code:	Poststed: / Town:	

11 Bolig / Dwelling

Vertsfamilien bekrefter at boligen er hus/leilighet som består av totalt antall rom: <i>The host family confirms that its dwelling is a house/flat consisting of the following total number of rooms:</i>	Antall rom: / Number of rooms:
--	--------------------------------

12 Rom / Room

Au pæren vil få sitt eget rom i boligen. <i>The au pair will have his/her own room in the dwelling.</i>

13 Beliggenhet / Location

Vertsfamilien bekrefter at boligen befinner seg ca: / The host family confirms that the dwelling is located approximately:	
M/km fra butikk: / M/km from shops:	M/km fra offentlig kommunikasjon: / M/km from a public transport service:
M/km fra skolen hvor au pæren skal følge språkundervisning: / M/km from a school where the au pair can receive Norwegian language tuition:	

BILAGA 6

14 Tilleggsopplysninger / Additional information

Vertsfamilien bekrefter følgende tilleggsopplysninger (Dersom vertsfamilien for eksempel skal betale for au parens reise til og/eller fra Norge bør dette fremgå her):

The host family confirms the following additional information (For example, if the host family is to pay for the au pair's travel to and/or from Norway, this should be stated here):

15 Uoverensstemmelser / Disputes

Eventuelle uoverensstemmelser som måtte oppstå skal bli behandlet etter norsk lov.

If any disputes arise, they shall be dealt with in accordance with Norwegian law.

16 Folketrygden / National insurance

Vertsfamilien skal sørge for at au piren blir innskrevet i den norske folketrygden.

The host family shall ensure that the au pair is registered in the Norwegian National Insurance Scheme.

17 Partene er klar over at / The parties are aware that

- En vertsfamilie bare kan ha én au pair ansatt om gangen.
- Au piren ikke kan begynne sitt arbeid som au pair før tillatelse er gitt.
- Au piren ikke kan være i slekt med noen i vertsfamilien (søsken, fetter/kusine, svoger/svigerinne eller onkel/tante).
- En au pairtillatelse kan gis for til sammen to år.
- Det godtas ikke andre kontrakter enn denne standardkontrakten. Vertsfamilien og au piren kan ikke inngå tilleggskontrakter som bryter med forutsetningene i denne kontrakten.
- *A host family may only employ one au pair at a time.*
- *The au pair may not commence work as an au pair until his or her permit has been granted.*
- *The au pair may not be related to anyone in the host family (sibling, cousin, brother-/sister-in-law or uncle/aunt).*
- *An au pair permit can be granted for a total of two years.*
- *Other contracts than this standard contract are not permitted. The host family and au pair may not enter into additional contracts which are in breach of the principles of this contract.*

18 Underskrift / Signature

Kontrakten må undertegnes av begge parter / The contract must be signed by both parties

Dato og sted: / Date and place:	Vertsfamiliens signatur: / Signature of the host family:
Dato og sted: / Date and place:	Au parens signatur: / Signature of the au pair:

En del av de opplysningene som gis i dette skjemaet vil bli registrert i et EDB-register. En person som har gitt opplysninger som kan bli registrert, har innsynsrett, jf. personopplysningsloven av 14. april 2000 nr. 31 (§ 18). Denne retten innebærer at man som hovedregel har rett til å få vite hvilke opplysninger om en selv som er registrert.

Some of the information on this form will be stored in a computer register. A person who has provided information which may be registered has a right of access to the information, cf. the Personal Data Act of 14 April 2000 no. 31, section 18. As a rule, right of access means that you are entitled to be told what information has been registered about you.

